

Περὶ τῆ ἀδικεῖσθαι, πῶς συμβαίνει, καὶ ὅτι ὁστένι ἐκόντι.

De iniuria accipienda, & an sponte sua aliquis iniuria affici queat.

A Πορήσθε δ' αὖτις, εἰλικρινῶς διώ-
ρισται περὶ τῆ ἀδικεῖσθαι καὶ τῆ
ἀδικεῖν. ἄριστον μὲν, εἴ ἐστιν, ὡς ἔφ' Εὐ-
ριπίδης εἴρηκε, λέγων ἀτόπως,

Μητέρα κατέκτα πτωχὸν ἐμὴν· βρα-
χὺς λόγος.

Ἐκὼν ἐκούσθαι, ἢ ἄνευ ἐκούσθαι ἔχων.
πότερον γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔστιν ἐκόντα ἀ-
δικεῖσθαι, ἢ οὐ· ἀλλ' ἀκούσιον ἀπὸν,
ὡς ἔφ' καὶ ὁ ἀδικεῖν πᾶσι ἐκούσιον. καὶ
ἄρα ἀπὸν οὕτως ἢ ἐκείνως, ὡς ἔφ' ὁ
ἀδικεῖν πᾶσι ἐκούσιον. ἢ ὁ μὲν, ἐκού-
σιον, τὸ δ' ἀκούσιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἔπι
τῆ διαμοῦσθαι· τὸ γὰρ διαμοῦσθαι
πᾶσι ἐκούσιον. ὡς τ' ἄλλοθεν ἀδικεῖσθαι
ὁμοίως καὶ ἐκείνως, τὸ τ' ἀδικεῖ-
σθαι καὶ τὸ διαμοῦσθαι, ἢ ἐκούσιον ἢ ἀ-
κούσιον εἶ). ἀτόπων δ' αὖ δόξασθαι καὶ ἔπι
τῆ διαμοῦσθαι, εἰ ἀπὸν ἐκούσιον. ἐνίοι
γὰρ διαμοῦσθαι οὐχ ἐκόντες· ἐπεὶ καὶ τὸ
γὰρ ἀπορήσθαι αὐτοῖς, πότερον ὁ τὸ ἀ-
δικον πεποιθὼς, ἀδικεῖσθαι πᾶσι. ἢ ὡς
ἔφ' καὶ ἔπι τῆ ἀδικεῖσθαι, καὶ ἔπι τῆ
πάσθαι ἔστι· καὶ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχε-
σθαι ἐπὶ ἀμφοτέρων μεταλαμβανέντων
δικαίων. ὁμοίως δὲ δῆλον, ὅτι καὶ ἔπι τῆ
ἀδικῶν. οὐ γὰρ αὐτὸν τὸ τὰ ἀδικα ἀδικεῖ-
σθαι πᾶσι ἀδικεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἔπι τῆ δι-
αμοῦσθαι καὶ διαμοῦσθαι. ἀδυνάτων
γὰρ ἀδικεῖσθαι, μὴ ἀδικουῦτος. ἢ διαμοῦ-
σθαι, μὴ διαμοῦσθαι. εἰ δ' ἔστιν,
ἀπλῶς τὸ ἀδικεῖν, τὸ βλάπτειν ἐκόντα
ἵνα. τὸ δ' ἐκόντα, εἰδὸτα καὶ ὄν, καὶ ὄ,
καὶ ὡς ὁ δ' ἀκράτης ἐκὼν βλάπτει αὐ-
τὸς αὐτὸν, ἐκὼν τ' ἀδικοῖτο, καὶ ἐνδέ-
χεται αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἔστι δὲ καὶ τῆτο
ἐν τῆ ἀπορρομῶν, εἰ ἐνδέχεται αὐ-
τὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἐπὶ, ἐκὼν δ' ἵς δι' ἀ-
κράτεια ἢ ἄλλου βλάπτειτο * ἐκόν-
τος. ὡς τ' εἴη αὐτὸν ἐκόντ' ἀδικεῖσθαι. ἢ ὁ
ὄρθος ὁ δεισιμὸς, ἀλλὰ πρῶτον
* πᾶσι βλάπτειν, εἰδὸτα καὶ ὄν, καὶ ὄ,
καὶ ὡς τὸ πᾶσι πτωχὸν ἐκείνου βούλησιν.

D Vbitare autem posset aliquis, si modo
satis distinctè de accipienda & facienda
iniuria à nobis disputatum est; primùm qui-
dem utrùm ita se res habeat, vt dixit Euripi-
des, cuius hæc sunt absurdè sanè dicta:

B Matrem vt meam necauerim, paucis loquar,
Volens volentem, vel volentem non volens.

Quæri enim potest utrùm possit quisquam ve-
rè iniuriam sua voluntate accipere, necne: sed
potiùs omnis inuito fiat iniuria: quemadmo-
dum & quisquis iniuriam facit, sponte facit:
hoc est, utrùm omnis iniuria accipiat vel hoc
vel illo modo, (quemadmodùm & iniuriam qui-
que sua voluntate facit,) an aliqua sit, quam
quis sua sponte accipit: aliqua quam iniurus.
Atque hoc idem de iure obtinendo quæri po-
test. Quisquis enim iustè agit, sponte agit. Ita-
que consentaneum est, utrūq; similiter inter se
opponi, iniuriam accipere, & ius suum obtine-
re: vt utrumque vel sponte perferatur atque
obtainetur, vel inuitè. Sed absurdum videri
possit etiam in suo iure obtinendo, si omnis,
qui ius suum obtinet, sponte obtineat. Non-
nulli enim ius suum obtinent non sua volunta-
te. Tum verò hoc quoque cuiusdam dubiū esse
possit, utrùm quisquis aliquid iniusti pertulit,
iniuriam accepisse dicendus sit: an verò, vt in
agendo, sic se res habeat etiam in perpetiando.
Contingere enim potest vt quis ex euentu in
vtrouque rerum iustarum sit particeps. Fieri au-
tem similiter posse, vt quis rerum iniustarum sit
particeps, perspicuum est. Non enim idè est, res
iniustas agere, atque iniuriam facere: neque
res iniustas perferre, atque iniuriam accipere.
Idèmq; de re iusta agenda, & de iure suo ob-
tinendo, sentiendum. Nam fieri non potest vt
quisquam iniuriam accipiat, nisi sit qui faciat:
aut vt ius suum obtineat, nisi sit qui iustè agat,
iustique iudicis munere fungatur. Quod si ini-
uriam facere, simpliciter est alicui sponte sua
nocere: sponte autem nocere, est scientem
& cui, & quo, & quo modo noceas: inconti-
nens autem sponte sua sibi ipse nocet: ergo
sponte sua iniuria afficietur, & fieri poterit vt
quis se ipse iniuria afficiat. At hoc etiam
vnum est ex ijs quæ dubitantur & quærentur,
fierine possit vt quis sibi ipse iniuriam faciat.
Præterea potest aliquis sponte sua propter in-
continentiam suam ab altero, eius voluntate
damno affici. Itaque fieri poterit vt quis sponte
sua iniuria afficiatur. Aut non est recta supe-
rior definitio? illisque verbis, Nocere scientem
& cui, & quo, & quomodo noceas, ad-
denda sunt hæc, Contra illius voluntatem?

γρ. ἀδικου-
τος.

γρ. πὶ βλά-
πτειν, εἰδὸτα

Damno igitur sua sponte quispiam affici, ré- que iniustas perferre & perpeti potest : iniuriã autem sua sponte accipere nemo potest. Ne- mo enim vult iniuriam accipere : ac ne incon- tinens quidem : sed præter suam voluntatem agit. Nam nec vult quisquam, quod non arbi- tratur esse bonum. At incontinens id quod agendum esse non putat, agit. Neque verò qui dat sua, (quemadmodum scribit Homerus Glaucum Diomedii dedisse,

Aurea dat pretio arma boues aquantia centum: Aerea fert nihilòque nouem meliora iuuenis,

iniuria afficitur. In eius enim potestate situm est dare, aut non dare. At iniuriam accipere, non est in eius qui accipit, potestate situm, sed ad sit is oportet, qui iniuriam faciat. Iniuriam igitur accipere, non esse quippiam, quod spon- te suscipiatur, ex ijs intelligi potest. Sed ex ijs quæ proposuimus, duo nobis restant explican- da: vtrum iniuriam faciat, isne qui plus alicui tribuit, præter eius meritum ac dignitatem, an is qui plus consecutus est : & fieri ne possit, vt quis sibi ipsi iniuriam faciat. Nam si contingere potest id quod priore loco dictum est, vt is qui plus tribuit, faciat iniuriam, non is qui plus obtinuit; sequitur, vt si quis plus alteri quàm sibi, tribuat sciens, & sua voluntate, is se ipse iniuria afficiat. Id quod modesti homines face- re consueuerunt : nam vir bonus de suo iure libenter & facile aliis concedere solet. An ne hoc quidem simplex est; Nam plus sibi alterius boni, si casus ita tulit, vendicauit, veluti gloriæ, aut eius quod absolutè honestum est. Prætere- rea ex definitione eius quod est iniuriam face- re, hoc dissoluitur. Nihil enim ei accidit præ- ter ipsius voluntatem. Quare non iccirco iniu- ria afficitur, sed, vt hoc demus, damno affici- tur dumtaxat. Perspicuum autem etiam illud est, cum quidem, qui plus distribuit, facere ini- uriam : sed cum qui plus obtinet, non semper Non enim is in quo id inest, quod iniustum est, iniuriam facit : sed is in quo sponte hoc fa- cere, hoc est, à quo actionis principium profi- ciscitur : quod sanè est in eo qui distribuit, non in eo qui capit. Præterea, quoniã, facere multis modis dicitur, & vsu venit vt inanima quoq; in- terficiãt, & manus, & seruus, domini iussu : non quidẽ iniuriã faciunt, sed tamen res iniustas fa- ciunt. Præterea si quis ignorans iudicauit, neq; facit iniuriam, quod ad ius legitimum attinet, neque iudicium iniustum est : sed est velut in- iustum. Nam ius legitimum aliud est ab illo pri- mo. Quod si sciens iniuste iudicauit, iam ipse quoque plus consecutus est, vel in eo quod gra- tiam iniit ab altero, vel in eo quod inimicitias suas vltus est. Quemadmodum igitur si quis ini- iuriz factæ sit socius ac participes : sic etiã in illis, is qui propter hæc iniuste iudicauit, plus obti- nere intelligitur. Nã & in illis qui agrũ alteri ad- iudicauit, is non agrum sed pecuniam accepit.

A βλάπτεται μὴ οὐκ ἴσως ἑκάων, καὶ τὰ ἀδι- κα πάρα, ἀδικεῖται δὲ οὐθὲς ἑκάων. οὐθὲς γὰρ βούλεται, οὐδὲ ὁ ἀκράτης. ἀλλὰ πα- ρὰ τὴν βούλησιν παρὰ τῆς οὐτε γὰρ βού- λεται οὐθὲς ὁ μὴ εἶεται εἶ) σπουδαῖον ὁ δὲ ἀκράτης, ὁ οὐκ οἶεται δὲν παρὰ τῆς, παρὰ τῆς ὁ δὲ τὰ αὐτῆ διδοῖς, ὡς παρ Ο- μηροῦς Φησι δδοῖαι τὸν Γλαυκὸν τὰ Διο- μέδῃ,

Χρῦσα χαλκείων, ἑκατόμβοι σίνα- σοίων,

B οὐκ ἀδικεῖται ἐπ' αὐτῆ γὰρ ὅτι ὁ δι- δόναυ ὁ δὲ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἐπ' αὐτῆ, ἀλλὰ τὸν ἀδικουῦτα δὲ ἕσπαρχῆν. πε- εὶ μὴ οὐκ τῆ ἀδικεῖσθαι, ὅτι οὐχ ἑ- κούσιον, δηλοῦν. ἐπὶ δὲ, ὡν παρὰ τῆς με- ρα, δύο ὅτιν εἶπειν, πότερον ποτε ἀ- δικεῖ ὁ νεῖμας παρὰ τὴν ἀξία ὁ πλείον, ἢ ὁ ἔχων. καὶ εἰ ἔστιν αὐτὸν αὐ- τὸν ἀδικεῖν. εἰ γὰρ ἐσδέχεται ὁ παρὸτε- ρον λαβεῖν, καὶ ὁ δὲ ἀνέμενον ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐκ ἔχων ὁ πλείον εἰπῆς * πλεον ἑτέρω ἢ

C οὐκ ἔχων ὁ πλείον εἰπῆς * πλεον ἑτέρω ἢ γρ. πλείον αὐ- τῷ ἐπὶ τῷ ἑαυ- τῷ, αὐτῆ νέμει, εἰδώς καὶ ἑκάων, ὅτι αὐτὸς αὐ- τὸν ἀδικεῖ ὅπως δοκοῦσιν οἱ μέτεροι ποιῆν. ὁ γὰρ ὅτιν κῆς, ἐλαττωτικὸς ὅτιν. ἢ ὅτιν τῆ- το ἀπλοῦν. ἐπὶ τῷ γὰρ ἀγαθῷ, εἰ ἔτυχεν, * ἐπλεονέκτει ὅτι δόξης, ἢ ὅτι ἀπλάς κα- γρ. πλεονέκ- τῆ.

D βούλησιν. ὡς τε οὐκ ἀδικεῖται, ἀλλὰ γε τῆτο. ἀλλ' εἰπῆς, βλάπτεται μόνον. φα- νερόν δὲ καὶ * ὅτι ὁ ἀνέμενον ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁ πλεον ἔχων αἰεὶ. οὐ γὰρ ὅτι ἀδικον ἕσπαρχῆς, ἀδικεῖ ἀλλ' ὅτι ἐκόντως τῆ- το ποιῆν. τῆτο δὲ, ὅτιν ἢ ἀρχῆ τῆς παρὰ- ξεως. ἢ ὅτιν ἐν τῷ ἀνέμενοντι, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ λαμβάνοντι. ἐπὶ, ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ ποιῆν λέγεται, καὶ ἔστιν ὡς τὰ ἀψυχα κτεί- νῃ, καὶ ἡ χεῖρ, καὶ ὁ οἰκέτης ὅτιν τῆς ἀξιας, οὐκ ἀδικεῖ μὴ, ποιῆ δὲ τὰ ἀδικα. ἐπὶ, εἰ

E μὴ ἀγνοῶν ἔκεινεν, οὐκ ἀδικεῖ καὶ τὸ νο- μικὸν δίκασον, οὐδὲ ἀδικος ἢ κείσῃς ὅτιν. ἐστὶ δὲ, ὡς ἀδικος. ἑτερον γὰρ τὸ νομικὸν δῆ- χασον καὶ τὸ παρῶτον. εἰ ὅτι γνώσκων ἔκεινεν ἀδικως, πλεονέκτει καὶ αὐτὸς, ἢ χείσῃς, ἢ ἡμιεῖας. ὡς παρ οὐκ ἄν εἰ τις μειοῖσται ὅτι ἀδικήματος, καὶ ὁ δὲ τῶν τα κρίνας ἀδικως, πλεον ἔχῃ. καὶ γὰρ * ἐπὶ ἐκείνων ὁ τὸ ἀρεθὲν γρ. ἐπὶ ἐκεί- κρίνας, ἔκ ἀρεθὲν, ἀλλ' ἀρεθῆριον ἔλαβεν. 19

οι δ' ἀνθρώποι ἐφ' ἑαυτοῖς οἰοῦνται εἶναι δίκαιον, ἀδικεῖν δὲ τὸ δίκαιον εἶναι ῥαδίον. τὸ δὲ, οὐκ ἔστι συλγυεῖσθαι μὲν γὰρ τῆ τῆ * γείτονος, ἔ παρὰ ζῆλον τὸν πλησίον, ἔ δὲ δὴ τῆ τῆ χεῖρὶ τὸ πρῶτον, ῥαδίον, καὶ ἐπ' αὐτοῖς. ἀλλὰ τὸ ὡδὲ ἔχοντες * ταῦτα ποιεῖν, οὔτε ῥαδίον, ὅτι ἐπ' αὐτοῖς. ὁμοίως ὅτι καὶ τὸ γινώσκοναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀδικα, ὅσον οἰοῦνται ἑφ' ἑαυτοῖς, ὅτι πᾶσι ὧν οἱ νόμοι λέγουσιν, ἔ χαλεπὸν ζῶναι. ἀλλ' ἔ ταῦτ' ἔστι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἢ καὶ συμβεβηκός. ἀλλὰ πῶς παρὰ νόμον καὶ πῶς νεμόμενα, δίκαια τῆ τῆ ἢ πλεον ἔργον, ἢ τὰ ὑγιανά εἰδέναι ἐπὶ, καὶ καὶ μὲν μὲν ἔ οἶνον καὶ ἐλλέβορον, καὶ καὶ σιν καὶ ἑμὲν εἰδέναι ῥαδίον, ἀλλὰ πῶς δὲ νῆμα πρὸς ὑγιάν, καὶ τίνι, καὶ πότε, ἑσοῦτον ἔργον, ὅσον ἰατρὸν εἶναι. δι' αὐτὸ δὲ τῆ τῆ, ἔ τῆ δίκαιου οἰοῦνται εἶναι ἔχοντες ἢ τὸν τὸ ἀδικεῖν ὅτι οὐδὲν ἢ τὸν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ μάλλον δὴ αὐτ' ἀν' ἑκαστον παρὰ ζῆλον ἑφ' ἑαυτοῖς. καὶ γὰρ συλγυεῖσθαι καὶ παρὰ ζῆλον, καὶ ὁ ἀδελφὸς τὴν ἀσπίδα ἀφῆσαι, καὶ φραφείας * ἐφ' ὅποτε θανούῃ τρέχειν. ἀλλὰ τὸ δὲ γινώσκοναι καὶ τὸ ἀδικεῖν, οὔτε ταῦτα ποιεῖν ἔστι, πλὴν καὶ συμβεβηκός. ἀλλὰ τὸ ὡδὲ ἔχοντες, ταῦτα ποιεῖν ἔστιν. ὡς πρὸς καὶ τὸ ἰατρὸν καὶ τὸ ὑγιάν, οὔτε τὸ τέμνειν, ἢ μὴ τέμνειν, ἢ φαρμακεύειν, ἢ μὴ φαρμακεύειν ἔστιν, ἀλλὰ τὸ ὡδὲ ἔστι τὰ δίκαια ἐφ' ἑαυτοῖς οἷς μέτεσι τῆ ἀπλάως ἀγαθῶν. ἔχοντες δὲ καὶ ἑφ' ἑαυτοῖς ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ ἑλλεψίν. τοῖς μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἑφ' ἑαυτοῖς αὐτῶν, οἷς ἰσως τοῖς θεοῖς. τοῖς δὲ οὐδὲν μείον ὡφελίμων * τοῖς ἀνάτοις καὶ κακοῖς, ἀλλὰ πᾶσι βλάπτει. τοῖς δὲ * μέγιστον. ἀλλὰ τῆ τῆ, ὅτι ἀδελφὸν ἔστι.

γρ. γίπτος
γυαμῆς

γρ. ταῦτ'

γρ. ἐφ' ὅποτε
πρῶτον

γρ. πῶς ἀ-
σιάτως κα-
καῖς
γρ. μέγισ-
τον, ται-
δρῶπ.

A Homines autem in sua potestate positum esse putant, iniuriam facere, eoque esse facile, iustum esse. Sed non ita est. Nam cum vicini uxore rem habere, & alterum verberare, & manu pecuniam largiri, tum facile est, tum in eorum qui faciunt, potestate situm est: Sed sic affectos hæc facere, neque in eorum potestate situm est. Itémque iusta & iniusta nosse, nullius sapientiæ esse putant: quia ea, de quibus loquuntur leges, intelligere difficile non est. Verùm hæc non sunt iusta, nisi ex euentu: sed cum certo quodam modo & aguntur & distribuuntur, tum iusta sunt. Hoc autem maius opus est, quàm res salubreis cognoscere. Nam illic quoque mel, vinum, veratrum, vstionem, & sectionem nosse facile est: sed quomodo, cui, & quando ad sanitatem adhibenda sint, cognoscere, ita magnum & operosum est, ut medicum esse. Propter hanc ipsam causam non minus iusti quàm iniusti hominis esse putant, iniuriam facere: quia iustus non minùs quàm iniustus, immò verò magis, vnumquodque horum agere possit. Nam & hunc cum aliena uxore rem habere, alterumque verberare, & virum fortem clypeum abiicere, & tergo verso in vtramvis partem currere posse dicunt. Atque ignaum esse, & iniuriam facere, non est hæc facere, nisi ex euentu, sed sic affectum facere: quemadmodum mederi, & sanare, non est secare, aut non secare, medicamento purgare, aut non purgare: sed sic affectum hæc præstare. In his autem iura locum habent: inter quos eorum quæ absolute bona sunt, communitas est, & quibus horum nimium & parum esse potest. Aliis enim non est eorum nimium, ut fortasse diis: aliis nulla prorsus eorum particula utilis est, nempe hominibus insanabilibus, & omni vitiorum genere contaminatis, sed omnia nocent: aliis aliquatenus utilia sunt. Atque hoc humanum est.

B

C

D

ΚΕΦΑΛ. η'.

CAPVT VIII.

Περὶ ἐπιεικείας καὶ τῆς ἐπιεικειῆς.

De equitate & equo bono.

ΠΕΡΙ δὲ ἐπιεικείας καὶ τῆς ἐπιεικειῆς, πῶς ἔχει, ἡ μὲν ἐπιεικεία πρὸς δίκαιοσύνην, τὸ δὲ ἐπιεικὲς πρὸς τὸ δίκαιον, ἐχόμενον ἔστιν εἰπεῖν. οὔτε γὰρ ὡς ταῦτ' ἀπλάως, οὔτ' ὡς ἕτερον τὰ γινώσκονται σχεπομένοισι. καὶ ὅτι μὲν, τὸ ἐπιεικὲς ἐπαγομένον, καὶ ἀδελφὰ τὸν ἑσοῦτον. ὡς τε καὶ ἐπὶ τὰ ἀλλὰ ἐπαγομένους

E

SEQVITVR ut de equitate, & de equo bono dicamus, quam rationem equitas ad iustitiam, quam æquum bonum ad ius habeat. Namque propius intuentibus, neque ut idem omnino, neque ut aliud genere videtur. Atque interdum æquum bonum laudamus, cumque virum, qui æquus & bonus est. Quinetiam hoc nomen ad alia

laudando transferimus, pro bono ^{ἢ ὅτι καί ποτε} v-
 furpando, melius scilicet quid significantes. In-
 terdum rationem sequentibus, absurdum vi-
 detur, æquum bonum, cum sit vnum quid-
 dam à iure diuersum, esse laudabile. Nam
 vel ius non est bonum, vel æquum bonum
 non est iustum, si à iure aliud ac diuersum est:
 vel si vtrumque bonum est, idem est. Tota igitur
 de æquo bono quæstio ex his propemo-
 dum causis nascitur. Sed hæc omnia, quo-
 dammodo bene habent: nec quicquam eo-
 rum est, quod secum pugnet. Nam æquum
 bonum iure quodam melius ius est. Neque
 ita iure melius est, vt sit aliud quoddam ge-
 nus. Idem ergo est ius, & æquum bonum:
 cumque ambo sint bona, melius est æquum bo-
 num. Sed hinc nata dubitatio est, quod quã-
 uis æquum bonum, ius sit, non est tamen ius
 lege constitutum, aut legitimum, sed iuris le-
 gitimi correctio. Cuius rei hæc causa est, quod
 lex omnis generalis est: de quibusdam autem
 rebus vniuersè & generaliter rectè præcipi non
 potest. Itaque quibus in rebus legis vocem v-
 niuersam ac generalem esse necesse est, id au-
 tem non satis rectè fieri potest; in eis id sumit
 lex, quod plerumque solet euenire: quamuis
 id quod in hoc peccatur, satis intelligat. Nec
 tamen idcirco minus recta est. Non enim cul-
 pa legis est, neque eius qui legem tulit, sed na-
 turæ rerum. Earum enim rerum quæ in actio-
 nem cadunt, talis materia est. Cum igitur lege
 generaliter locuta, aliquid euenit postea præ-
 ter genus illud vniuersum: tunc par est, quia
 prætermisit aliquid lator legis, & peccauit in
 eo quod absolutè locutus est, id quod deest,
 quodque ommissum est, corrigere: quod etiam
 lator legis, si illic adesset, ita eloqueretur, &
 de quo legem tulisset, si præsciuiisset. Itaque
 cum æquum bonum, ius sit, tum quodam iu-
 re melius est, non eo quod absolutè ius est,
 sed eo peccato quod ex simplici & generali
 sermone natum est. Denique hæc æqui
 boni vis ac natura est, vt legis correctio sit,
 quia aliquid ei deest, propterea quod gene-
 raliter loquitur. Hæc enim causa est cur non
 omnia lege sint comprehensa, quod de quibus-
 dam lex ferri non potest: plebiscito igitur o-
 pus est. Rei enim non definitæ infinita quo-
 que regula est, vt & structuræ Lesbix regu-
 la plumbea est. Nam ad lapidis figuram tor-
 quetur & inflectitur, neque regula eadem
 manet: sic & populi scitum ad res quotidia-
 nas accommodari & transferri solet. Quid sit
 igitur æquum bonum, quid ius, quo deni-
 que iure melius sit æquum bonum, ex his
 perspicuum est. Ex hoc autem etiam apparet,
 quis sit vir æquus & bonus. Nam qui consi-
 lium huiusmodi cepit, vt hæc sequatur, qui-
 que ad ipsa agenda aptus est: & qui non est
 iuris interpret in sua causa durior, neque in
 deteriore partem propensus atque implica-
 tus, sed de suo iure concedit potius, etiam si

A μετὰ φέρου, ἀπὲρ τῆ ἀγαθοῦ τὸ ὅτι κέ-
 κέσθην, ὅτι βέλτιον, δουλοῦτες: ὅτε δὲ,
 πρὸ λόγου ἀκολουθοῦσι φαίνεται ἀτοπον,
 εἰ τὸ ὅτι κέσθην τὸ δίκαιον ἴον, ἐπαί-
 νητόν ἐστιν. ἢ γὰρ τὸ δίκαιον οὐ σπουδαῖον, ἢ
 τὸ ὅτι κέσθην, οὐ δίκαιον, εἰ δὴ οὐ: ἢ εἰ ἀμφο-
 σπουδαῖα, ταῦτόν ἐστιν. ἢ μὲν οὖν ἀπορία
 σχεδὸν συμβαίνει διὰ ταῦτα πρὸς τὸ ὅτι κέ-
 κέσθην. ἔχεται δὲ ἀπορία ἕπονται ὁρθῶς, καὶ
 ἔστιν ἡ ἀπορία πρὸς αὐτοῖς: τὸ, τε γὰρ ὅτι κέ-
 κέσθην, δίκαιον ἴον ἐόν, βέλτιον ἐστὶ δίκαιον.
 B καὶ οὐχ ὡς ἄλλο τί γένος ἐόν, βέλτιον ἐστὶ τῆ
 δίκαιου. τὸ αὐτὸ δὲ δίκαιον καὶ ὅτι κέ-
 κέσθην ἀμφοῖν σπουδαῖον ἄρτιον, κρῖνον τὸ
 ὅτι κέσθην. ποιεῖ δὲ πρὸς ἀπορία, ὅτι τὸ ὅτι κέ-
 κέσθην, δίκαιον μὲν ἐστὶν, οὐ τὸ κέσθην ἴον
 δὲ, ἀλλ' ἐπιδόρθημα νομίμου δίκαιου.
 ἀπὸν δ', ὅτι, ὁ μὲν νόμος κατὰ τοῦ πάρι,
 πρὸς ἐπίων δὲ, οὐχ οἷον τε ὁρθῶς εἰπεῖν κα-
 τὰ τοῦ. ἐν οἷς οὖν αἰσάκη μὲν εἰπεῖν κατὰ
 τοῦ, μὴ οἷον τε ὁρθῶς, τὸ ὡς ἐπιτοπλέον
 C λαμβανόμενος νόμος, ὅτι ἀγνοῦν τὸ ἀμφοῖν ἀ-
 νόμητον καὶ ἔστιν ἔστιν ἡπὶ ὁρθῶς: τὸ γὰρ ἀ-
 μφοῖν, ὅτι ἐν τῷ νόμῳ, οὐδ' ἐν τῷ
 νομοθέτῃ, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τῆ ἀπορία-
 τὸς ἐστὶν. ὁρθῶς γὰρ ἢ τῷ ἀπορία τῆ ἕλητοι-
 αὐτῆ ἐστὶν. ὅτι οὖν οὖν λέγει μὲν ὁ νόμος κα-
 τὰ τοῦ, συμβῆ δ' ἐπὶ ταῦτοις πρὸς τὸ κα-
 τὰ τοῦ, τὸ τε ὁρθῶς ἔχεται, ἢ πρὸς ἀλείπειν ὁ
 νομοθέτης, ὅτι μὲν τὸ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐπα-
 νορητοῦ τὸ ἐλλείπειν, ὁ καὶ ὁ νομοθέτης οὐ-
 τως δὲ εἰποι, ὅτι πρὸς καὶ εἰ* ἢ δὲ, ἐνο- γρ. ἢ δὲ,
 νομοθέτησεν αὐ. δὲ, δίκαιον μὲν ἐστὶ, ὅτι βέλ-
 τιον ἴονος δίκαιου. ὅτι τῆ ἀπλῶς δὲ, ἀλλὰ
 τῆ διὰ τὸ ἀπλῶς ἀμφοῖν. ὅτι ἐστὶν
 αὐτῆ ἢ φύσις ἢ τῆ ἀπορία, ἐπιδόρθημα
 νόμου, ἢ ἐλλείπειν διὰ τὸ κατὰ τοῦ. τῆ το
 γὰρ ἀπὸν καὶ τῆ μὴ πρὸς τῆ νόμος εἶ, ὅτι
 πρὸς ἐπίων ἀδύνατον ἔσθαι νόμον. ὡς τε
 ψήφισματος δὲ. τῆ γὰρ ἀορίστου, ἀορίστου
 καὶ ὁ κατὰ τῆ ἐστὶν, ὡς πρὸς τῆ Λεσβίας οἰ-
 κοδομῆς, * ὁ μολίβδινος κατὰ τῆ. πρὸς γὰρ γρ. κατὰ τῆ.
 τὸ γῆμα τῆ λίθου μετακινῆται, καὶ οὐ μὲν
 ὁ κατὰ τῆ καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τῆ ἀπορία-
 ματα. πῆ μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ὅτι κέσθην, καὶ πῆ τὸ
 δίκαιον, καὶ πῆνος βέλτιον δίκαιου, δὴλον.
 φαρερὸν δ' ἐκ ταύτου καὶ ὅτι κέσθην πῆς ἐστὶν.
 ὅτι γὰρ τῆ ἀπορία πρὸς ἀπορία, * ὅτι πρὸς γρ. ἀπορία-
 κέσθην,] καὶ ὁ μὴ * ἀπορία δίκαιος ἐπὶ τὸ
 χεῖρον, ἀλλ' ἐλαττωτικὸς, καὶ πρὸς ἔχων
 D d iij

& quod simpliciter tale est, vel eo, quod ei finitimum est. Non enim quicquid sponte fit, coniunctum cum iniustitia est: accipere iniuriam autem, vitio & iniustitia vacat. Per se igitur leuius malum est, accipere iniuriam: quamuis ex exentu grauius esse nihil prohibeat. Sed de hoc ars non laborat: quin lateris dolorem semper esse dicit morbum, pedis offensione grauiorem: & tamen ex euentu, pedis offensio, morbo lateris maius malum poterit esse: vt si cui offenso pede, euenit, vt propterea quod ceciderit, capiatur ab hostibus, & occidatur. Ex translatione autem sermonis, & similitudine quadam, poterit esse, non ipsi secum, sed sui partium aliquibus inter ipsas quaedam iuris communitas: verum non omnis iuris, sed vel eius quo dominus in seruum, vel eius quo paterfamilias in familiam suam vti solet. His enim rationibus ea pars animi quae rationis est particeps, ab ea distat, quae ratione vacat. Ad quae ipsa respiciunt, & hoc respectu videtur homini quoque in se ipsum iniustitiae locus esse: quia fieri potest vt in his partibus aliquid à suis appetitionibus alienum ac diuersum perferat. Itaque etiam in animi partibus inter ipsas, vt inter eum qui praest, & eum qui paret imperio, ius aliquod intercedere videtur. De iustitia igitur aliisque virtutibus, quae ad mores pertinent, cum hac distinctione sic à nobis explicatum sit

A καὶ ἀπλῶς, ἢ ἐγγύς. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ εἰσέχουσιον, μὲν ἀδικίας· ὁ δὲ ἀδικεῖσθαι, ἀπὸ κακίας καὶ ἀδικίας. καὶ αὐτὸ μὲν οὖν ὁ ἀδικεῖσθαι, ἢ τὸν φαῦλον· καὶ συμβεβηκὸς δὲ, οὐδὲν κωλύει μείζον κακόν· ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον τῆ τέχῃ· ἀλλὰ πλεονεκτήματα μείζω νόσον παροξυσμῶν. καίτοι γνοίτ' ἀπὸ ποτε θαύτερον καὶ συμβεβηκὸς, εἰ παροξυσμῶν ἀφ' ὅ περὶ * συμ- ^{γρ. συμβαίνῃ} ^{ἢ ὑπὸ π.} ^{γρ. ἕχ' αὐτῆ}

B τῆ ἐστὶν * ὅτι αὐτὰ πρὸς αὐτὸν δίκαιον, ἀλλὰ τῆ αὐτῶν οὐ πᾶσι δίκαιον, ἀλλὰ ὁ δεσποτικόν, ἢ ὁ οἰκονομικόν· ἐν τούτοις γὰρ πῶς λόγος διέστηκε ὁ λόγος ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς ὁ ἀλογον. εἰς αὐτὸν βλέποισι· καὶ δοκεῖ εἶ) ἀδικία πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐστὶ ἐν τούτοις πᾶσι καὶ πρὸς αὐτὸν ὁρεξίς. ὡς πρὸ οὖν ἀρχοντὶ ἔχει ἀρχοντῶν πρὸς ἀλλήλα δίκαιόν τι, καὶ τούτοις. καὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ τῆ ἀλλῶν τῆ ἠθικῆς ἀρετῆς, διωρίσθαι τὸν ἕπον τῶτον.

ARISTOTELIS ETHICORVM
AD EVDEMVM,
LIBER QVINTVS.
CAPVT I.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙ-
ΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ τὸ Ε.
ΚΕΦΑΛ. α'.

De recta ratione, eiusque moderatrice Prudentia, & agendum esse, & modum agendi ostendit

Τίς ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τούτου τίς ὁρος.

Quoniam autem supra diximus, medium esse deligendum, non nimium neque parum: medium autem ita esse, vt recta ratio praescribit: de hoc distinctius differamus. In omnibus enim, quos dixi, habitibus, quemadmodum & in aliis rebus, scopus aliquis inest, quem spectans is qui rationis est particeps, intendit aliquid, & remittit: ac terminus aliquis est mediocritatum, quas inter nimium & parum interiectas esse diximus, rectae rationi consentaneas. Quod cum ita dicitur, est illud quidem verum, sed non satis apertum. Namque in

ΠΕΙ ὅτι τυχερόν μιν πρὸτερον εἰρηκότες, ὅτι δὲ ὁ μέσος αἰρετός, μὴ πλεονεκτήσει, καὶ μὴτε πλεονεκτήσει· ὁ δὲ μέσος ἐστὶν, ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τὸ πᾶσι διελωμένον. ἐν πάσι γὰρ ταῖς εἰρημύταις * ^{γρ. ἀρετῆς} ἔξεισι, καὶ ἀπὸ τῆ ἀλλῶν, ὅτι τις σκοπὸς, πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων, ὅτι τείνει ἔπειτα καὶ τίς ἐστὶν ὁρος τῆ μεσοτήτων, ἀφ' ἧς ἀφαιρῶν εἶ) τῆς πλεονεκτησίας ἔπειτα εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. ἐστὶ δὲ, ὅτι μὲν εἰπεῖν οὕτως, ἀληθὲς μὲν, οὐδὲν δὲ ἀφές· ἔτι δὲ ἐν ταῖς

ἀλλ' αὖτις ἐπιμνησθεὶς ὅσα ἐστὶν ἐπιση-
 μη, τὸ αὐτὸ μὲν εἰπεῖν, ὅτι οὐτε
 πλείω, οὐτε ἐλάττω δὲ πονεῖν, ὅσοι ῥαθυ-
 μείν, ἀλλὰ τὰ μέσα, καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος.
 τὸ δὲ μόνον ἔχον δὴ τις, ὅθεν αὖ εἰδείη
 πλεονεξία, ποῖα δὲ παρορροῦνται πρὸς
 τὸ σῶμα, εἴ τις εἴποι, ὅτι ὅσα ἢ ἰατρικὴ
 κελύβη, καὶ ὡς ὁ αὐτὸν ἔχον. δὲ δὲ καὶ πε-
 ρεῖται τῆς ψυχῆς ἐξέως, μὴ μόνον ἀληθῶς εἶ-
 τὸ εἰρημικόν, ἀλλὰ καὶ διωρισμένον, τίς
 τε ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος, ἢ τούτου τίς ὁ ὅρος.
 τὰ δὲ τῆς ψυχῆς ἀρεταί * διείλοντο, καὶ
 τὰ μὲν εἶ) τῶ ἠθικῶν ἐφαμὲν, τὰ δὲ τῆς
 ἀφαιρέσεως πρὸς μὲν οὖν τῶ ἠθικῶν διελ-
 λυτά μὲν πρὸς τῶ λυσιπῶν, πρὸς ψυχῆς
 παρὰ τὸν εἰπόντες, λέγωμεν οὕτως. πρὸ-
 τερον μὲν οὖν ἐλέγη δύο εἶ) μέρη τῆς
 ψυχῆς, τὸ, τε λόγον ἔχον, ἢ ἄλογον
 νικῶν πρὸς τῶ λόγον ἔχοντος, τὸν αὐτὸν ἔ-
 πον ἀφαιρέτεον. καὶ ὑποκείτω δύο τὰ λό-
 γον ἔχοντα, ἐν μὲν, ὡς θεωροῦμεν τὰ τρια-
 τα τῶ ὄντων, ὡς αἱ ἀρεταὶ μὴ ἐνδέχονται
 ἄλλως ἔχειν, * ἐν δὲ γὰρ, ὡς τὰ ἐνδεχόμενα.
 πρὸς γὰρ τὰ τὰ ἡμῶν ἔτερα, ἢ τῶ τῆς ψυ-
 χῆς μερίων ἔτερον τὰ ἡμῶν, ἢ πρὸς ἐκά-
 τερον πεφυκὸς, εἴτε καὶ ὁμοιότητα ἵνα
 καὶ οἰκειότητα ἢ γνάσις ὑπαρχῆ αὐτοῖς.
 λεγέτω δὲ τούτων, ἢ μὲν, ἐπισημονικόν.
 ἢ δὲ, λογιστικόν. τὸ γὰρ βουλεύεσθαι ἢ λο-
 γίζεσθαι αὐτόν. οὐτεὶς δὲ βουλεύεται
 πρὸς τῶ μὴ ἐνδεχόμενων ἄλλως ἔχειν. ὡς-
 τε τὸ λογιστικόν ἐστὶν ἐν τῶ μέσῳ τῶ λόγον
 ἔχοντος. λιπλέον ἀρετῶν, ἐκατέρου τούτων
 τίς ἢ βελτίστη ἐξίς. αὐτὴ γὰρ ἀρετὴ ἐκατέ-
 ρου ἢ δὲ ἀρετὴ, πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκόν.

γρ. διελόμε-
ται, τὰς μ.

γρ. ἐν δὲ, τὸ
ἐνδεχ.

A ceteris studijs atque exercitationibus, in qui-
 bus scientia aliqua versatur, licet hoc quidem
 verè dicere, neque plus neque minus laboris
 aut desidia, quàm res postulet, suscipiendum
 esse, sed omnia mediocriter, & , vt recta ratio
 praescribit, esse facienda. Verùm qui hoc tan-
 tùm perceptum & cognitum habeat, nihil eo
 ampliùs sciat: exempli causa, si quis quarenti,
 qualia alendo & curãdo corpori sint adhiben-
 da, respondeat, quæ ars medendi praecipit, &
 vt is, qui ea praeditus est, praecipit. Quapro-
 pter etiam in habitibus animi non solùm hoc
 esse verè dictum, sed etiam distinctum atque
 explicatum esse oportet, quæ sit recta ratio,
 quæque huius definitio. Atque animi quidem
 virtutes ita distribuimus, vt alias, morum: a-
 lias, cogitationis esse diceremus. Eas igitur
 quæ ad mores pertinent, persecuti sumus: de
 cæteris autem tum differamus, cum pauca fue-
 rimus priùs de anima locuti. Dictum est supra,
 duas esse animi partes: alteram rationis parti-
 cipem, expertem alteram. Nunc autem eius
 partis quæ ratione praedita est, facienda eo-
 dem modo diuisio est. Atque hoc positum sit,
 duas esse animi partes ratione praeditas: vnã,
 qua res eas cernimus, quarum principia aliter
 sese habere non possunt: alteram, qua eas quæ
 hoc vel illo modo possunt euenire. Ad ea enim
 quorum non est idem genus, intelligenda, par-
 tium quoque animi eam quæ ad vtrumque ap-
 ta sit natura, oportet genere differre: siquidem
 eis ex similitudine quadam atque affinitate co-
 gnito cõparatur. Appellatur autem harũ alte-
 ra, pars in qua vis inest sciendi: altera, quæ ad
 ratiocinandum valet. Nam consultare & ra-
 tiocinari, idem sunt. Iam verò nemo de iis
 consultat, quæ aliter euenire non possunt. Ita-
 que quæ ad ratiocinandum valet, vna quæ-
 dam pars est eius animi partis quæ ratione
 praedita est. Intelligendum igitur est, vtrius-
 que harum partium quis optimus sit habitus.
 Hic enim vtriusque virtus est. At virtus ad
 suum quæque opus,

B

C

D

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

CAPVT II.

Ὅτι τρία ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ κύρια ἀρετῶν
 ἢ ἀληθείας, ἀφαιρέσεως, νοῦς, ὀρεξις.

Tria esse in animo, quæ actionis & veritatis do-
 minatum obtinent, sensum, men-
 tem, appetitum.

ΤΡΙΑ δὲ ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κύρια
 ἀρετῶν καὶ ἀληθείας, ἀφαιρέσεως,
 νοῦς, ὀρεξις. τούτων δὲ, ἢ ἀφαιρέσεως, ὅσοι
 μίας ἀρετῆς ἀφαιρέσεως. δὴλον δὲ τὰ τὰ
 ἀφαιρέσεως ἀφαιρέσεως μὲν ἔχειν, ἀφαιρέσεως δὲ μὴ
 κρινόμεν. ἐστὶ γὰρ ὅσοι ἐν ἀφαιρέσει κατὰ φα-
 σίς καὶ ἀποφασίς, τὸ εἶναι ὀρεξις δι' ὧς ἢ
 φύσιν. ὡς τὸ ὅσοι ἢ ἠθικὴ ἀρετῆ, ἐξίς
 ἀφαιρέσεως ἢ δὲ ἀφαιρέσεως, ὀρεξις β8-

E Tria autem sunt in animo, quæ actionis &
 veritatis dominatum obtinent, sensus,
 mens, appetitus: quanquam ex his tribus, sen-
 sus, nullius actionis principium est. Quod ex eo
 perspicuum est, quod tamen bestia sensu sunt
 praedita, actionis tamen communionem non
 habent. Quod est autem in cogitatione affir-
 matio & negatio, hoc est in appetitu rei alicu-
 ius persecutio & fuga. Quare quoniam virtus
 quæ ad mores pertinet, habitus est ad consilium
 capiendum expeditus, consilium autem appetitus

est ad consultationem accommodatus; idcirco, si consilium bonum esse volumus, oportet & rationem esse veram, & appetitum rectum, eademque & illam affirmare, & hunc persequi. Hæc igitur cogitatio & veritas ad agendum valet. Cogitationis autem eius quæ ad res contemplandas, non ad agendas neque ad efficiendas valet, præstantia & vitium, est verum & falsum. Omnis enim animi partis seu potestatis ad cogitandum valentis, hoc proprium opus ac munus est. Eius autem animi partis, quæ ad agendum & cogitandum valet, opus est veritas conspirans & congruens cum appetitu recto. Actionis igitur principium est, principium, inquam, unde motus proficiscitur, nõ cuius gratia res agitur. Consilij autem capiendi principium, est appetitus & ratio ea quæ finem aliquem sibi propositum habet: eo quod neque sine mente & cogitatione, neque sine habitu eo qui ad mores pertinet, consilium esse possit. Nam neque bona perfecta que actio, neque ei contraria, sine cogitatione & moribus constare potest. Cogitatio autem ipsa nihil mouet, nisi ea quæ alicuius rei gratia comparata est, & quæ ad agendum est idonea. Hæc enim etiam ei quæ ad efficiendum valet, præest. Nam quisquis aliud efficit, alicuius rei singularis causa efficit: neque absolutè id quod efficitur, finis est, sed ad aliquid refertur, & alicuius est. Quod idem de eo quod in actionem cadit, dici non potest. Actionis enim vltimum est perfecta actio, id est, res bene gesta. Appetitio autem vltimi est. Consilium itaque aut mens est ad appetendum excitans, aut appetitus cogitandi vim habes: principiumque tale homo est. Nullius autem rei iam factæ consilium capi potest. Verbi gratia, nemo consilium capit, Ilium euertisse. Nam neque de re præterita deliberat quisquam, sed de futura & ea quæ fieri potest. Quod factum est autem, vt sit infectum, fieri non potest. Itaque rectè Agatho,

Hoc namque dumtaxat negatum etiam Deo est, Quæ facta sunt, infecta posse reddere.

Quocirca amborum animi partium quæ ad cogitandum valent, opus est veritas. Qui igitur habitus efficiunt vt vtraque pars verum enuntiet, hi sunt vtriusque virtutes.

CAPVT III.

Habituum intelligentiæ quinque species subducit: & primam ex illis Scientiam enarrat.

PRINCIPIO igitur altiùs repetito, de iis rursum differamus. Ac sint sanè quinque numero, quibus animus verum enuntiat vel aiendo vel negando: Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, Mens siue Intelligentia. Nam Existi-

A ληλική· δὲ ἀφ' αὐτῶν, τὸν τε λόγον δὴ ἡ-
 θῆναι, ἔτι δὲ ὀρεξίν ὀρθῶν· εἴτε ἢ ὡς
 αἵρεσις ἀπουδαία· καὶ τὰ αὐτὰ, τὸν μὲν, Φά-
 ναι· τὴν δὲ, διώκειν· αὐτὴ μὲν οὖν ἡ ἀφ-
 νοία καὶ ἡ ἀλήθεια, ὡρακλική· τῆς ὅτε ὡ-
 ρηλικῆς ἀφνοίας, καὶ μὴ ὡρακλικῆς, μη-
 δὲ ποιητικῆς, ὅτι καὶ κακῶς, ἀληθεύς ὅτι
 καὶ ὁ ψεύδους· τὸ γὰρ ὅτι πρῶτος ἀφ-
 νοητικὸς ἔργον· τὸ δὲ ὡρακλικὸν καὶ ἀφ-
 νοητικὸν, ἡ ἀλήθεια, ὁμολόγως ἔχουσα τῆ
 ὀρέξει τῆ ὀρθῆ· ὡραξέως μὲν οὖν ἀρχῆ,
B ὡρααἵρεσις, ὅταν ἐκινήσῃ, ἀλλ' οὐχ οὖ
 ἐνεκα· ὡρααἵρεσεως δὲ, ὀρέξις καὶ λόγος ὁ
 ἐνεκα ἵκνους· δὲ οὐτ' αὐτοῦ καὶ ἀφνοίας,
 οὐτ' αὐτοῦ ἡθικῆς ὅτι ἐξέως ἢ ὡρααἵρεσις·
 ὁ ὡραξία γὰρ· καὶ ὁ ἐναπτόν ἐν ὡρα-
 ξίᾳ αὐτοῦ ἀφνοίας καὶ ἡθους ὅτι ἐστὶ ἀφ-
 νοία δὲ αὐτὴ ὅταν κινήσῃ, ἀλλ' ἐνεκα τοῦ καὶ
 ὡρακλικῆ· αὐτὴ γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς ἀρ-
 χῆ· ἐνεκα γὰρ τοῦ ποιῆσαι ὅποιον, καὶ ὁ
 τέλος ἀπλῶς, ἀλλὰ ὡραξίᾳ, ἔτι ἵκνους ὁ
C ποιητόν, ἀλλ' οὐτ' ὡρακτόν· ἢ γὰρ ὁ
 ὡραξία, τέλος· ἢ δὲ ὀρέξις, τούτου· δὲ,
 ἢ ὀρεκλικὸς νοῦς ἢ ὡρααἵρεσις, ἢ ὀρέξις
 ἀφνοητικῆ· καὶ ἐπιταύτη ἀρχῆ, ἀμφο-
 πος· ὅτι ἐστὶ ὁ ὡρααἵρετόν οὐτὸν γερονός·
 οἷον, οὐτεῖς ὡρααἵρεται Ἰλιον πεπορθηκέ-
 ναι· ὅτι γὰρ βουλεύεται ὡραξίᾳ τὸ γερονό-
 πος, ἀλλὰ ὡραξίᾳ τὸ ἐσομένου, καὶ ἐπιταύτη
 μὲν οὐτ' ὅτι γερονός, ὅτι ἐπιταύτη μὴ
 γυεῖσθαι· δὲ ὀρθῶς ἀγάθων,
D Μόνου γὰρ αὐτῶν καὶ θεὸς ἐρεῖσθαι,
 ἀγρήκτα ποιῆσαι ἅσ' αὐτῶν ἢ πεπορθημέ-
 να.

ἀμφοτέρων δὲ τῶν νοητικῶν μορίων ἀλή-
 θεια ὁ ἔργον· καὶ ἂν οὖν ἐξέως μάλιστα
 ἀληθεύει ἐκείτερον, αὐτῶν αἱ ἀρεταὶ ἀμ-
 φοῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

E Περὶ τῶν ἀφνοητικῶν ἐξέων πέντε τὸν
 ἀριθμόν· καὶ ὡραξίᾳ ὅτι ἐπιταύτη καὶ
 ὅτι ἐπιταύτη.

A Ρξάμφοι οὖν αὐτῶν, ὡραξίᾳ αὐτῶν
 πάλιν λέγωμεν· ἔστω δὲ οἷς ἀλη-
 θεύει ἐκείτη καὶ ἐπιταύτη ἢ ἀποφαῖται,
 πέντε τὸν ἀριθμόν· αὐτῶν δὲ ὅτι, τέχνη,
 ὅτι ἐπιταύτη, φρονήσις, ὡραξίᾳ, νοῦς· ὡρα-
 ξίᾳ.

λήψη γὰρ καὶ δόξη ἐνδέχεται διαφύδαται. Ἐπισημοὶ μὲν οὖν τί ἐστίν, εἰτεῦθεν φανερόν, εἰ δὲ ἀκριβοστεροῦται, καὶ μὴ ἀκολουθεῖν ταῖς ὁμοιότησι. πρῶτες γὰρ ἡ ἀπολαμβόμενοι, ὁ ἐπισημοὶ μὴ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. τὰ δὲ ἐνδεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἐξω τῶν θεωρητῶν γίνονται, λαμβάνει εἰ ἔστιν, ἢ μὴ. Ἐξ ἀνάγκης δὲ ἐστὶ τὸ ἐπισητόν. αἰδῶν δὲ τὰ γὰρ ἔξ ἀνάγκης ὄντα, ἀπλῶς αἰδῶν πρῶτα. τὰ δὲ αἰδῶν, ἀγνήτα καὶ ἀφθαρτα. ἐπὶ, διδακτικῆ πᾶσα ἐπισημη δοκεῖ εἶ, καὶ τὸ ἐπισητόν, μαθητόν. ἐκ θεωρητικῶν δὲ πᾶσα διδασκαλία. ὡς τὰ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς ἐλέγχου. ἢ μὲν γὰρ, δι' ἐπαγωγῆς. ἢ δὲ, συλλογισμῶν ἢ μὲν δὲ ἐπαγωγῆς ἀρχὴ ἐστὶ καὶ τῶν καθόλου. ὁ δὲ συλλογισμὸς, ἐκ τῶν καθόλου. εἰσὶν δὲ ἀρχαί, ἔξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ὧν ἑστὶ συλλογισμὸς. ἐπαγωγῆς δὲ ἀρχαί. ἢ μὲν δὲ ἐπισημη ἐστὶν ἐξίς ἀποδεικτικῆς, καὶ ὅσα ἄλλα θεωρητικῶν ἐστὶν ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς. ὅταν γὰρ πῶς πιστεύη, καὶ γνώμεται αὐτῶν ὡς ἀρχαί, ἐπισημαται. εἰ γὰρ μὴ μάλλον τῶν συμπερασματος, καὶ συμβεβηκὸς ἐξίς τὴν ἐπισημῶν. καὶ μὲν οὖν ἐπισημῶν, θεωροῦται τὸν ἔργον τῶν.

A matione & opinione ut mentiatur animus, euenire potest. Ac Scientia quidem quid sit, ex hoc perspicuum esse potest, si rei veritatem subtiliter exquirere, non similitudines con- fectari volumus: quod omnes existimamus e- uenire non posse ut id quod scimus, aliter sese habeat. Quæ autē sese aliter habere possunt, ea cum longè à conspectu remota sint, sint necne sint, obscurum est. Ergo quod scientia com- prehendi potest, necessariò est. Ex quo effici- tur ut æternum sit. Nam quæ necessario sunt simpliciter, ea sunt æterna omnia. Æterna au- tem quæ sunt, ea neque vnquam orta sunt, ne- que interire possunt. Præterea scientia omnis sub doctrinam cadere videtur: & quicquid sub scientiam cadit, discendo percipi potest. Iam verò ex quibusdam rebus antè cognitis, om- nis doctrina gignitur: quemadmodum & in Analyticis dicebamus. Alia enim inductione, alia ratiocinatione comparatur. Atque indu- ctio quidem, principium est, & vniuersi est. Ratiocinatio autem ex vniuersis constat. Sunt ergo principia aliqua, ex quibus constituitur ratiocinatio, quorum non est ratiocinatio. Est igitur eorum inductio. Scientia ergo habitus est ad rem demonstrandam idoneus, & cæte- ra omnia quæ in Analyticis ad definitionem addidimus. Cum enim rem ita esse quodam- modo credit aliquis, & nota sunt ei principia, tum scire dicitur. Nam si non erunt conclusio- ne notiora, ex euentu partam scientiam habe- bit. Ac de scientia quidem cum hac distinctio- ne à nobis dictum sit.

ΚΕΦΑΛ. Δ'

CAPVT IV.

Περὶ τέχνης.

D Secundo loco de arte disputat: prius tamen vniuer- sim de Habitibus circa res contingentes versantibus pertractat.

ΤΟΥ δὲ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, ἐστὶν καὶ ποιητὸν καὶ παρακτὸν. ἕτερον δὲ ἐστὶ ποιήσις, ἔ παραξίσις. πιστεύομεν δὲ καὶ καὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ἐξωτεροῖς λόγοις. ὡς τε καὶ ἢ μὲν λόγου ἐξίς παρακτικῆς, ἕτε- ρόν ἐστὶ τῆς μὲν λόγου ποιητικῆς ἐξέως. * καὶ ὅσα καὶ ἐλέγχεται ἡ ἀλλήλων. ἕτερον γὰρ ἢ E παραξίσις, ποιήσις, ἕτερον ἢ ποιήσις, παραξίσις ἐστὶν. ἐπεὶ δὲ ἢ * οἰκοδομικῆ τέχνη τίς ἐστὶ, καὶ ὅσα ἐξίς τῆς μὲν λόγου ποιητικῆς, καὶ οὐ- δεμία ἕτερον τέχνη ἐστὶν, ἢ τίς ἢ μὲν λόγου ποιητικῆς ἐξίς ἐστὶν, ἕτερον ἢ αὐτῆ, ἢ ἕτερον, τῶν τῶν αὐτῆ τέχνη καὶ ἐξίς μὲν λόγου ἀλη- θοῦς ποιητικῆς. ἐστὶ δὲ τέχνη, πᾶσα καὶ γέ- νεσις, καὶ τὸ τεχνάζειν, καὶ θεωρεῖν, ὅπως δὴ γίνονται τὰ τῶν ἐνδεχομένων καὶ εἶ, καὶ μὴ εἶ. καὶ ὧν ἢ ἀρχὴ ἐστὶ τὰ ποιητικῶν, ἀλλὰ

E Orum autem quæ aliter euenire possunt, aliud est quod sub effecttionem venit: aliud, quod sub actionem. Differt autem ab actione effecttio: (Exotericis autem sermonibus hac etiam in re credendum est.) Itaque & habitus cum ratione coniunctus ad agendum idoneus ab eo differt, qui cum ad efficiendum valeat, cum ratione coniunctus est: neuterque ab altero cōtinetur. Nam neque actio, effecttio: neque effecttio, actio est. Quoniam autem ædifi- candi facultas, seu potestas, ars quædam est, atque idipsum quod habitus quidam cum ra- tione coniunctus, ad efficiendum idoneus: neque ars vlla est quæ non sit habitus cum ratione coniunctus ad faciendū idoneus: neque vllus talis habitus est, qui nō sit ars: idem erunt ars, & habitus ad faciendū idoneus cum vera ratio- ne cōiunctus. Ars autē omnis in origine & mo- litione rei occupata est, idque molitur & expe- ctat, ut aliquid fiat eorū, quæ esse & non esse possunt, quorumq; principiū in eo qui facit, nō in eo

γρ. δι' οὐδὲ
γρ. οἰκοδομ-
κῆ

in eo quod fit, positum est. Nam neque eorum quæ necessario vel sunt, vel fiunt, ars est: neque eorum quæ natura constant. Hæc enim in seipsis inclusum habent principium. Quoniam autem effectio & actio inter se differunt, necesse est artem effectiois esse, non actiois: in iisdemque rebus quodammodo ars & fortuna versantur: quemadmodum ait & Agatho:

Fortuna vt artem, sic & ars fortunam amat.

Ars igitur, (vt dictum est,) habitus est quidam cum vera ratione coniunctus, ad efficiendum idoneus. Inertia contra, habitus cum ratione falsa coniunctus, ad efficiendum idoneus, in eo quod aliter euenire potest, occupatus

A μὴ ἐν τῷ ποιουμένῳ· ὅτε γὰρ τῷ εἰς αἰάτης ὄντων ἢ γινομένων, ἢ τέχνη ὅστιν οὔτε τῷ καὶ φύσιν. ἐν αὐτοῖς γὰρ ἔχοσι τὰ πλεονάζοντα ἀρχῶν. ἐπεὶ ὅ ποιήσις καὶ πρᾶξις, ἕτερον, αἰάτης πλεονάζοντα τέχνῳ ποιήσεως, ἀλλ' ἔπρᾶξεως εἶ. καὶ ἔπον ἵνα πρᾶξις αὐτῶν ὅστιν ἢ τύχη, ἢ ἢ τέχνη. καθάπερ καὶ Ἀγάθων φησὶ,

Τέχνη τύχῳ ἕτερον, καὶ τύχη τέχνῳ.

B Ἡ μὲν οὖν τέχνη, ὡς περ εἴρηται, ἐξίς ἵς μὲν λόγου ἀληθοῦς ποιητικῆ ὅστιν. ἢ δὲ ἀτεχνία, τῷ αἰσθῆτον μὲν λόγου ψευδοῦς ποιητικῆ ἐξίς, πρᾶξις δὲ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν.

CAPVT V.

Tertio loco de Prudentia differit.

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Περὶ φρονήσεως.

DE prudentia autem sic optimè cognoscemus, si quos prudenteis appellamus, perceperimus. Ac prudentis quidem videtur esse, in iis quæ sibi bona, & ex usu sunt, non singulatim, verbi gratia, quænam ad bonam valetudinem, aut ad vires, sed vniuersè, quæ ad bene beatèq; viuendum conducant, bene consultare posse. Cuius rei argumentum est, quòd prudenteis in aliqua dicimus eos qui bene ratiocinando, quomodo ad honestum finem perueniant, assequuntur, in iis quæ arte non continentur. Quocirca qui ad consultandum ingenio valet; is & prudens omnino & vniuersè fuerit. Consultat autem iis de rebus nemo, quæ aliter sese habere, quæve ab ipso agi non possunt. Quare si scientia omnis cum demonstratione coniuncta est; & si quorum principia aliter sese habere possunt, eorum non est demonstratio; (omnia enim sese aliter quoque habere possunt;) si denique de iis quæ necessario sunt, consultari non potest: neque scientia, neque ars, erit prudentia. Scientia, quia quod sub actionem venit, sese aliter habere potest. Ars, quia aliud actionis, aliud effectiois est genus. Restat igitur vt ea sit habitus cum ratione vera coniunctus, ad agendum idoneus, in iis occupatus quæ homini bona & mala sunt. Effectiois enim alius quàm effectio, finis est: actionis verò non semper alius ab actione finis est. Est enim ipsa res bene gesta, seu perfecta actio, actionis finis. Ac propter hanc causam, Periclem, ceterosque tales viros, prudenteis esse arbitramur, quòd ea quæ sibi hominumque generi bona sunt, dispicere ac prouidere possunt: quales esse putamus eos qui rei familiaris tuendæ, reique publicæ administrandæ periti sunt.

C ΠΕΡΙ τῆς φρονήσεως, ὅπως ἀγαθοῦ καὶ θεωρητικῆς, τίνες δὲ λέγονται τοῖς φρονίμοις. δοκεῖ δὲ φρονίμου εἶ, ὅ δυνάσασθαι καλῶς βουλεύσασθαι πρᾶξις αὐτῶν ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, ἔ καὶ μέγας, οἷ ποῖα πρᾶξις ὑγίαι ἢ ἰσχυρῶ. ἀλλὰ ποῖα πρᾶξις ὅ βὺ ζῆν ὄλον. σημεῖον δὲ, ὅτι καὶ τοῖς πρᾶξις ἢ φρονίμοις λέγονται, ὅταν πρᾶξις τέλος ἢ ἀποδοῦναι ὅ λογιστῶνται, ὡν μὴ ὅτι τέχνη. ὡς τε καὶ ὅλως ἀπὲ εἶη φρονίμος, ὁ βουλεύτικῶς βουλεύεται δὲ οὔτε πρᾶξις τῷ ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, ὅσοι τῷ μὴ ἐνδεχόμενον αὐτῶ πρᾶξις. ὡς τ' εἴπερ, ὅτι τῆ μὲν, μετ' ἀποδείξεως ὡν δὲ αἱ ἀρχαὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, τούτων μὴ ὅτι ἀποδείξις. πρᾶξις γὰρ ἐνδεχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. καὶ ὅτι βουλεύσασθαι πρᾶξις τῷ εἰς αἰάτης ὄντων. ὅτι αὐτοῖς ἢ φρονήσις ὅτι τῆ μὲν, ὅσοι τῆ μὲν, ὅτι ἐνδεχόμενον ὅ πρᾶξις ἄλλως ἔχειν. τέχνη δὲ, ὅτι ἄλλο ὅ γένος πρᾶξις, καὶ ποιήσεως. λέγειται ὅρα αὐτῶ εἶναι, ἐξίς ἀληθῆ μὲν λόγου πρᾶξις κινῶ πρᾶξις ἀπὲ πρᾶξις ἀγαθὰ καὶ κακὰ τῆ μὲν γὰρ ποιήσεως, ἕτερον ὅ τέλος. τῆ δὲ πρᾶξις, ὅτι αἰεὶ ἐστὶ γὰρ αὐτῆ ἢ πρᾶξις ἀπὲ πρᾶξις. ἀπὲ τῆτο Περικλέα καὶ τοῖς ποιούτοις, φρονίμοις οἰόμεθα εἶναι, ὅτι τῶ αὐτοῖς ἀγαθὰ, καὶ τῶ τοῖς ἀπὲ πρᾶξις, δυνάσασθαι θεωρητικῆ εἶναι δὲ τοῖς ποιούτοις ἢ γένος πρᾶξις οἰονομικοῖς, καὶ πολιτικοῖς.

ένθεν καὶ τὴν ἄφροσύνην τούτων παρὰ
 ἀγροβόλου παρ' ὀνόματι, ὡς σάζουσα
 τὴν φρόνησιν. σάζει δὲ τὴν τριάντην ὑπό-
 ληψιν οὐ γὰρ πᾶσαν ὑπόληψιν ἀφροσί-
 ρει, ὡς δὲ ἀφροσίρει ὁ ἰδὺ, ἔστι λυπη-
 ρόν, οἷον, ὅτι ὁ πείλαιον δύσιν ὀρταῖς ἴσας
 ἔχει, ἢ οὐκ ἔχει. ἀλλὰ τὰς παρὰ τὴν ἀφρο-
 σίαν αἰμῶν γὰρ ἀρχαὶ τῆν ἀφροσίρην, ὅτι
 ἕνεκα τὰ ἀφροσίρην τὰ δὲ διεφθαρμένω
 δι' ἡδονῶν, ἢ λύπην, βίβους ἢ φαρμάκων ἢ
 ἀρχῆς, ὡς δὲ δὴν τούτου ἕνεκα, ὡς δὲ ἀφρο-
 σίρην αἰμῶν παρὰ τὴν ἀφροσίρην. ἔστι γὰρ
 ἡ κακία, φαρμακὴ ἀρχῆς. ὡς τ' αἰάκην
 τὴν φρόνησιν ἔστιν οἷον μὲν λόγου ἀληθῆ,
 παρὰ τὰ ἀφροσίρην ἀγαθὰ ἀφροσίρην.
 ἀλλὰ μὲν, τέχνης μὲν ἔστιν ἀρετὴ φρο-
 νήσεως οἷον, οὐκ ἔστι. καὶ οἷον μὲν τέχνη οἷον
 κῶν αἰμῶν τῶν, αἰρετώτερος. περὶ δὲ
 φρόνησιν, ἢ τῶν, ὡς παρὰ καὶ περὶ τὰς ἀρε-
 τὰς. δὴλον οἷον ὅτι ἀρετὴ ἡ ἔστι, καὶ οὐ τέ-
 χνη. δυοῖν οἷον ἔντοιν μερῶν τῆς ψυχῆς τῶν
 λόγων ἐχόντων, ἡ τέχνη αἷον εἶναι ἀρετὴ, τῶν
 δόξασι καὶ ἢ τε γὰρ δόξα, περὶ οἷον δεχόμε-
 νον ἄλλως ἔχειν ἔστι, καὶ ἢ φρόνησις. ἀλ-
 λά μὲν οἷον ἔστι μὲν λόγου μόνον. ση-
 μείον οἷον, ὅτι λήθη, τῶν μὲν τριάντης ἔξεως
 ἔστι φρονήσεως δ', οὐκ ἔστιν.

A Ex quo nomen inuenit *σάζουσα*, tanquam pru-
 dentiae conseruatrice. Talem autem existima-
 tionem tuetur & conseruat. Non enim omnem
 existimationem corrumpunt neque deprauant
 dolor & voluptas: exempli causa, triangulum
 duobus rectis pares angulos habere, aut non
 habere: sed eas dumtaxat, quae ad id quod sub
 actionem venit, pertinent. Eorum enim quae
 sub actionem veniunt, principia sunt ea res,
 quarum rerum gratia suscipiuntur ea quae sub
 actionem veniunt. Qui autem voluptate aut
 dolore corruptus est, ei statim principij viden-
 di facultas eripitur: neque is animo cernere po-
 test, se huius rei causa, & propter hanc causam
 omnia optare atque agere oportere. Vitium e-
 nim principij delendi ac perimendi vim habet.
 Quapropter necesse est prudentiam habitum
 esse cum ratione vera coniunctum, ad agen-
 dum idoneum, in bonis humanis occupatum.
 Artis porro virtus est, prudentiae autem non est.
 Et qui sua voluntate in arte titubarit atque of-
 fenderit, ei est anteferendus, qui inuitus in
 prudentia contra deterior est is qui sponte sua
 offenderit, quemadmodum & in virtutibus.
 C Perspicuum igitur est, eam virtutem esse quan-
 dam, non artem. Cum sint autem duae animi
 partes rationis participes, eius partis, quae ad
 opinandum valet, virtus est prudentia. In iis
 enim quae aliter sese habere possunt, & opinio
 & prudentia versatur. Sed nec habitus est cum
 ratione coniunctus tantum. Idque ex eo per-
 spici potest, quod huiuscemodi habitum dele-
 re potest obliuio, non potest prudentiam.

Κ Ε Φ Α Λ. ς.

CAPVT VI.

Οτι ονομαζόμενος τῶν ἐπισημῶν ἀρχαὶ
 οἷον δεχεται.

D Quarto loco de Mente siue Intelligentia
 verba facit.

Ε ΠΕΙ δ' ἡ ἐπισημημὴ παρὰ τῶν καθό-
 λου ἔστιν ὑπόληψις, καὶ τῶν δὲ αἰάκ-
 κης ὄντων εἰσὶ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδοκτῶν ἔ-
 πάσης ἐπισημημῆς. (μὲν λόγου γὰρ ἡ ἐπιση-
 μημὴ) τῆς ἀρχῆς τῶν ἐπισημημῶν, οὐτ' αἷον ἐπι-
 σημημὴ εἶναι, οὐτε τέχνη, οὐτε φρονήσις. ὅ-
 μὲν γὰρ ἐπισημημὴν, ἀποδοκτῶν αἷον ἢ πῶς ἄ-
 νομοισιν οἷον παρὰ τὰ οἷον δεχόμενα ἄλλως
 ἔχειν. ὡς δὲ δὴ ἄφροσίρην τούτων ἔστι. τῶν γὰρ ἄ-
 φροσίρην, περὶ οἷον ἔχειν ἀποδοκτῶν ἔστι. εἰ δὴ
 οἷον ἀληθεύομεν, καὶ * μηδέποτε ἀφροσίρην
 μὲν παρὰ τὰ μὴ οἷον δεχόμενα, ἢ καὶ οἷον δε-
 χόμενα ἄλλως ἔχειν, ἐπισημημὴ, ἔστι φρονήσις
 ἔστι, καὶ σοφία, καὶ νομῶν τούτων ἢ τῶν μὴ
 ἔχοντων οἷον δεχόμενα (λέγω ἢ τῶν, φρονή-
 σιν, ἄφροσίρην, ἐπισημημῶν) λείπεται νομῶν
 οἷον τῶν ἀρχῶν.

Q Voniam autem scientia, existimatio est de
 rebus vniuersis, iisque quae necessario sunt;
 quoniamque rerum quae sub demonstratio-
 nem cadunt; omnisque ad eam scientiae sunt ali-
 qua principia; (cum ratione enim coniuncta
 scientia est;) consentaneum est, principij ea-
 rum rerum quae scientia comprehendi possunt,
 neque scientiam esse neque artem, neque pru-
 dentiam. Nam quod scientia comprehendi po-
 test, demonstrari potest; ars autem & prudentia
 in iis rebus versantur, quae sese aliter possunt
 habere. Ne sapientia quidem harum rerum esse
 potest. Sapientis enim est, nonnullarum rerum
 demonstrationem expedire posse. Si igitur nihil
 est, quo verum enuntiemus, nunquamque metiamur,
 tum in iis rebus quae possunt non aliter sese
 habere, tum in iis quae possunt, praeter scientiam,
 prudentiam, sapientiam, & mentem seu intelligen-
 tiam; nullum autem ex his tribus, principiorum esse
 potest, (tria dico, prudentiam, sapientiam, sci-
 entiam,) relinquitur ut mens sit principiorum.

γὰρ μηδέ ἀφρο-
 σίρην οἷον
 παρὰ τὰ
 οἷον. ἢ καὶ μὴ
 οἷον.

CAPVT VII.

A

ΚΕΦΑΛ. Ζ΄.

Περί σοφίας.

Quinto loco Sapientiam omnium habituum prestantissimam, & per se, & comparatione prudentie, declarat.

Sapientiam autem in artibus, iis attribui- mus qui cuiusque artis sunt peritissimi: vt Phidiam, sapientem lapidum sculptorem: Poly- cletum, sapientem statuarum fictorem dici- mus: nihil hic aliud per sapientiam, quam artis virtutem significantes. Nonnullos autem vni- uerse sapientis esse arbitramur: non singil- latim, neque quicquam aliud quam sapien- teis: quemadmodum ait Homerus in Mar- gite,

Hic neque fossor erat, nec arator, munere, diuim,
Nec sapiens ulla in re alia.

Quapropter perspicuum est, scientiarum om- nium limatissimam & absolutissimam esse sa- pientiam. Sapientem igitur oportet non ea so- lum intelligere, quæ ex principiis colliguntur, sed etiam in principiis versantem, de iis ve- re loqui, verè sentire. Itaque sapientiam dicere licebit esse tum mentem tum sciētiam: ac scientiam quidem rerum honoratissima- rum, quasi capitis instar obtinentem. Ab- surda sit enim eius sententia, qui scientiam ciuilem aut prudentiam, omnium optimam esse putet: nisi fortè rerum omnium, quæ in mundo sunt, homo sit res vna præstantissima. Quod si salubre ac bonum, aliud est homini- bus, aliud piscibus: album autem & rectum semper est idem: idem quoque semper esse di- cent omnes id quod sit sapientia præditum, prudens aliud & diuersum. Quod enim singu- lis in rebus pro cuiusque rei natura præstati- am, seu bonitatem actionis perspicit, id prudens ef- se dixerint, & eas res huic commiserint. Ita- que bestias quasdam prudentes esse dicunt, nempe eas quæ rerum ad vitam necessariarum prouidentiarum facultatem habere videntur. Ciuilem autem scientiam non esse eadem, at- que sapientiam, minimè obscurum est. Nam si sapientiam dicent esse eam quæ in suis cuique emolumentis comparandis sit occupata, multæ reperiuntur sapientie. Non enim vna est quæ versetur in omnium animantium bono, sed in singulis alia atque alia; nisi fortè de omnibus quæ sunt in reru natura, etiã medicina vna est. Neq; vero quicquam ad rem attinet, quod ho- moreliquoium animalium quiddã sit quam op- timũ. Sunt enim & alia homine multo diuinio- ra natura: vt ea quæ omnibus maximè sunt in conspectu, ex quibus hic mundus conflatus & coagmentatus est. Ex iis igitur quæ diximus, perspicuum est, sapientiam esse earum rerum quæ sunt honore dignissimæ natura, scientiam & mentem, siue intelligentiam. Quocirca Anaxagoram, Thaletē, cæterosq; taleis viros, Tom. III.

ΤΗΝ δὲ σοφίαν ἐν ταῖς τέχναις, τοῖς ἀκρειβεστάτοις τῶν τεχνῶν ἀπο- δίδωμι· οἷον, Φιδίαν, λιθοργὸν σοφόν, καὶ Πολύκλετον, * ἀσφραγιστοποιόν· ἐν ταῖς γὰρ αἰσθητικαῖς τέχναις οὐδὲν ἄλλο σημεῖον ἔστιν ἢ τὴν σοφίαν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν. εἰ δὲ τινὰς σοφοὺς οἴομαι ὅλως, ἢ καὶ μέρος, εἶδέναι ἄλλο τι ἢ σοφοὺς, ὡς καὶ Ὀμηροῦς φησὶ ἐν τῷ Μαργίτη,

Τὸν δὲ οὐτ' ἀρ' σκατῆρα θεοῖ θεσπύ, οὐτ' ἀσπῆρα,
οὐτ' ἄλλως τι σοφόν.

ὡς τε δήλον ὅτι ἡ ἀκρειβεστάτη αὐτῶν ἐπι- στημῶν εἴη ἡ σοφία. εἰ δὲ ἀρετὴ τὸν σοφόν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῆς ἀρετῆς εἶδέναι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἀληθεύειν, ὡς τ' εἴη ἡ σοφία, τοῖς δὲ ἐπισημίαι, καὶ ὡς καὶ * κεφαλῶν ἔχουσα ἐπισημῶν τῶν ἡμιωτάτων· ἀποποιεῖ γὰρ, εἴ τις * πλεονεξία, πολιτικῶν ἢ τῶν φρονη- σιν, ἀσπουδαιότητι οἴεται εἶναι, εἰ μὴ τὸ ἀρετῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀνδραποῦς ἐστίν. εἰ δὲ, ὑμῶν μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτε- ρον ἀνδραποῦς καὶ ἰσχυροῦς, τὸ δὲ λυχνὸν καὶ ἄλλο τούτῳ αἰεὶ, καὶ τὸ σοφὸν τούτῳ πρότερον δὲ εἴποιεν. φρονίμων δὲ ἕτερον τὸ γὰρ * κατὰ αὐτὸ ἕκαστα ἀνδραποῦς, φάμεν δὲ εἶναι φρονίμων, ἐ τούτῳ ἐπι- στήμῳ αὐτὰ: εἰ δὲ καὶ τῶν θηρίων ἐνια φρονίμα φασι εἶναι, ὅσα κατὰ τὸν αὐ- τῶν βίον ἔχοντα φαίνεται διωκτῶν κερ- νοδικῶν. φημερὸν δὲ, ὅτι οὐκ αὖ εἴη ἡ πολιτικὴ, καὶ ἡ σοφία, ἡ αὐτῆ. εἰ γὰρ πλεονεξία τὰ ἀφελίμα τὰ αὐτοῖς ἐργασίαι σοφίαν, πολλὰ ἔσονται σοφία· οὐ γὰρ μία περὶ τὸ ἀπρότων ἀγαθὸν τῶν ζώων· ἀλλ' ἕτερα περὶ ἕκαστον· εἰ μὴ καὶ ἰα- τρικὴ μία περὶ πρότων τῶν ὄντων· εἰ δὲ δὲ, ὅτι βέλτιστον ἀνδραποῦς τῶν ἄλλων ζώων, εἶδέναι ἀφελίμα καὶ γὰρ ἀνδραποῦ- που ἄλλα πολὺ ἢ ὅτι πλεονεξία φύσιν, οἷον τὰ φανερώτατα γὰρ, εἰς ὧν ὁ κόσμος σιωπῆσεν. οὐκ δὲ τῶν εἰρημῶν δὴ- λον, ὅτι ἡ σοφία ἐστὶ καὶ ἐπισημῶν, καὶ τοῖς τῶν ἡμιωτάτων τῆ φύσιν· εἰ δὲ καὶ Ἀναξαγόραν, καὶ Θαλῆα, καὶ τοῖς τοιοῦτοις,

C

D

E

γρ. αἰσθητικαῖς

Lamb. κα- φαλη

γρ. πλεονεξία

σημῶν ἢ πλεονεξία

Lamb. αὐτὸ ἕκαστα.

σοφοὺς μὲν, φρονίμους δὲ, ἔφασιν εἶ), ὅταν ἴδωσιν ἀγνοοῦντας τὰ συμφέροντα αὐτοῖς καὶ περὶ τὰ μὲν, καὶ θαυμαστά, καὶ χαλεπὰ, ἔδαμόνια, εἰδέναι ἀλλοῖς φασὶν ἀρχαῖα δὲ, ὅτι ἔτα δὲ ἀφ' ἑσθ' ἀγαθὰ ζητήσιν. ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ ἀφ' ἑσθ' ἀγαθὰ, καὶ περὶ ὧν ἔστι βουλεύεσθαι τῶν γὰρ φρονίμου μάλιστα τῶν ἔργων εἶ) φανερὸν, ὅτι βουλεύεσθαι βουλεύεσθαι δὲ ἕστις περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχει, οὐδ' ὅσων μὴ τέλος ἔστι, καὶ τῶν περὶ κτὸν ἀγαθόν. ὁ γὰρ ἀπλῶς βύβουλος, ὁ τῶν ἄριστων ἀφ' ἑσθ' ἀγαθῶν τῶν περὶ τῶν ἄριστων καὶ λογισμῶν οὐδ' ἔστιν ἡ φρόνησις τῶν κατὰ τοῦ μόνου, ἀλλὰ δεῖ ἔτι καὶ ἕκαστα γνωρίζειν περὶ τῶν κατὰ τὴν ἕκαστον ἕκαστον περὶ τὰ κατὰ ἕκαστον. δὲ καὶ ἐνίοι οὐκ εἰδότες, * οἷων εἰδότες περὶ τῶν κατὰ τὴν ἕκαστον καὶ ἐνίοις ἄλλοις οἱ ἔμπειροι εἰ γὰρ εἰδῆναι, ὅτι τὰ κοῦφα βύβουλα χρεῖα ἔτι ὑψηλὰ, * ποῖα γὰρ κοῦφα ἀγνοῖ, ἢ ποιήσῃ ἄλλ' ὁ εἰδὼς, ὅτι τὰ ὀρνίθια κοῦφα καὶ ὑψηλὰ, ποιήσῃ μᾶλλον. ἡ δὲ φρόνησις, περὶ τῶν κατὰ τὴν ἕκαστον ὡς τε δεῖ ἀμφοτέρων, ἢ ταύτην μᾶλλον εἶη δ' ἀμφοτέρων καὶ ἐν ταῦτ' ἀρχιτεκτονική.

γρ. ἐπίρωι
γρ. ὁποῖα

Κ Ε Φ Α Λ. η.

Περὶ τῶν τῆς φρονήσεως μερῶν.

ΕΣΤΙ γὰρ καὶ ἡ πολιτικὴ, ἔτι φρόνησις, ἡ αὐτὴ μὲν ἕστις. ὅ μὲν τοῖς εἶ), * ὅ αὐτὸ αὐταῖς. τῆς γὰρ περὶ πόλιν, ἡ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονική φρόνησις, νομοθετικὴ ἡ δὲ ὡς τὰ κατὰ ἕκαστον, ὅ κοινὸν ἔχει ὄνομα, πολιτικὴ αὐτὴ γὰρ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἕκαστον, καὶ βουλευτική. ὅ γὰρ ψήφισμα περὶ τῶν κατὰ τὴν ἕκαστον, ὡς ὅ εἰσχατον. δὲ πολιτεύεσθαι τούτοις μόνον λέγουσι. μόνου γὰρ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἕκαστον οὗτοι, ὡς περὶ οἱ χερτέχαι. δοκεῖ δὲ καὶ φρόνησις μάλιστα εἶ) ἡ περὶ αὐτὸν καὶ ἕνα. καὶ ἕνα αὐτὴ ὅ κοινὸν ὄνομα, φρόνησις. ἐκείνων δὲ, ἡ μὲν, οἰκοτομία ἡ δὲ, νομοθεσία. ἡ δὲ, πολιτικὴ. ἔτι ταύτης, ἡ μὲν, βουλευτική ἡ δὲ, δικαστική. εἶδος μὲν οὖν πᾶσι εἶη γνώσεως, ὅ * αὐτὰ εἰδέναι. ἀλλ' ἔχει ἀφ' ἑσθ' ἀγαθῶν πολλῶν. καὶ δοκεῖ ὅτι περὶ αὐτὸν εἰδὼς καὶ ἀφ' ἑσθ' ἀγαθῶν, φρονίμος εἶναι. φανὲν ἰς qui sua, quæque ad se pertinent, habet cognita, & in eis versatur, prudens esse:

γρ. ταῦτοι
γρ. πᾶσι

A sapientis quidem esse dicunt, prudentis vero nequaquam, cum videant, eos quæ sibi utilia sint, ignorare: atque eos fatentur, recondita atque eximia quædam, & admirabilia, & difficilia, & diuina tenere, sed inutilia: quia humana bona non quarunt. Prudentia vero in rebus humanis, usque de quibus consultari potest, versatur. prudentis enim hoc maximè proprium munus esse dicimus, bene consultare. De iis autem consultat nemo, quæ aliter sese habere non possunt: neque de iis quorum non est finis aliquis, nempe bonum quod in actionem veniat. bonus autem consultator est absolutè, qui id quod homini est, eorum quæ in actionem veniunt, optimè, ratione consequi & explicare potest. Neque verò rerum uniuersarum modò prudentia est, sed debent etiam ei esse notæ res singulares. Ad agendum enim idonea est. In rebus singularibus autem omnis actio versatur. Itaque cum hic nonnulli inscij sunt ad agendum scientibus aptiores, tum in aliis rebus ij qui sunt vsu periti. Nā si quis sciat, carnis leucis esse ad concoquendum facileis & salubreis, leucis autem quæ sint, ignoret, bonam valetudinem non efficiet: sed is potius efficiet qui auium carnis scit esse leucis & salubreis. Prudentia autem in agendo posita est. Danda igitur opera est ut vel utramque cognitionem habeamus, vel hanc potius quàm illam. Erit autem hic quoque princeps quædam, & quasi familiam ducens cognitio.

B

C

CAPVT VIII.

De prudentia adhuc tractat, & aliquot eius species explicat.

D Ciuilis scientia autem & prudentia sunt ille quidem idem habitus: sed natura, qua sunt, tamen & essentia, non est eis eadem. Atque eius scientiæ, quæ ad ciuitatem pertinet, altera pars est tāquam princeps & domina prudentia, quæ est legum scribendarum ratio & facultas: altera, quemadmodum singularia, cōmuni nomine Ciuilis appellatur: cuius omnis opera in agendo & consultando consumitur. Populi scitum enim sub actionem venit, tanquam extremum. Itaque hos solos rempubl. administrare dicunt. Hi enim soli, ut operarij quidem, in rebus gerendis versantur. Ea autem etiam videtur esse prudentia maximè, qua sibi quisque & vni prospicit: & hæc communi nomine appellatur prudentia. Illarum autem alia rei familiaris tuendæ & procurandæ ratio, alia scientia legum ferendarum, alia ciuilis. Atque huius pars altera ad consultandum pertinet, ad iudicandum altera. Genus igitur quoddam cognitionis esse videatur, sua scire sibi que utilia. Verum de hoc ipso magna est controuersia. Ac videtur

at ij qui se ad rem publicam contulerunt, multarum actionum studio, rerumque alienarum cura distineri. Iccirco & Euripides,

*Prudentem enim quis me putet mortaliū,
Cui suppetebat absque ullo negotio
In totius turba numerato exercitus
Sortem parem obtinere sapientissimo?
Prastantiores namque, & eos, qui pluribus
Se rebus implicant, male odit Iupiter.*

Quarunt enim vulgò id quod sibi bono est, idque vnum agere se arbitrantur oportere. Ex hac igitur opinione natum est hos esse prudentes. Atqui suum negotium nosse atque agere sine rei familiaris, rei que publicæ cura, fortasse nemo possit. Præterea quomodo suum quisque negotium gerere debeat, obscurum est, & res eget consideratione. Cuius rei hoc argumentum est, quòd iuuenes, & geometræ, & talibus disciplinis eruditi fiunt, prudentes non fiunt. Causa hæc est, quòd etiam in rebus singularibus prudentia vertitur, quarum cognitio vsu comparatur. Adolescens autem vsu rerum non habet, quippe quem temporis longinquitas sit allatura. (Nam hoc quoque consideratione dignum est: quamobrem puer mathematicus effici possit, sapiens aut physicus non possit: An quòd illa à materia diuisa ac segregata sunt: horum principia ex vsu & experientia nascuntur: & quòd his non assentiuntur, neque fidem habent iuuenes, sed ea dicunt tantum: quid sint illa autem, non est obscurum?) Præterea quidquid in consultando peccatur, vel ad res vniuersas pertinet, vel ad singulareis. Nam vel omneis aquas graueis, esse insalubreis, vel hanc esse grauem. Prudentiam autem, non esse scientiam, perspicuum est: extremi enim est, vt dictum est. Tale enim est id quod sub actionem venit. Mentigitur seu intelligētix opponitur. Mens enim eorum terminorum est, quorum ratio afferri non potest. Prudentia extremi, quod non scientia, sed sensu percipitur: non illo, cui propriæ sunt attributæ qualitates, quas sentiat: sed eo, quo sentimus hoc extremum in mathematicis, esse triangulum. Nam illic quoque insistit. Verum tamen prudentia sensus est potius: illius autem alia forma, aliaque notio est.

CAPVT IX.

De bona consultatione.

Quætere autem & consultare, inter se differunt. Nam consultare, aliquid quætere est. Sed etiam de bona consultatione, quid sit, distinctione adhibita videndū est, vtrū sciētia aliqua sit, an opinio, an bona cōiectura, an aliud quoddā genus. Ac primū sanè nō est sciētia.
Tom. III.

A οἱ δὲ πολιτικοί, πολυπραγμονες. δὲ καὶ ΕΥειπίδης,

Πῶς δ' αὖ Φρονοῖα, ὡ πρῶτον ἀπραγμόνως

Εν τοῖσι πολλοῖσι ἠειθμηθῆναι φρατῆ,

Ἴσον μεταχειρῖν τὰ σοφώτατω τύχης;

Τοῖς γὰρ ἀεὶ αἰσῶσι καὶ τὴν ἀεὶ αἰσῶσι πλεον,

* Ζεὺς μισθῶ.

ζητῶσι γὰρ τὸ αὐτοῖς ἀγαθόν. ἔοιονται τῶν δὲν ἀεὶ αἰσῶσι. ἔκ τούτης οὖν τῆς δόξης ἐλήλυθε τὸ τούτοις εἶναι φρονοῦντας καὶ τοῖς ἴσως

οὐκ ἔστι * τὸ αὐτῶν αἰσῶσι οἰκονομίας, ὅτι αἰσῶσι πολιτείας. ἔτι δ', * τὸ αὐτῶν πῶς δεῖ

δοῦναι, ἀδύνατον καὶ σκεπτόμενον. σημεῖον δὲ ἔστι τῆς εἰρημότητος, καὶ δὲ τὴν γαωμετρικῶν μὲν νέοι

ἔμαθηματικῶν γίνονται, ἔφροναί τε αὐτῶν τα φρονοῦντες δὲ ἔδοκεῖ γίνεσθαι. αἰσῶσι δὲ, ὅτι ἔστι καὶ ἕκαστα ἔστιν ἡ φρονοῦντας, ἀ

γὰρ γνώριμα δὲ ἐμπειρίας. νέος δὲ, ἐμπειρίας οὐκ ἔστι πλῆθος γὰρ χρόνου ποιῆσθαι

πρὸς ἐμπειρίας. ἐπεὶ καὶ τῶν αὐτῶν σκέψαστο, δὲ τὴν * μαθητικὸς μὲν πάντες γροῦνται αἰσῶσι

σοφός δὲ, ἢ φρονοῦντας, ὅτι ἢ ὅτι, τὰ μὲν δὲ ἀφαιρέσειώς ἔστι τῶν δὲ, αἰσῶσι δὲ ἐμπειρίας.

ἔτι δὲ, οὐ πιστεύουσιν οἱ νέοι, ἀλλὰ λέγουσι. τῶν δ', τὸ πὶ ἔστιν οὐκ ἀδύνατον. ἔτι, ἢ αἰσῶσι, ἢ αἰσῶσι τὸ κατὰ λόγον ἐν

τῶν βουλεύσεσσι, ἢ αἰσῶσι τὸ κατὰ ἕκαστον. ἢ γὰρ, ὅτι πρῶτα τὰ βαρύνεσθαι ὕδατα,

φαῦλα. ἢ ὅτι τὰ βαρύνεσθαι. ὅτι δὲ ἢ φρονοῦντας οὐκ ἐπισημῶν, φανερόν. τῶν γὰρ ἐσχάτου ἔστι, ὡς φησὶ εἰρηται. τὸ γὰρ ἀεὶ αἰσῶσι

τὸν τοιοῦτον. * ἀπέκειται μὲν δὲ τῶν αἰσῶσι μὲν γὰρ νοῦς, τῶν ὅρων, ὡν οὐκ ἔστι λόγος. ἢ ἢ ἢ, τῶν ἐσχάτου, ὅτι οὐκ ἔστι ἐπισημῶν, ἀλλ' αἰσῶσι. ὅτι τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἷα αἰσῶσι νόμῶν, ὅτι τὸ ἐν τοῖς μαθηματικῶν ἐσχάτου, τείνονον γίνεσθαι γὰρ καὶ κεῖ. ἀλλ' αὐτῶν

μαλλον αἰσῶσι ἢ φρονοῦντας. ἐκείνης δὲ, δι' ὅ εἶδος.

D ἢ γὰρ, ὅτι πρῶτα τὰ βαρύνεσθαι ὕδατα, φαῦλα. ἢ ὅτι τὰ βαρύνεσθαι. ὅτι δὲ ἢ φρονοῦντας οὐκ ἐπισημῶν, φανερόν. τῶν γὰρ ἐσχάτου ἔστι, ὡς φησὶ εἰρηται. τὸ γὰρ ἀεὶ αἰσῶσι τὸν τοιοῦτον. * ἀπέκειται μὲν δὲ τῶν αἰσῶσι μὲν γὰρ νοῦς, τῶν ὅρων, ὡν οὐκ ἔστι λόγος. ἢ ἢ ἢ, τῶν ἐσχάτου, ὅτι οὐκ ἔστι ἐπισημῶν, ἀλλ' αἰσῶσι. ὅτι τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἷα αἰσῶσι νόμῶν, ὅτι τὸ ἐν τοῖς μαθηματικῶν ἐσχάτου, τείνονον γίνεσθαι γὰρ καὶ κεῖ. ἀλλ' αὐτῶν

E μαλλον αἰσῶσι ἢ φρονοῦντας. ἐκείνης δὲ, δι' ὅ εἶδος.

ΚΕΦΑΛ. 9.

Περὶ βουλείας.

ΤΟ ζητεῖν δ', καὶ τὸ βουλεύεσθαι ἀφαιρέσειώς τὸ γὰρ βουλεύεσθαι, ζητεῖν πὶ ἔστι. δεῖ δὲ ἀφαιρέσειώς ἐπεὶ βουλείας, πὶ ἔστι, πότερον ἐπισημῶν πὶς, ἢ δόξα, ἢ βουλεύεσθαι, ἢ ἀλλότι γένος. ἐπισημῶν μὲν δὲ οὐκ ἔστι.
E c iij

ἔστιν ἢ γὰρ ζητῶσι περὶ ὧν ἴσασιν· ἢ δὲ
 βουουλία, βουλή τις ἔστιν· ὁ δὲ βουλο-
 μένος, ζητεῖ καὶ λογίζεται. ἀλλὰ μὲν,
 οὐδὲ βουουλία. ἀλλὰ τε γὰρ λόγου, καὶ
 τῆς ἐπιθυμίας βουουλία. βουλοῦνται ἢ πο-
 λυῶ χρόνον, καὶ φασί, ὡς ἔστιν μὲν
 γρ. δόξατα, δὲ τῆς ἐπιθυμίας * βουλοῦνται, βουλοῦ-
 σθαι δὲ βουλοῦντος. ἐπὶ, ἢ ἀγνοοῖα ἕτε-
 ρη, καὶ ἐπιθυμία. ἐστὶ ἢ βουουλία τις,
 ἢ ἀγνοοῖα. ὡς δὲ δὲ δόξα, ἐπιθυμία
 ὡς δὲ δόξα. ἀλλ' ἐπεὶ, ὁ μὲν κακῶς βου-
 λοῦμενος, ἀμάρτυς· ὁ δὲ δὲ, ὀρθῶς
 βουλοῦται. δὴλον ὅτι ὀρθότης τις ἐπι-
 θυμία ἔστιν. οὐτ' ὀρθότης ἢ, οὐτε δό-
 ξης ὀρθότης μὲν γὰρ ὅσα ἔστιν ὀρθότης.
 ὡς δὲ γὰρ ἀμάρτυς. δόξης δὲ ὀρθότης, ἐπι-
 θυμία. ἀλλὰ ἢ καὶ διώκεται ἢ δὲ πᾶσι
 ἢ δόξα ἔστιν. ἀλλὰ μὲν οὐδὲ ἀλλὰ λό-
 γου ἐπιθυμία. ἀγνοοῖας δὲ λείπε-
 ται. αὐτὴ γὰρ οὐ πᾶσι φασί. καὶ γὰρ ἢ δό-
 ξα, οὐ ζητῶσι, ἀλλὰ φασί τις ἢ δὲ ὁ
 δὲ βουλοῦμενος, ἐὰν τε δὲ ἐὰν τε κα-
 κῶς βουλοῦνται, ζητεῖ, καὶ λογί-
 ζεται. ἀλλὰ ὀρθότης τις ἔστιν ἢ βουουλία,
 βουλή. δὲ ἢ βουλή ζητῶσα ὡς ἔστιν
 πᾶσι, καὶ ὡς πᾶσι. ἐπεὶ δὲ ἢ ὀρθότης πλεο-
 νακῶς, δὴλον ὅτι οὐ πᾶσι. ὁ γὰρ ἀκα-
 τῆς καὶ ὁ φαῦλος, ὁ ὡς πᾶσι ἰδὲν ὅσα
 τῆς λογισμῶν, πᾶσι ὡς ὀρθῶς ἔσται
 βουλοῦμενος, κακῶν δὲ μέγα εὐλη-
 φῶς. δοκεῖ δὲ ἀγαθὸν πᾶσι, ὁ δὲ * βου-
 λοῦνται ἢ γὰρ τῆς αὐτῆς ὀρθότης βουλή,
 βουουλία, ἢ ἀγαθὸν τευχλική. ἀλλ' ἐστὶ
 καὶ τῆς αὐτῆς ἀμάρτυς συλλογισμῶν τυχεῖν. καὶ
 ὁ μὲν δὲ ποιῶσα, τυχεῖν δὲ οὐ δὲ, ἢ.
 ἀλλὰ τῆς αὐτῆς τὸν μέσον ὄρον ἔστι. ὡς τ'
 οὐδὲ αὐτὴ πᾶσι βουουλία, κακῶν ἢ, ἢ
 δὲ μὲν τυχεῖν, οὐ μὲν δὲ οὐ ἔστι.
 ἐπὶ, ἔστι πολυῶ χρόνον βουλοῦμενος
 τυχεῖν τὸν ἢ, τῆς. ὅσοι, οὐδὲ ἐ-
 κείνη πᾶσι βουουλία. ἀλλ' ὀρθότης ἢ καὶ
 ὁ ὡς φέλιμον, καὶ οὐ δὲ, καὶ ὡς, καὶ
 ὅτε. ἐπὶ ἔστι ὁ ἀπλῶς δὲ βουλοῦνται,
 καὶ ὡς τὸ τέλος. ἐπιθυμία δὲ ἀπλῶς, ἢ
 ὡς τὸ τέλος ὁ ἀπλῶς κατεργασά. ἢ
 δὲ τις, ἢ ὡς τὸ τέλος. εἰ δὲ τῆς φε-
 νίμων ὁ δὲ βουλοῦνται, ἢ βουουλία
 εἴη αὐτῆς ὀρθότης ἐπιθυμία ὁ συμφέρον ὡς
 τὸ τέλος, οὐ ἐπιθυμία ἀληθῆς ἀπ-
 λῆς ἔστιν.

A Nam de iis quæ sciuntur, quæri non solet. At
 bona consultatio, consultatio est. Qui autem
 aliqua de re consultat, quærit & ratiocinatur.
 Iam verò neque cōiectura esse potest. Nā cum
 bona coniectura sine ratione fiat, tum celere
 quiddam est. In consultando autem multum
 temporis consumitur: aiuntque id de quo con-
 sultaueris, celeriter esse agendum, sed spise
 lentoque consultandum. Præterea aliud est sa-
 gacitas, aliud bona consultatio. Sagacitas au-
 tem bona cōiectura quædam est. Neque verò
 vlla bona consultatio, opinio est. Sed quoniam
 qui malè cōsultat, peccat: qui bene, rectè con-
 B sultat: perspicuum est, bonam consultatio-
 nem quoddam rectum esse: sed neque scien-
 tiæ tamen, neque opinionis rectum est. Scien-
 tiæ enim nullum est rectum: nam neq; eius est
 vlla prauitas. Opinioni autem rectum est ve-
 ritas. Simulque id omne cuius est opinio, de-
 cisum iam ac transactum est. Sed neque sine ra-
 tione bona consultatio est. Cogitatione igitur
 est inferior. Hæc enim nondum enunciatio est.
 Nam & opinio, non quæstio, sed quædam iam
 enunciatio est. At qui consultat, siue bene, si-
 ue malè consultet, is quærit aliquid, & ratioci-
 natur. Sed profectò bona consultatio, rectum
 C quoddam consultationis est. Eapropter quid
 sit consultatio, querendum primò est, & in quo
 versatur. Sed quoniam rectum multis modis
 dicitur; non omne rectum bonam consultatio-
 nem esse perspicuum est. Incontinens enim &
 malus homo, quod sibi proposuerint ad inspi-
 ciendum, ratiocinatione consequentur. Ita-
 que rectè consultasse videbuntur, sed magno
 malo accepto. At bene consultare, bonum
 quoddam videretur esse. Id enim consultationis
 D rectum, quod ad boni adeptionem valet, bona
 consultatio est. Sed fieri potest vt quis etiam
 ratiocinatione falsò conclusa bonum adipisca-
 tur: & id quidem, quod factò opus est, conse-
 quatur, non autem qua ratione oporteat, sed
 medius ratiocinationis terminus falsus sit. Ita-
 que ne ea quidem bona consultatio est, qua
 consequitur quidem aliquis quod oportet, sed
 non qua ratione oportebat. Præterea contin-
 gere potest vt alius diu, alius celeriter consul-
 tando, id quod vult, assequatur. Nondum igitur
 E ne illa quidem bona consultatio est. Sed id
 consultationis rectum erit, quod ad utilita-
 tem, & ad id quod oportet, obtinendum, quo
 modo, & quo tempore obtineri debet, accom-
 modatum est. Præterea licet & absolutè bene
 consultare, & ad certum aliquem finem con-
 sultationem referre. Ac bona sanè consulta-
 tio absolutè ea est quæ proposito sibi absoluto,
 & totius vitæ humanæ cōmuni fine, bene pro-
 cedit: quædam autē bona consultatio est, quæ
 certum aliquem & propriū finē spectat. Quod
 si bene consultare, prudentium est, bona con-
 sultatio rectum quoddam consultationis erit,
 ad utilitatē accommodatum, ad aliquem finē
 relatū, cuius ipsa prudentia est vera æstimatio.

γρ. βουλο-
 μενοσται

A

CAPVT X.

De intelligentia.

Σ *γνῶσις* autem, hoc est, intelligentia, & *ἀσυνείδησις* hoc est, stultitia, siue tarditas, ex quibus intelligentes & stulti nominantur: neque idem prorsus est quod scientia, aut opinio: (omneis enim essent intelligentes:) neque vna aliqua ex scientiis singularibus, vt medicina, (in cognitione enim rerum salubrium, aut in curanda valetudine versaretur,) aut geometria: (nam in magnitudinibus esset occupata.) Neque enim intelligentia earum rerum est, quæ semper sunt, numquàmq; mouentur: neque vllius earum quæ oriuntur: sed earum de quibus dubitari & consultari potest. Quapropter in iisdem sanè rebus in quibus & prudentia, versatur: sed tamen non est idem intelligentia, quod prudentia. Habet enim vim quandam præcipiendi atque imperandi, prudentia: nam propositus ei finis est, quid agendum sit aut non agendum: intelligentia autem iudicandi solùm. Idem est enim intelligentia, quod *δυσωμοσία*, id est bona intelligentia. Nam qui sunt intelligentes, iidem quoque sunt bene intelligentes. Intelligentia autem neq; habere prudentiam est, neque consequi. Sed vt is qui discit, tum intelligere dicitur, cum scientia utitur: sic & cum quis opinione utitur, alio loquente, ad iudicandum iis de rebus de quibus prudentia iudicat & probè iudicandum. bene enim & probè idem sunt. Atque hinc natum est intelligentiæ nomen: ex qua bene intelligentes appellantur; ex ea scilicet quæ est in discendo, intelligentia. Sæpenumero enim discendi verbum pro eo quod est intelligere, usurpamus.

CAPVT XI.

De ea quæ γῶμη, siue sententia vocatur.

Ε A autem quæ γῶμη, hoc est, sententia, appellatur, (ex qua quosdam *δυσωμοσίας*, id est, in sententia ferèda moderatos, nominant, & *γῶμησις*, hoc est, sententiæ dicendæ facultate præditos dicimus,) est viri boni & moderati rectum iudicium. Cui rei hoc argumento est, quod virum æquum bonum ac moderatum ad ignoscendum promptum ac propensum dicimus: & æquum bonum esse, in nonnullis delictis sententiam seu consensum accommodare, (id est, ignoscere, ac veniam dare.) Atque hic consensus, (id est, venia quæ datur errato,) sententia est ad iudicandum ex æquo & bono apta, & recta: recta autem ea est quæ hominis veri est. Meritò autem hi omnes habitus eodè pertinent. Nam sententiam, intelligentiã, prudentiam, mentem sanam ac vegetam iisdem attribuentes, sententiæ dicendæ facultate præditos esse, & mentis sanitate præstare, & prudenteis & intelligenteis dicimus.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

Περὶ σωέσεως.

Ε ΣΤΙ ὅτι καὶ ἡ σωέσις καὶ τὴ ἀσυνείδησις, καὶ ἡ ἀσύνεσις, λέγουσιν σωέσις καὶ ἀσυνείδησις, ὅτε ὁλόως τὸ αὐτὸ ἐπισημή, ἢ δόξη: (πρώτες γὰρ αὐτῶν ἡσάν σωέσις.) ὅτε τις μία τῶν καὶ μέγας ἐπισημῶν, οἷον, ἡ ἰατρική. (ὡς ὑγιανῶν γὰρ ἀνὸς.) ἡ γεωμετρία. (περὶ μεγέθη γὰρ.) ὅτε γὰρ περὶ τῶν ἀειόντων καὶ ἀκινήτων ἡ σωέσις ἐστίν, ὅτε περὶ τῶν γινόμενων ὁπουοῦν. Ἄλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσκειν ἀμὲν τις καὶ βουλεύσασθαι δεῖ, περὶ τὰ αὐτὰ μὴ τῆ φρονήσεως ἐστίν. ὅτι ἐστὶ ὅ τὸ αὐτὸν σωέσις καὶ φρονήσις: ἢ μὴ γὰρ φρονήσις, ἐπιτακτική ἐστὶ. τί γὰρ δεῖ παρὰ τὴν ἢ μὴ, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστίν. ἢ δὲ σωέσις, κερλική μόνον. τὸ αὐτὸ γὰρ σωέσις καὶ διζωμοσία. καὶ γὰρ οἱ σωέσις, καὶ διζωμοσις ἐστὶν, ὅτε ὅ ἐχάντων φρονήσιν, οὔτε τὸ λαμβάνειν, ἢ σωέσις. ἄλλ' ὡς ἂν τὸ μαρτυρῶν λέγετα σωίεναί, ὅταν χεῖναι τῆ ἐπισημῆ, οὕτως ἐν τῶ χεῖναι τῆ δόξη ὅτι τὸ κερλικὴν περὶ τούτων, ὡς ὧν ἡ φρονήσις ἐστίν, ἄλλου λέγοντος, καὶ κερλικὴν καλῶς. ὅ γὰρ δὲ, τῶ καλῶς τὸ αὐτὸ. καὶ ἐπιτεῦθεν ἐλήλυθε τὸ ὄνομα τὴ σωέσις, καὶ ἢ ἢ διζωμοσις, ἐκ τῆς ἐν τῶ μαρτυρῶν λέγουσιν γὰρ τὸ μαρτυρῶν, σωίεναί πολλὰς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ.

Περὶ γνώμης.

Η ΔΕ καλουμένη γνώμη, καὶ ἢ ἢ ἢ γνώμης, καὶ ἢ ἢ φανερὴ γνώμης, ἢ τῶ ἐπιφκοῦς ἐστὶ κερλικὸς ὄρθ. σημεῖον δὲ. τὸν γὰρ ἐπιφκῆ μάλιστὰ φανερὴ ἐστὶ) συγγνωμονικόν. καὶ ἐπιφκῆς, ὅ ἐχάν ὡς ἐνια συγγνωμῶν. ἢ ὅ συγγνωμη, γνώμη ἐστὶ κερλικὴ τῶ ἐπιφκοῦς ὄρθ. ὄρθ. δὲ, ἢ τῶ ἀληθοῦς. εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἐξῆς αὐτῶν ἀλόγως εἰς τὸ τείνουσαι. λέγουσιν γὰρ γνώμης, καὶ σωέσιν, ἢ φρονήσιν, ἢ νοῦν, ὅτι τὸ αὐτῶν ἐπιφκῆτες γνώμης ἐχάν, καὶ νοῦν ἢ δὴ, καὶ φρονήσις, καὶ σωέσις.

πᾶσαι γὰρ αἱ δυνάμεις αὐτῶν τῶν ἐσχά-
των εἰσὶ τῶν κατ' ἕκαστον· καὶ ἐν μὲν
ταῖς κελυκτοῖς εἶ) πᾶσι ὧν ὁ φρόνιμος,
σιωπεῖς, ἔστι γνώμων, ἢ συγνώμων.]
ταῖς γὰρ ἐπιτήκῃ, κοινὰ τῶν ἀγαθῶν ἀπὸ
των ἔστιν ἐν ταῖς πρὸς ἄλλον. ἔστι δὲ τῶν
κατ' ἕκαστα καὶ τῶν ἐσχάτων, ἀπὸ ταῦτα
ταῖς πρᾶξι. ἔστι γὰρ τὸν φρόνιμον δὲ γι-
νώσκον αὐτῶν καὶ ἡ σιωπία, καὶ ἡ γνώ-
μη πᾶσι ταῖς πρᾶξι. ταῦτα δὲ, ἐσχά-
τα καὶ οἰοῖς, τῶν ἐσχάτων ἐπ' ἀμφο-
τερά. ἔστι γὰρ τῶν πρῶτων ὄρων, καὶ τῶν
ἐσχάτων, νοῦς ἔστι, καὶ οὐ λόγος· ὁ μὲν
καὶ ταῖς ἀποδείξεσι, τῶν ἀκινήτων ὄρων
καὶ πρῶτων· ὁ δὲ ἐν ταῖς * πρᾶξι-
καῖς, τῶν ἐσχάτου καὶ ἐνδεχομένου ἔστι
ἐτέρας πρᾶξεως. ἀρχαὶ γὰρ τῶν οὐ
ἐτεκα αὐτῶν· ἐκ τῶν κατ' ἕκαστα γὰρ ὁ
καθόλου. ταῦτων οὖν δὲ ἔχον ἀιόθησι.
αὐτῆ δὲ ἔστι νοῦς· δὲ ἔστι φησὶ δὲ κεῖ εἶ-
ναι ταῦτα· καὶ φύσις τοῦ μὲν ὁμοῖος·
γνώμων δὲ ἔχον, ἔστι σιωπία, καὶ νοῦς.
σημεῖον δὲ, ὅτι ἔστι τῆς ἡλικίας οἰόμε-
θα ἀχολογεῖν· * καὶ ἡδε ἡ ἡλικία νοῦς
ἔχον ἔστι γνώμων, ὡς τῆς φύσεως αἰτίας
οὔσης· δὲ καὶ ἀρχὴ, καὶ τέλος, νοῦς· ἐκ
ταῦτων γὰρ αἱ ἀποδείξεσι, ἔστι πᾶσι ταῦ-
των· ὡς τε δεῖ πρᾶξι τῶν ἐμπειρῶν
καὶ πρᾶξι τῶν φρονίμων τῆς ἀνα-
ποδείκτοις φάσει καὶ δόξαις ἔχον ἡ πῶν τῶν
ἀποδείξεων· δὲ γὰρ ὁ ἔχον ἐκ τῆς ἐμ-
πειρίας ὄμμα, ὁρᾶσι ταῖς ἀρχαῖς· πῶν μὲν
οὖν ἔστιν ἡ σοφία, καὶ ἡ φρόνησις, καὶ
πᾶσι πῶν τυχερῶν ἐκατέρω οὔσα, καὶ
ὅτι ἄλλου τῆς ψυχῆς μετὰ ἀρετῆ ἐκα-
τέρω, εἴρηται.

γρ. πρᾶξι-
ταῖς,

γρ. καὶ ἡλι-
κία δὲ.

A Omnes enim hæc animi potestates, sunt extre-
morum, & rerum singularium. Atque in eo
quidem, quòd aptus sit ad iudicandum iis de
rebus, de quibus iudicat prudens, spectatur
homo *σιωπῆς* siue intelligens, & *δύναμις* in sen-
tentiâ ferenda moderatus, aut *συγνώμων*, ad con-
sentiendum, id est, ignoscendum, facilis &
propensus. Æqua bona enim omnium virorū
bonorum communia sunt in ea re, quæ cum
altero contrahitur. In singularium autem &
extremorum numero habenda sunt ea omnia
quæ sub actionem veniunt. Ea enim viro pru-
denti nota esse debent. Intelligentia autem &
sententiâ in iis quæ sub actionem veniunt, ver-
santur, quæ sunt extrema. Et mens extremo-
rum est in utramque partem. Est enim mens &
primorum terminorum, id est, principiorum
vniuersalium, & extremorum, id est, singula-
rium, non ratio: ea mens quidem, quæ in de-
monstrationibus occupata est, immobilium &
primorum terminorum: altera autem,
quæ in artibus ad agendum vtilibus ver-
satur, extremi, & eius quod esse & non esse
potest, & alius pronuntiati. Hæc enim pro-
nuntiatorum genera, eius, cuius gratia res agi-
tur, principia sunt. Nam ex singularibus ori-
untur & constant vniuersa. Singularium igitur
sensu præditum esse oportet. At hic sensus,
mens est. Quocirca videntur hæc etiam à na-
tura nobis tributa: cum sapiens nemo sit natu-
ra: tamen & sententiæ dicendæ facultate præ-
ditus est, & est intelligens, & mentis sanitate
atque acumine valet quisque natura. Cuius
rei hoc argumentum est, quòd hos habitus æta-
tum socios, & comites, & veluti asseclas esse
arbitramur. Itaque loqui solemus; Hæc ætas
mentis sanitate atque acumine valet, & sen-
tentiæ dicendæ facultate prædita est: perinde
quasi horum sit effectrix & causa natura. Ean-
dem quoque ob causam mens principium & fi-
nis est: ex his enim constant, & de his sunt de-
monstrationes. Itaque vsu peritorum, & se-
num, aut prudentiū pronuntiatæque opinio-
nibus quæ demonstrari non possunt, non mi-
nus quàm demonstrationibus attendendū at-
que obtemperandum est. Nam quoniam vsu
oculum quendam consecuti sunt, principia fa-
cile cernunt. Quid sit igitur sapientia, & pru-
dentia, & in quibus utraque versetur, &
utramque non esse eiusdem animi partis vir-
tutem, dictum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

CAPVT XII.

Πρὸς τὴν συμφέροντα ἢ σοφία καὶ ἡ
φρόνησις.

De vsu prudentiæ.

Διαπορήσθε δὲ ἀλλοῖς πᾶσι αἰσῶν, πῶν
χρησιμεῖσιν ἢ μὲν γὰρ σοφία οὐ-
δὲν θεωρεῖ, ὅτι ὧν ἕσται ἀιδάμων δὲ δεσ-
πος· ὁμοῖος γὰρ ἔστι γνῶσεως· ἢ ὁ φρο-

SED quærat aliquis, quam utilita-
stem afferant. Sapientia enim nihil
corum considerat, quibus homo bea-
tus sit futurus: quia nullam ad rem, quæ
oriatur, quæue agatur, utilis est. Pruden-

autem habet hoc illa quidem, sed quid ea opus est: si quidem prudentia est ea quæ in rebus iustis & honestis, hominique bonis atque vtilibus occupata est: hæc autem res sunt quas administrare atque agere viri boni est: Nihilo quoque ad agendum nos efficiet aptiores earum cognitio, si quidem virtutes habitus sunt: quemadmodum neque earum rerum quæ ad bonam valetudinem, aut ad bonam corporis constitutionem pertinent, quæcumque ita dicuntur, non quòd efficiendi vim habeant, sed quòd ab habitu proficiantur: nihilo enim ad agendum aptiores sumus, quòd medicinam, aut artem exercendorum corporum teneamus. Quòd si non propter has causas prudens statuendus est, sed ut probi efficiamur; certè iis qui iam probi sunt, nihil profutura prudentia est. Præterea nec iis qui virtute præditi non sunt. Nihil enim refert, vtrum ipsi prudentes sint, an prudentibus obtemperent. Hoc enim factis fuerit, quemadmodum satis est in valetudine curanda. Nam tametsi valere velimus, non tamen medicinam discimus. Præterea absurdum esse videatur, prudentiam, maiorem, quàm sapientiam, dominatum obtinere, cum ea sit deterior, Nam ea quæ efficit, in vnaquaque re agenda præest, atque imperat. De his dumtaxat quæsiuimus. Ac primùm quidem dicimus, eas virtutes per se necessariò esse optabileis & expetendas, cum vtriusque partis animi virtus sit, etiam si neutra earum quicquã efficiat. Deinde efficiunt illæ quidem: veruntamen non ut valetudinem medicina, sed ut valetudo, sic sapientia vitam beatam. Nam cum sit pars vniuersæ virtutis, eo quòd inest ut habitus, & quòd suo munere fungitur, beatum facit. Præterea ex prudentia, atque ex ea virtute, quæ ad mores pertinet, opus absolvitur. Virtus enim scopum, qui proponitur agenti, rectum efficit: prudentia verò ea quæ ad scopum referuntur, & quæ conducunt. Quartæ autem animi partis, in qua vis inest alendi, nulla talis virtus est. Non est enim in ea positum ut agamus, vel non agamus. Sed quod suprâ obiectum est, nihilo nos aptiores ad res honestas & iustas à prudentia effici, paulò altiùs nobis huius rei repetendum principium est, hinc ordientibus. Quemadmodum enim quosdam qui res iustas agunt, nondum iustos esse dicimus, ut qui ea quæ legibus constituta & præscripta sunt, faciunt vel inuiti, vel ignorantia, vel propter aliud quippiam, non propter ipsa, (atqui agunt ea quæ sunt agenda, & quæ virum bonum oportet agere,) sic par est, ut videtur, vnumquemque certè quodam modo affectum quidque agere, ut sit bonus: dico autem, verbi gratia. propterea quod tale consilium ceperit, & earum rerum quæ aguntur, causa. Consilium igitur rectum, virtus efficit.

A νησις, τὸ το μὲν ἔχει. ἄλλὰ πῶς ἐνεκα δεῖ αὐτῆς; εἴτε, ἢ μὲν φρονήσις ὅστιν, ἢ κατὰ τὰ δίχμα, ἔκαλε καὶ ἀγαθὰ αἰδεσθῆναι. ταῦτα δὲ ὅστιν, ἢ τὸ ἀγαθὸν αἰδεσθῆναι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δὲ πρᾶξιν, ἢ τὸ πρᾶξιν αἰδεσθῆναι. ἀπὸ τούτων αὐτὰ ἐσμεν, εἴτε ἔξῃς αἰδεσθῆναι εἰσιν. ὡς τὸ ἑαυτοῦ τὸ ὑγιῆναι, ἑαυτοῦ τὸ βίηκτικῶν, ὅσα μὴ τὰ ποιῆν, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς ἐξέως εἶ) λέγεται. οὐτὲν γὰρ πρᾶξιν αἰδεσθῆναι τὸ πρᾶξιν αἰδεσθῆναι ἢ γυμναστικῶν ἐσμεν. εἴτε μὴ τούτων γὰρ φρονήσιον * γέγονεν, ἀλλὰ τὸ γινώσκον, τοῖς ὅσι αὐτοῖς * δόξαις * ἔστιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς φρονήσεως. ἢ ἐπὶ τῆς οὐδὲ τοῖς μὴ ἔχουσιν ἔστιν ἡ φρονήσις αὐτῶν ἔχειν, ἢ ἄλλοις ἔχουσιν πείθεσθαι. ἰκανῶς τ' ἔχει αὐτῶν ἢ μὴ ὡς τὸ ἑαυτοῦ τὸ ὑγιῆναι. βουλομένοι γὰρ ὑγιῆναι, ὅπως ἔμενται τὸ μὲν ἰατρικῶν. πρὸς δὲ τούτοις, ἀποποιῶν αἰδεσθῆναι δόξαις, εἰ χείρων τῆς σοφίας ὅσα, κωλύειν αὐτῆς ἔστι. ἢ γὰρ ποιῶσα, ἀφ' ἧς, ἔστι τὸ πρᾶξιν αἰδεσθῆναι ἑκάστον. κατὰ δὲ τούτων λεκτέον. καὶ μὲν γὰρ ἡ φρονήσις αὐτῶν μόνον. πρᾶξιν μὲν οὐκ ἀποποιῶν, ὅτι κατὰ αὐτῶν ἀγαθῶν ἀρετῶν αὐτῶν εἶ). ἀρετῶν γ' ὅσας, ἑκάστη καὶ ἑκάστου μερίου καὶ εἰ μὴ ποιῶσι μηδὲν, μηδὲ ἕτεροι αὐτῶν ἔπειτα ἔ, ποιῶσι μὲν, ἔχ' ὡς ἰατρικῆς, ὑγιῆναι, ἀλλ' ὡς ἡ ὑγιῆναι οὕτως ἢ σοφία, βουλομένη. μέγας γὰρ ὅσα τῆς ὅλης ἀρετῆς, τὰ ἔχειν αὐτῶν, ἔ, τὰ ἐνεργῆναι βουλομένη. ἐπὶ, ὅ ἐργῶν ἀποτελεσθῆναι κατὰ τὴν φρονήσιν καὶ τὴν ἠθικῶν ἀρετῶν. ἢ μὲν γὰρ ἀρετῆ, τὸν σκοπὸν ποιῆν ὁρθόν. ἢ δὲ φρονήσις, τὰ πρὸς τῶν. τῶν γὰρ τῆς ἀρετῆς μερίου τῆς ψυχῆς ὅσα ἔστιν ἀρετῆς ἰσότης, τῶν ἀρετῶν. ἔστιν γὰρ ἐπὶ αὐτῶν πρᾶξιν, ἢ μὴ πρᾶξιν. κατὰ δὲ τῶν μὴ δὲν εἶ) πρᾶξιν αἰδεσθῆναι, ἀφ' ἧς τὴν φρονήσιν, τῶν καλῶν ἔ, δικαίων, μικρὸν ἀποποιῶν ἀρετῶν, λαβόντας ἀρχῶν ταῦτα. ὡς τὸ γὰρ καὶ τὰ δίχμα λέγεται πρᾶξιν. E τῶν τῶν πῶς οὐ πῶς δικαίους εἶ), οἷς τοῖς τὰ ἀπὸ τῶν νόμων τεταγμένα ποιῶντας, ἢ ἀκούοντας, ἢ δι' ἀγνοίας, ἢ δι' ἕτερον τι, καὶ μὴ δι' αὐτῶν καίτοι πρᾶξιν αἰδεσθῆναι γὰρ αἰδεσθῆναι, ὅσα κατὰ τὸν αὐτοῦ σκοπὸν. οὕτως ὡς εἶπεν, ἐστὶ ὅ πῶς ἔχοντα πρᾶξιν αἰδεσθῆναι, ὡς τῶν ἀγαθῶν λέγεται, οἷς, ἀφ' ἧς πρᾶξιν αἰδεσθῆναι, ἔ, αὐτῶν ἐνεκα τῶν πρᾶξιν αἰδεσθῆναι. τὴν μὲν οὐκ ἀποποιῶν ὁρθῶν ποιῆν ἢ ἀρετῶν.

γρ. ἀπὸ τῶν
Omittit
q. c.

ὅσα ἐκείνης ἐνεκα πέφυκε παρ-
 τεῖται, οὐκ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐπέρας
 δυνάμειος. λεκτέον δὲ ὅτι τῆς αὐτῆς
 ἐπιπέρας αὐτῶν. ἐστὶ δὲ ἡ δυνάμειος, ἡ
 καλοῦσι δυνότητα. αὐτὴ δὲ ὅτι τῆς αὐτῆς,
 ὥστε τὰ παρὰ τὴν ἰσοπέραςτα σκοπὸν
 σιωπεύονται, δυνάμειος τῶν παρὰ τῆς
 ἐπιπέρας αὐτῶν. αὐτὴ δὲ ἡ σκοπὸς ἡ
 καλὸς, ἐπαινετὴ ὅτιν' αὐτὴ δὲ φαῦλος, πα-
 νοργία. δὲ καὶ τῶν φρονίμων, δυνότητα, καὶ
 ἐπιπέρας φαῦλος ἐστὶ. ἐστὶ δὲ ἡ φρονί-
 σις, * οὐκ ἡ δυνάμειος, ἀλλ' οὐκ αὐτῆς
 δυνάμειος τῆς αὐτῆς. ἡ δὲ ἐστὶ τῶν ὀμματι
 τῶν τῆς ψυχῆς, οὐκ αὐτῆς ἀρετῆς,
 ὡς εἴρηται τε, καὶ ἐστὶ δὲ τῶν οἰ γὰρ συλλογισ-
 μοῖ τῶν παρὰ τῆς ἀρετῆς ἔχοντες εἰσιν.
 ὅτι τῶν δὲ τῶν τῶν, ἔστι δὲ τῶν, ὅτι δὲ
 ποτε ὄν. ἐστὶ γὰρ τῶν τῶν τῶν. τῶ-
 το δὲ, εἰ μὴ τῶν ἀγαθῶν, οὐ φαίνεται. δὲ
 ἐπέρας γὰρ ἡ μετῶν, καὶ ἀφ' αὐτῶν
 ποιῶν τῶν τῶν τῶν τῶν. ὡς τε
 φαίνεται, ὅτι ἀδυνάμειος φρονίμων ἐστὶ, μὴ
 ὄντα ἀγαθόν.

γρ. οὐκ ἡ
 δυνάμειος
 δυνάμειος

A Ea autem dispicere, quæ illius causa agi con-
 sueverunt, hoc non virtutis, sed cuiusdam
 alterius facultatis munus est. De quibus
 accuratius & planius est dicendum. Est
 igitur vis, seu potestas quædam, quam
 Solertiam vocant. Hæc autem eiusmodi est,
 ut ea quæ ad scopum propositum pertinent,
 agere & consequi possit: ac si scopus quidem
 honestus sit, laudabilis: sin malus ac turpis,
 Versutia est nominanda. Proinde & pruden-
 teis & versutos dicimus ἡμεῖς, hoc est, solertes.
 Prudentia porro non est hæc potestas, sed ta-
 men non sine hac potestate. Habitus autem
 huic quasi animi oculo ingeneratur non sine
 virtute, ut & dictum est, & perspicuum est.
 Ratiocinationes enim eæ, quæ rerû sub actio-
 nem venientium principium continent, eo
 sunt, eoque valent, quod finis talis est, &
 quod est optimum bonorum, quodcunque il-
 lud tandem sit. Esto enim, verbi gratia, ali-
 quid forte fortuna oblatum. Hoc au-
 tem non nisi viro bono apparet. Peruertit
 enim & deprauat iudicium rationis vi-
 tiositas, efficitque ut de principijs ad agendum
 aptis falsum iudicemus. Ex quo perspici po-
 test, fieri non posse ut quis sit prudens, quin
 idem sit vir bonus.

B

C

Κ Ε Φ Α Λ. ιγ'

CAPVT XIII.

Πῶς ἔχουσι παρὰ ἀλλήλων ἀρετῆς (ἢ τε
 φρονίμων, καὶ ἡ κρείων) δυνότητας, φρο-
 νήσις, καὶ σοφία.

De prestantia prudentie, & quomodo se erga
 sapientiam habeat

Σ Κεπέρον δὲ πάλιν καὶ παρὰ ἀρετῆς.
 καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ παρὰ πλοκίως ἔχει,
 ὡς ἡ φρονίμων παρὰ τῆς δυνότητας. οὐ τῶ-
 τῶν μὲν, ὁμοίον δὲ ἔτω καὶ ἡ φρονίμων ἀρε-
 τῆ παρὰ τῶν κρείων. πᾶσι γὰρ δοκεῖ ἔχε-
 σα τῶν ἡμεῶν ἰσοπέρας φρονίμων. καὶ
 γὰρ δικαιοί, καὶ σωφρονιστοί, καὶ ἀδελφοί,
 καὶ ἄλλα ἔχουσι τῶν οὐκ ἀρετῆς. ἀλλ'
 ὁμοίως ζητῶμεν ἐπέρας τι, ὅτι κρείων ἀγα-
 θόν ἐστὶ. καὶ τῶν αὐτῶν ἄλλον τῶν ἰσοπέ-
 ρων. καὶ γὰρ πᾶσι καὶ φρονίμων αἱ φρονίμων
 ἰσοπέρας φρονίμων. ἀλλ' αὐτῶν τοῦ βλα-
 βερῶν φαίνεται οὐσα. πλὴν τῶν τῶν ἰσο-
 κειν ὁμοίως, ὅτι ὡς τῶν σώματι ἰσχυρῶ ἀδελ-
 φῶν κινουμένων συμβαίνει σφάλλεσθαι
 ἰσχυρῶς, ἀφ' ὅ μὴ ἔχουσι ὄψιν, οὕτω καὶ
 οὐ τῶν ἐστὶ δὲ τῶν τῶν, ὅτι τῶν παρὰ τῶν
 τῶν ἀφ' ὅ μὴ ἔχουσι * ὁμοίως ἔσα, πᾶσι
 ἔσα κρείων ἀρετῆ. ὡς τε καὶ τῶν τῶν τῶν
 δοξαστικῶν, δὲ ὅ ἐστὶν εἶδη, δυνότητας, ἔ φρο-

D

R Vrsus igitur nobis de virtute videndum
 est. Nam ut prudentia solertia similis
 est, non eadem: sic & virtus ea quæ pro-
 priè & præcipuè virtus est, cum virtute natu-
 rali comparatur. Singuli enim mores in om-
 nibus hominibus quodammodo videtur inesse
 natura. Namque ad iustitiam, temperantiam,
 fortitudinem, cæterasque virtutes, apti at-
 que habiles sumus, cum primùm nascimur.
 Sed tamen aliud quiddam, quod propriè bo-
 num sit, requirimus, & virtutes eiusmodi ali-
 ter in nobis inesse volumus. In pueris enim &
 bestijs, naturales insunt habitus: sed sine men-
 te detrimentum videntur afferre. Atque hoc
 ex similitudine corporis humani perspici po-
 test. Nam ut robusto & valido corpori, quod
 sine videndi sensu mouetur, graues offensio-
 nes accidunt, propterea quod videndi sensu
 careat: sic se res habet in ijs animi bonis quæ à
 natura tribuuntur. Quod si mentem adepta
 fuerint, incredibile est quanto in agendo cæte-
 ris antecellant. Habitus autem cum similis illis
 extiterit, tunc propriè virtus erit. Itaque quæ-
 admodum in ea parte animi, quæ ad opinandū
 valet, duæ sunt formæ, solertia & prudentia:

E

ita & in ea quæ moribus attributa est, dux, quarum altera est virtus naturalis, altera, ea quæ præcipuè & propriè virtus appellatur. Quarum hæc, quæ præcipuè virtus est, sine prudentia cõstare nõ potest. Itaq; virtutes omneis, prudentias esse dicunt. Et Socrates quidem partim rectè quærebat, partim errabat, Nam quòd virtutes omneis, prudentias esse putabat, in hoc errabat: quòd autem eas non vacare prudentia arbitrabatur, pulchrè dicebat. Cuius rei hoc argumentum est, quòd nunc omnes, cùm virtutem definiunt, posteaquam eam habitum esse dixerunt, & in quibus versetur, docuerunt, addunt, Rectæ rationi consentaneum. Recta autem ratio est ea cui prudentia moderatur. Ergo omnes quodammodo videntur augurari, talem habitum prudentiæ consentaneum, esse virtutem. Veruntamen paulum immutanda hæc definitio est. Non enim rectæ rationi consentaneus solùm, sed etiam cum recta ratione coniunctus habitus, virtus est. Prudentia autem, recta talibus de rebus ratio est. Itaque Socrates virtutes rationes esse existimabat: omnes enim scientias esse: nos autè cum ratione coniunctas. Ex his igitur quæ dicta sunt, perspicuum est, nec sine prudentia quemquam propriè virum bonum esse posse, nec prudentem sine virtute ea quæ ad mores pertinet. Sed & hoc eodem modo dilui ac refelli potest ea ratio, qua disputare possit aliquis, virtutes inter se separari. Non enim idem ad omneis virtutes aptissimus est naturâ. Itaque hanc iam adeptus est, illam autem nondum erit consecutus. Nam in ijs quidem virtutibus, quæ à natura ingenerantur in nobis, hoc euenire potest; in ijs autem ex quibus absolutè vir bonus nominatur, non potest. Vnà enim cum prudentia, quæ vna est, cæteræ omnes præstò aderunt. Perspicuum est autem, etiam si ad agendum nullam vim haberet, eam tamen necessariam futuram: quia partis animi virtus est: & quia consilium sine prudentia sinèque virtute non erit rectum, Hæc enim vt finem, illa vt ea quæ ad finem pertinent, agamus, efficit. At verò neque in sapientiam dominatur, neque animi particulæ melioris habitus est: quemadmodum neque medicina bonæ valetudinis principatum habet. Non enim ea vititur, sed vt existat, & adsit, operam dat. Illius igitur causa præcipit atque imperat, non illi. Præterea sub prudentiæ imperio sapientiam esse dicere, simile est, vt si quis dicat, scientiam civilem Dijs immortalibus præesse: quia omnia instituat ac præcipiat, quæ sunt in ciuitate.

Α νησις ἔτιως ἐπὶ τῆς ἠθικῆς, δύο ἔστι· ὁ μὲν
 ἀρετὴ φρονητική· ὁ δὲ, ἡ κρεία· καὶ τούτων,
 ἡ κρεία οὐ γὰρ αἰὲς φρονησεως· ἀλλὰ
 φασὶ, πάσας τὰς ἀρετὰς φρονησεως εἶναι.
 Ἐ σωκράτους, τῆς μὲν, ὀρθῶς ἐζήτει· τῆς
 δὲ, ἡμῶν τὸ μὲν· ὅτι μὲν γὰρ φρονησεως ἄετο
 εἶναι πάσας τὰς ἀρετὰς, ἡμῶν τὸ μὲν· ὅτι δὲ
 οὐκ αἰὲς φρονησεως, καλῶς ἔλεγε. ση-
 μείον δὲ· καὶ γὰρ νῦν πολλοὶ, ὅταν οὐκ ἐξῶν-
 ται πρὸς ἀρετὴν, παρεστήθεασιν πρὸς ἐξῆς,
 εἰπόντες ἔτι πρὸς ἀρετὴν, πρὸς χεῖρ' τὸν ὀρθὸν
 λόγον· ὀρθὸς δὲ, ὁ χεῖρ' πρὸς φρονησιν· εὐ-
 κτασι δὲ μαρτυροῦσθαι πως ἀπὸ μέρους, ὅτι
 ἐκ τῆς αὐτῆς ἐξῆς, ἀρετὴ ἔστιν ἡ χεῖρ' πρὸς φρο-
 νησιν· ἀλλὰ δὲ μικρὸν μεταβιῶμαι· οὐ γὰρ μόνον
 ἡ χεῖρ' τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀλλὰ ἔτι καὶ τῆς
 ὀρθοῦ λόγου ἐξῆς, ἀρετὴ ἔστιν· ὀρθὸς ὁ λό-
 γος πρὸς τῶν τεινῶν, ἡ φρονησὶς ἔστι· σω-
 κράτης μὲν οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς ἄετο
 εἶναι· ἔπισημας γὰρ εἶναι πάσας· ἡμεῖς δὲ, μὲν
 λόγους· δὴ λανθάνωμεν ἐκ τῶν εἰρημῶν, ὅτι
 οὐχ ὅτι τε ἀγαθὸν εἶναι κρείως ἀλλὰ φρο-
 νησεως· ὅσοι φρονησιν, ἀλλὰ τῆς ἠθικῆς
 ἀρετῆς· ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος αὐτῆς λυσιτε-
 λῆς, ὅτι ἀγαθὴν εἶναι αἰ, ὅτι κρείως ἔσται
 ἀλλὰ ἡλων αἰ ἀρετῆς· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς ἀφύε-
 σατος πρὸς ἀπάσας· ὥστε, πρὸς μὲν ἡδὲ,
 πρὸς δὲ οὐκ εὐκταῖος ἔσται· τῆς γὰρ, χεῖρ'
 μὲν τὰς φρονησὶς ἀρετῆς, ἐκ δὲ χεῖρ' κατ'
 αἰς ὅτι ἀπλῶς λέγεσθαι ἀγαθὸς, οὐκ ἐκ δὲ
 χεῖρ'· ἀλλὰ γὰρ τῆς φρονησὶς μιᾶς οὐσί, καὶ ἀφ'
 πάσας ἡ ἀρχοῖσι· δὴ λανθάνωμεν, καὶ εἰ μὴ
 παρεκκλινῶμεν, ὅτι ἐκ δὲ αὐτῆς, ἀλλὰ ὁ τῆς
 μείου ἀρετῆς εἶναι· καὶ ὅτι οὐκ ἔσται ἐκ
 παρεκκλινῶμεν ὀρθῆς αἰὲς φρονησεως, οὐδὲ
 αἰὲς ἀρετῆς· ἡ μὲν γὰρ, ὁ τέλος· ἡ δὲ πρὸς
 πρὸς ὁ τέλος ποιῆσθαι πρὸς τῆς· ἀλλὰ μὲν
 ὅσοι κρεία γὰρ ἔστι τῆς ἰσότητος, ὅσοι τῆς
 βελτίονος μείου· ὥστε ὅσοι τῆς ὑγιείας,
 ἡ ἰατρική· οὐ γὰρ χεῖρ' αὐτῆς· ἀλλὰ ὅσοι
 ὅπως γινώσκται· ἐκείνης οὖν ἐνεκα ἔπιπτα-
 ται, ἀλλὰ οὐκ ἐκείνη· ἐπὶ, ὅμοιον καὶ εἰ
 εἰς πρὸς πολιτικῶν φαῖναι ἀρχὴν τῆς ἰσότητος,
 ὅτι ἔπιπτατῆς πρὸς πάντα τὰ ἐκ τῆς πόλεως.

γρ. καὶ ἀφ' ἑαυτῆς

habiv
 211

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙ-

κῶν ΕΥδημίων τὸ Ζ.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Περὶ ἡρωικῆς καὶ θείας ἀρετῆς καὶ αὐτῆς
ἐγκρατείας καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν.

M

ΕΤΑ ἢ ταῦτα λεκτέον,
ἄλλω ποιησαμένοις ἀ-
χλῶ, ὅτι τῶν περὶ τὰ ἠθῆ
φθικτῶν, τρία ὄντι εἶδη,
κακία, ἀκρασία, θηριότης· τὰ δ' ἐπιθυ-
μια, τοῖς μὲν δυοῖ, δηλαδὲ τοῖς μὲν γὰρ, ἀρε-
τιῶ· ὁ δ', ἐγκρατείας καλοῦμεν. παρὰ
ἢ τὴν θηριότητα, μάλιστα δὲ ἀρμόττοι
λέγειν τὴν ἀρετὴν ἡμῶν ἀρετῶν ἡρωικὴν
ἵνα ἔσται θεία, ὡς παρ' Ομηροῦ παρ' Ἐκτο-
ρος πεποίηκε λέγοντα τὸν Πρίαμον· ὅτι
σφόδρα μὲν ἀγαθός,

Ἰλιαδ. ω.

-- ὁ δὲ εἰσφέρει

Ἄνδρὸς γε θνητῶ παῖς ἐμμεναι, ἀλλὰ
θεοῖο.

ὡς τ' εἰ, καθάπερ φαοῖν, ἕξ δὲ ἀφ' ἑσθίων
γίνονται θεοὶ δὲ ἀρετῆς ἀφ' ἑσθίων, ἵνα αὐ-
τη τις, δὴ εἴη δηλονότι ἢ * τῆ θηριωδία ἀ-
νιθεμένη ἐξίς. ἔ γὰρ ὡς παρ' ὁ δὲ θηριότης
ὄντι κακία, οὐδ' ἀρετὴ, ὅπως ὁ δὲ θεοῦ.
ἀλλ' ἢ μὲν, ἡμιώτερον ἀρετῆς ἢ ἢ, ἔτε-
ρον ἢ ἡμιώτερον κακίας. ἐπεὶ ἢ ἀσθμίων καὶ ὁ θεῖον
αἰδρα εἶ), καθάπερ οἱ Λάκωνες εἰώθασιν
παρὰ ἀρετῆς, ὅταν ἀγαθῶσι σφόδρα
του, * Σφοδρὰ φασίν· ὅπως ἔ ο θηριώ-
δης ἐν τοῖς ἀφ' ἑσθίων ἀσθμίων· μάλιστα ἢ
ἐν τοῖς βαρβάροις ὄντι. γὰρ δ' ἔνια καὶ ἀφ' ἑ-
νόσοις ἔ πηρώσεως καὶ τοῖς ἀφ' κακίας ἢ τῶν
αἰδρα φασίν ἀφ' ἑσθίων, ὅπως ὅτι δυ-
σφημοῦμεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἵσχυρῆς
ἀφ' ἑσθίων, ἕτερον ποιητέον ἵνα μείζω.
περὶ ἢ κακίας εἴρηται παρ' ἑσθίων· περὶ δὲ
ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ τρυφῆς λεκτέον,
καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας· ὅτι γὰρ
ὡς περὶ τῶν αὐτῶν ἐξέων τῆ ἀρετῆ καὶ τῆ
μορθητείας, ἕκατέρωθεν αὐτῶν ἀποληπτόν,
οὐδ' ὡς ἕτερον γένος. δεῖ δ', * ὡς παρ' ὅτι
τῶν ἄλλων ἡθῶν τὰ φαινόμενα, καὶ παρ'
τον ἀφ' ἑσθίων, οὕτω ἀφ' ἑσθίων· μά-
λιστα μὲν οὖν πάντα τὰ ἐνδοξά, περὶ ταῦ-

Vide ad
Nic.

ARISTOTELIS ETHICORVM

AD EVDENVVM,

LIBER SEXTVS.

CAPVT I.

De Heroica virtute & diuina : itemque de Con-
tinentia & Incontinentia.

S

EQVITVR nunc vt alio initio
facto dicamus, eorum, quae in
moribus fugienda sunt, tria esse
genera, vitiositatem, incontinen-
tiam, feritatem. Ac duorum
quidem primorum contraria, nota sunt. Alte-
rum enim virtutem, alterum continentiam ap-
pellamus. Feritati autem aptissimè dicere pos-
simus opponi eam quae supra nos est, heroicam
quandam ac diuinam virtutem : quemad-
modum Priamum Homerus de Hectore lo-
quentem facit, quoniam bonitate ac virtute
praestabat,

---namque illum haud esse putares
Mortali genitore satum, at genus esse deo-
rum.

Itaque si, (vt aiunt,) propter excellētiam praestantiamque virtutis, Dij ex hominibus efficiuntur, talis erit profectò is animi habitus, qui habitui illi ferino opponitur. Nam vt feræ neque vitium, neque virtus est, sic neque Dei: sed hic quidem habitus virtute praestabilis & honoratius quiddam est, ille autem aliud quoddam à vitio genus est. Verum quoniam rarò admodum euenit, vt vir diuinus existat, (quæ admodum Lacones cum solent diuinum appellare & salutare, quem magnopere admirantur : O virum diuinum, inquitur:) sic inter homines rarò aliquis reperitur feritate belluarum similis natura : sed si quis, is maximè apud barbaros exoritur. Nonnullas autem huiusmodi immanitates, morbi & membrorum debilitationes pariunt. Atque eos homines, qui vitio caeteris antecellunt, turpi atque infami nomine feros & immanes appellamus. Sed de hac quidè animi affectione nobis erit aliquid posterius dicendū. De vitiositate autè supra diximus. Nunc de incontinentia, & mollitia, & luxu dicendum est: itemque de continentia & tolerantia. Non enim de vtraque perinde existimandum est, aut quasi iisdem habitus sint, atque virtus & vitium, aut quasi diuersa sint genera. Oportet autè, quod in alijs facere solemus, propositis primùm ijs quae sunt in pròptu, atque in quaestione dubiumque reuocatis, ita explicare atque ostendere: maximè quidè omnia quae hominū opinionibus comprobata de his animi perturbationibus feruntur: sin minùs,

fin-minus, at certe plurima & præcipua. Nam si ea quæ difficilia & impedita sunt, dissoluantur atque expediantur, & relinquuntur ea quæ probabilia & opinionibus hominum recepta sunt, satis hoc fuerit à nobis declaratum. Videtur enim continentia & tolerantia in numero rerum bonarum & laudabilium esse: incontinentia autem & mollitia in malarum & vituperabilium: idemque esse continens, & qui facile in eo permanet, quod ratio præcipit: idem quoque incontinens, atque is qui facile desciscit à iudicio rationis. Atque incontinens quidem sciens res esse malas, agit eas tamen perturbatione animi concitatus: continens autem, quia cupiditates esse turpeis & malas intelligit, à ratione reuocatus, eas non sequitur. Ac temperantem quidem, continentem & tolerantem esse volunt: eum autem, qui talis sit, esse per omnia temperantem alij aiunt, alij negant: itémque intemperantem alij incontinentem, & incontinentem intemperantem confusè dicunt esse: alij eos inter se differre volunt. Prudentem verò interdum negant vlllo modo incontinentem esse posse: interdum nonnullos, qui prudentes sint & solertes, incontinentes esse. Præterea dicuntur iræ, & honoris, & lucri incontinentes. Atque hæc quidem sunt quæ de his virtutibus ac vitijs, crebris hominum sermonibus usurpantur.

CAPVT II.

Disputat de eo, quomodo is qui de rebus rectè existimat, incontinenter viuere queat.

DVbitare autem possit aliquis quo modo is qui de rebus rectè existimat, incontinenter viuere queat. Qui scit igitur, vt incontinenter viuat, fieri posse negant nonnulli. Græue enim ac difficile fuerit, vt arbitrabatur Socrates, in quo insit scientia, in eo aliud quippiam dominari, & huc & illuc eum, quasi mancipium, trahere. Socrates enim perinde quasi nulla sit incontinentia, omnino rationem eorum qui aliquam statuebant, oppugnabat. Neminem enim qui bene de rebus existimaret, quicquam aliud quàm quod sit optimum, agere: sed si agat, propter inscientiam agere. Hæc igitur ratio ea in controuersiam reuocat, quæ sunt in promptu, quæq; perspicuè apparent: & querendum est, si perturbatio incontinentis ab inscientia proficiscitur, quis sit hic inscientiæ modus. Incontinentem enim, id quod agit, non putare agendum esse prius quàm perturbatione concitetur, perspicuum est. Sunt autem nonnulli qui alia ex his concedunt, alia non item. Nihil enim scientia potentius esse fatentur. Neminem autem quicquam præter id quod ei potius esse visum est, agere, non fatentur. Atque ob hanc causam dicunt, incontinentem non scientia præditum, sed opinione duntaxat imbutum, à voluptatibus superari.

Tom. III.

Aτα τὰ πάθη· εἰ ἢ μὴ, τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα· ἐδὴ γὰρ λύνεται τὰ δυσχερῆ, καὶ καταλείπεται τὰ ἐνδοξά, δεδύχημένον δὲ εἶη ἰκανῶς· δοκεῖ δὴ ἢ τε εἰς κρατεία καὶ λιῆ καρτεία, τῶν σπουδαίων καὶ τῶν ἐπαμειβῶν (εἶ). ἢ δὲ ἀκρασία τε καὶ μαλακία τῶν φαύλων τε ἔψικτῶν· καὶ ὁ αὐτὸς εἰς κρατείας καὶ ἐμμενηλικὸς τῶν λογισμῶν, καὶ ἀκρατῆς καὶ ἐκσαλικὸς τῶν λογισμῶν. καὶ ὁ μὲν ἀκρατῆς, εἰδὼς ὅτι φαῦλα παρὰ τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ· ὁ δὲ εἰς κρατῆς, εἰδὼς ὅτι φαύλαι αἱ ἐπιθυμίαι οὐκ ἀκολουθεῖ, ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν λόγον. καὶ τὸν σῶφρονα μὲν, εἰς κρατῆ καὶ καρτερικόν· τὸν δὲ ἴσοδπον, οἱ μὲν, * πρῶτον καὶ πρῶτον τὰ σῶφρονα· οἱ δὲ οὐ· καὶ τὸν ἀχάλαστον, ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκρατῆ, ἀχάλαστον συλχευόμενος· οἱ ἢ, ἑτέροις εἶ) φασί. τὸν δὲ φρονίμον, ὅτε μὲν, οὐ φασὶν ἐνδέχεσθαι (εἶ) ἀκρατῆ· ὅτε δὲ, ἐπίοις φρονίμοις ἐν τῶν ἐδὴ νοῖς, ἀκρατεῖς εἶ). ἐπὶ ἀκρατεῖς λέγονται, καὶ θυμοῦ, ἔπιμῆς, ἔκέρδους. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα, ταῦτ' ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑ Β'.

Απορία, πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεται τις.

AΠΟΡΗΣΕΙΕ ἢ αἰ τις, πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεται τις. ὅτις ἀμύμον μὲν οὖν φασὶ ζῆνες οἱ τε εἶ). ἐφ' ἑαυτοῦ γὰρ ἐπιτήμης ἐρούσης, ὡς ἔπειτα Σωκρατῆς, ἀλλό τι κρατεῖν, ἔπειτα εἰλεῖν αὐτὸν ὡς τῶν ἀμύμων ποδῶν. Σωκρατῆς μὲν γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς τὸν λόγον, ὡς οὐκ οὐσης ἀκρασίας· οὐδένα γὰρ ὑπολαμβάνοντα, παρὰ τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ βέλτιστον, ἀλλὰ δι' ἀγνοίας. ἔπειτα μὲν οὖν ὁ λόγος ἀμφισβητεῖ τῶν φαινομένοις ἐναργῶς· καὶ δεῖον ζητεῖν πρὸς τὸ πάθος, εἰ δι' ἀγνοίας, τίς ὁ ἔπος γὰρ τῆς ἀγνοίας· ἢ ὅτι γὰρ οὐκ οἶεται γὰρ ὁ ἀκρατεύομενος, πρὶν ἐν τῶν πάθῃ γινέσθαι, φανερόν· εἰσὶ δὲ ζῆνες, οἱ, τὰ μὲν συλχευόμενα τὰ δὲ, οὐ· ὁ μὲν γὰρ ἐπιτήμης μητέρον (εἶ) κρῖτον, ὁμολογεῖσι· ὁ ἢ μητέρον παρὰ τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ δόξαν βέλτιστον, ἢ ὁμολογεῖσι. καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ, τὸν ἀκρατῆ φασὶν οὐκ ἐπιτήμιον ἔχοντα, κρατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ δόξαν.

Ff

ἀλλὰ μὲν εἶγε δόξα, καὶ μὴ ἔπισημη, ἢ
 μὴδ' ἰσχυρὰ ὑποληψίς ἢ ἀπίπτειν οὐσα,
 ἀλλ' ἡρεμῆα, κατὰ τὸν ἐν τοῖς διατάζοισι,
 συγγνώμη, τὰ μὴ ἐν ταύταις μὲν τὸ
 ἔπισημίας ἰσχυρὰς τῆς ἡμετέρας ἢ συγ-
 γνώμης. ὅθεν τῶν ἄλλων ὁδὸν τῶν ψευδῶν
 φρονήσεως ἀρετῆ ἀπίπτειν οὐσης. αὐτὴ γὰρ
 ἰσχυρὰ τὸν ἀλλ' ἀποποιεῖται γὰρ ὁ αὐτὸς
 ἀμα φρονίμος καὶ ἀκρατής. φησὶ δὲ αὐ-
 τὸς εἰς φρονίμου εἶ) ὁ πρὸς τὴν ἐκόντα τὰ
 φαυλότατα. πρὸς δὲ ταύτοις, δέδεικται
 πρὸς τὸν, ὅτι πρὸς τὴν γὰρ ὁ φρονίμος
 τῶν ἐχάτων γὰρ ἴσως καὶ τὰς ἄλλας ἔχων
 ἀρετὰς. ἐπὶ, εἰ μὴ ἐν τὰς ἔπισημίας
 ἔχῃ ἰσχυρὰς καὶ φαύλας, ὁ ἔκτρατής,
 οὐκ ἔσται ὁ σώφρων ἔκτρατής. οὐδ' ὁ
 ἔκτρατής, σώφρων. ὅτε γὰρ ὁ ἀγαν,
 ἔκτρατός, οὔτε ὁ φαύλας ἔχῃ. ἀλλὰ
 μὲν δὲ γὰρ εἰ μὴ γὰρ ἔχῃ αἱ ἔπιση-
 μίαι, φαύλη ἢ καλύουσα ἔστι μὴ ἀκο-
 λουθεῖν ὡς ἢ ἢ ἔκτρατία, οὐ πᾶσα
 ἀπουδαία. εἰ δὲ ἀδελφὸς ἢ μὴ φαύλας,
 οὐδὲν σεμνόν. οὐδ' εἰ φαύλας καὶ ἀδε-
 νῆς, οὐδὲν μέγα. ἐπὶ, εἰ πᾶση δόξῃ ἐμ-
 μωρητικὸν ποιῆσθαι ἢ ἔκτρατία, φαύλη, οἷον
 εἰ καὶ τῆ ψευδῆ. καὶ εἰ πᾶσης δόξης ἢ
 ἀκρασία ἐκτρατικόν, ἔσται ἴσως ἀπουδαία
 ἀκρασία, οἷον ὁ Σοφοκλέους Νεοπτόλε-
 μος ἐν τὰς Φιλοκτήτη. ἐπαμνετὸς γὰρ,
 οὐκ ἐμμένων οἷς ἐπέσθη ὑπὸ τῆ Ο-
 δυσεύς, ἀφ' ὅ λυπεῖσθαι ψευδόμενος.
 ἐπὶ, ὁ ἔκτρατικός λόγος ψευδόμενος, ἀ-
 πορεία. ἀφ' ὅ γὰρ ὁ πρὸς δόξα βούλεσθαι
 ἐλέγχῃν, ἴσα δὲνοὶ ὡσιν, ὅταν ἔπιτύ-
 χωσι. * ὁ ἡρόδοτος συλλογισμὸς, ἀπο-
 εἶα γὰρ. δέδεικται γὰρ ἢ ἀφ' ὅνοια, ὅταν
 μὲν μὴ μὴ βούληται, ἀφ' ὅ μὴ
 ἀρέσκῃν ὁ συμπεραίνῃν. πρὸς τὴν δὲ
 μὴ διώκῃται, ἀφ' ὅ λῶσαι μὴ ἔχῃ
 τὸν λόγον. συμβαίνει δὲ ἐκ ἴσως λόγου ἢ
 ἀφροσύνη μὴ ἀκρασίας ἀρετῆ. τὸ μὴ
 πᾶσα γὰρ πρὸς τὴν ὡν ὑπολαμβάνῃ, ἀφ'
 τῶν ἀκρασίας. ὑπολαμβάνῃ τὸ ἄγαθα
 κακὰ εἶ), ἢ οὐδὲν πρὸς τὴν ὡς τε ἄγα-
 θὰ ἢ ἢ τὰ κακὰ πρὸς τὴν. ἐπὶ, ὁ τὰς πεπε-
 ῶν πρὸς τὴν ἢ διώκων τὰ ἢ δὲα, καὶ πρὸς
 ἀφροσύνη, βελτίων ἀφ' ὅ δόξῃν εἶ) τῆ μὴ
 ἀφ' ὅ λογισμὸν, ἀλλὰ δι' ἀκρασίας. βία πᾶ-
 πρὸς γὰρ ἀφ' ὅ μετὰ πειθαρχίᾳ αἶ. ὁ δὲ
 ἀκρατής ἐνοχὸς τῆ πᾶροιμίας, ἐν τῆ φαυλῶν,

A Atqui si opinio est incontinentis, non scien-
 tia; neque firma existimatio, quæ aduerse-
 tur, & obsistat cupiditati, sed infirma & im-
 becilla, ut ijs contingit quorum in dubio est
 animus; profectò ei ignosci debet, si in ea
 non permaneat aduersus vehementes & fir-
 mas cupiditates. Improbirati verò non ig-
 noscendum, neque vlli cuiquam rei vitupe-
 rabili. Superatur igitur à cupiditate inconti-
 nens, prudentia reclamante & repugnante.
 Hæc enim potentissima quædam res est. At
 hoc absurdum. Erit enim simul idem pru-
 dens & incontinens. Nemo autem prudentis
 esse dixerit, sua voluntate res improbissimas
 B admittere. Præterea suprâ docuimus, qui sit
 prudens, eundem ad agendum esse aptissi-
 mum: quippe qui in extremis, id est, in rebus
 singularibus versetur, aliisque virtutibus or-
 natus sit. Præterea si in eo situs est continens,
 ut vehementibus & malis cupiditatibus incen-
 datur; non erit profectò temperans continens,
 neque continens temperans. Nam neque im-
 moderatum quicquam, neque malis cupidi-
 tatibus affici, temperantis est. Atqui ita esse
 oportet. Nam si bonæ sint cupiditates, malus
 C est habitus qui prohibet sequi. Itaque non
 omnis erit bona continentia. Quòd si sint
 imbecillæ, neque malæ, non erit gloriosum
 eas vincere: si malæ & imbecillæ, non ma-
 gnum. Præterea si in omni opinione perse-
 uerantem efficit continentia, mala est: puta
 si etiam in falsa. Et si incontinentia de omni
 opinione facilè dimouebit, erit aliqua bona
 incontinentia. Exempli causa, Sophoclis Ne-
 optolemus in Philoctete laudandus est, qui
 non maneat in ijs quæ persuaserat ei Vlysses,
 D quia ei mentiri sit molestum. Præterea sophi-
 starum ratio, quam mentientem vocant, du-
 bitationem affert penè inexplicabilem. Nam
 quia volunt aduersarium adigere ad assentien-
 dum rebus inopinatis, & abhorrentibus ab o-
 pinione populari, ut si assecuti fuerint, quòd
 volunt, solertes & acuti esse videantur; ratio-
 cinatio ea quæ collecta est, dubitationem
 parit inexplicabilem. Vincita enim mens est,
 cum ille neque vult insistere, quia id quod
 conclusum est, non probat: neque longius
 E progredi potest, propterea quòd rationem dis-
 soluere nequit. Euenire autem ex aliqua ra-
 tione potest ut imprudentia cum incontinen-
 tia sit virtus. Contra enim facit atque existi-
 mat, propter incontinentiam. Existimat au-
 tem, ea quæ bona sunt, esse mala, neque esse
 agenda. Ita quæ bona sunt, acturus est, non
 quæ mala. Præterea qui ea quæ iucunda sunt,
 eo ipso quòd ita persuasum habeat, talèque
 consilium ceperit, agit & persequitur, is eo
 melior videatur, qui non ratione, sed inconti-
 nentia ad turpitudinem aliquam impellatur.
 Faciliùs enim sanari potest, quia de sententia
 possit dimoueri. In incontinentē autē quadrat
 id quod tritum est omniū sermone proverbiū,

γρ. ὁ γινόμε-
 105

Quid adhibendum est, cum premit fauces aqua? A
 Si enim persuasum ei esset, ut ea quæ agit, ager-
 ret: simulatque ei dissuasum esset, de sententia
 desisteret. Nunc autem tametsi non sit ei per-
 suasum, talia agit tamen. Præterea si in omni-
 bus versatur incontinentia & continentia, quis
 absolutè incontinens est? Nemo enim omni
 genere incontinentiæ affectus est. At aliquos
 esse dicimus incontinentes absolutè. Et hæc
 quidem tales quædam sunt difficultates, quæ
 dubitationem afferunt: quarum aliæ tollendæ,
 aliæ relinquendæ sunt. Difficultatis enim &
 dubitationis dissolutio, inuentio est.

CAPVT III.

*De eo qui sciens aut insciens sit incōtinens: & quo-
 modo fieri possit ut sciens incontinenter uiuat*

Primùm igitur videndum est, utrùm scien-
 tes peccent incontinentes, necne: & quæ-
 admodum scientes. Deinde quibus in rebus
 incontinens & continens locandus sit: id est,
 utrùm in omni voluptate & dolore, an in
 certis voluptatibus ac doloribus. Continens
 & patiens, utrùm idem sint, an differ-
 rant: itémque de alijs omnibus, quæ sunt
 huic disputationi quasi cognata. Hinc au-
 tem ducitur huius orationis initium, utrùm
 continens & incontinens appellentur, ac dif-
 ferant inter se, ex ijs rebus, in quibus versan-
 tur, an ex animorum habitu: hoc dico, utrùm
 incontinens eo solùm sit incontinens, quòd in
 his aut illis versetur, necne: an verò quòd sic
 vel sic affectus sit, necne: an potius ex vtrif-
 que. Deinde utrùm in omnibus versetur in-
 cōtinencia, & cōtinencia, necne. Non enim in
 omnibus versatur is qui absolutè est inconti-
 nens, sed in quibus intemperans: neque eo di-
 citur, quòd absolutè in hæc affectus sit, (idem
 enim esset incōtinencia, quòd intemperantia,) sed
 quòd hoc modo sit affectus. Nam intem-
 perans quidem cupiditatibus seruit cōsilio cap-
 to, existimans præsentem iucunditatem sequi
 oportere. Incontinens autem non existimat il-
 le quidem, sed sequitur tamen. Si quis igitur
 dicat, veram opinionem esse, non scientiam,
 præterquam incontinenter homines viuunt;
 nihil refert ad rem de qua disputamus. Non-
 nulli enim eorum qui aliqua de re opinantur,
 non sunt incerti, neque dubij, sed certò se
 rem scire existimant. Si igitur ij qui opinan-
 tur, propterea quòd leuiter & imbecillè cre-
 dunt ita rem esse, de qua opinantur, faciliùs
 quàm qui sciunt, contra atq; existimât, agent;
 nihil inter sciētiam & opinionē intererit. Non-
 nulli enim non minorem fidem habent ijs quæ
 opinantur, quàm alij ijs quæ sciunt: quòd de-
 clarat Heraclitus. Sed quoniã scire dupliciter
 dicimus, (nam & is, qui scientia præditus
 est, nec ea vitur: & is, qui vitur, scire dicitur,)

A Οταν δ' ὕδωρ πνίγη, τί δὲ * ὀπιπίνην; γρ. ἰπ. πίπιν;
 εἰ μὴ γὰρ μὴ ἐπέπεισο ἀπερῆται, με-
 ταπειθεὶς αὐτὸ ἐπαύσατο. νῦν δὲ πεπει-
 σμένος, ὁσὸν ἦπρον ἄλλα περῆται. ἐπὶ
 εἰ περὶ πῶντα ἀκρασία ἐστὶ καὶ ἐγκράτεια,
 τίς ὁ ἀπλῶς ἀκρατής; οὐδεὶς γὰρ ἀπάσας
 ἔχει τὰς ἀκρασίας. φανερὸν δὲ εἶναι ἕνας ἀ-
 πλῶς. αἱ μὲν οὖν ἀπολείπει τὰ αὐτῶν τινες
 συμβαίνοισι. τούτων δὲ πᾶν μὲν ἀμείλιον δὲ
 πᾶν δὲ, κατὰ λιπείν. ἢ γὰρ λύσις τῆς ἀπο-
 λείας, ὄρεσις ἐστὶ.

B

Κ Ε Φ Α Λ. γ.

Περὶ τῶν εἰδῶτα, ἔ μὴ, καὶ πῶς εἰδῶτα ἐν-
 δεχέσθαι ἀκρατεῦεσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτόμενον, πότερον εἰ-
 δότες, ἢ οὐ, καὶ πῶς εἰδότες εἶπα,
 περὶ ποῖα τὸν ἀκρατῆ καὶ τὸν ἐγκρατῆ θε-
 τεόν. λέγω δὲ, πότερον περὶ πᾶσιν ἢ δὲ
 νῦν καὶ λύπην, ἢ περὶ ἕνας ἀφωρισμένους
 καὶ τὸν ἐγκρατῆ καὶ τὸν καρτερικόν: πότερον
 ὁ αὐτός, ἢ ἕτερός ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ
 τῶν ἄλλων ὅσα συγγρητῆ τῆς θεωρίας ἐστὶ
 ταύτης. ἐστὶ δὲ ἀρχὴ τῆς σκέψεως, πότερον
 ὁ ἐγκρατής καὶ ἀκρατής εἶσι, τῶν περὶ αὐ-
 τῶν, ἢ τῶν πῶς ἔχοντες τὴν ἀφορέαν. λέγω
 δὲ, πότερον τῶν περὶ τὰ δὲ εἶναι μόνον ἀ-
 κρατής ὁ ἀκρατής, ἢ ἄλλὰ τῶν ὡς, ἢ
 οὐ, ἀλλὰ τῶν ὅτι ἀμφοῖν ἐπειτ', εἰ περὶ
 ἀπορῆται ἐστὶν ἡ ἀκρασία καὶ ἡ ἐγκράτεια,
 ἢ οὐ οὔτε γὰρ περὶ ἀπορῆται ἐστὶν ὁ ἀπλῶς
 ἀκρατής, ἀλλὰ περὶ ἀπορῆται ὁ ἀκόλαστος,
 ἔτε τῶν περὶ ταῦτα ἀπλῶς ἔχων. ταῦτα τὸν
 γὰρ αὐτὸν τῆ ἀκρασίας. ἀλλὰ τῶν ὡς ἔχων.
 ὁ μὲν γὰρ, ἀγέτω παραμεθούμενος, νομί-
 ζων αἰετὸν δὲ παρὸν ἢ δὲ διώκειν. ὁ δὲ, ὅτι
 οἶέτω μὲν, διώκει δὲ. περὶ μὲν οὖν τῶν δὲ
 ἔσασ ἀληθῆ, ἀλλὰ μὴ ὀπισημίω εἶναι, πρὸ
 ἡ ἀκρατεῦονται, οὐδὲν ἀφορέα περὶ
 τὸν λόγον ἐννοιοὶ γὰρ τῶν δοξαζόντων, ἔδισα-
 ζοισιν, ἀλλ' οἶοντα ἀκριβῶς εἰδέναι. εἰ οὖν
 ἔσασ ὁ ἡρέμα πιστεύει, οἱ δοξαζόντες, μάλ-
 λον τῶν ὀπισημίω, ὡς πᾶν ἰσχυρῶς
 περὶ ἔσασοισιν, ἔσασ δὲ ὀπισημίω δὲ
 ἔσασ. ἐννοιοὶ γὰρ πιστεύοισιν ἔσασ ἢ πῶν οἷς δοξα-
 ζοισιν, ἢ ἔσασ οἷς ὀπισημίω. δηλοῖ δὲ Ἡ-
 ρακλῆτος. ἀλλ' ἐπει δὲ λέγω μὲν δὲ ὀπι-
 σαζῶν (καὶ γὰρ ὁ ἔχων μὲν, ἔσασ μὲν δὲ τῆ
 ὀπισημίω, καὶ ὁ ἔχων μὲν λέγει) ὀπισημίω

C

D

E

δρισθ' ὅ, ἔχοντα μὲν, μὴ θεωροῦντα
 δὲ, παρὰ τὴν ἀ μὴ δὲ παρὰ τὴν, τῶ,
 ἔχοντα καὶ θεωροῦντα τῶτο γὰρ δοκεῖ δρι-
 νόν, ἀλλ' οὐκ εἰ μὴ θεωροῦν. ἐπὶ, ἐπεὶ
 δύο ἔστιν τῶ παρὰ τῶν, ἔχοντα μὲν
 ἀμφοτέρωθεν, οὐδὲν καλύπτει παρὰ τὴν
 παρὰ τὴν ἐπισημῶν· χρωμένον μὲν τοῖ
 τῆ καθόλου, ἀλλὰ μὴ τῆ καὶ μέγιστος.
 παρὰ τὴν γὰρ τὰ κατ' ἕκαστα. Διαφέρει
 δὲ καὶ ὁ καθόλου ὁ μὲν γὰρ, ἐφ' ἑαυ-
 τῶ ὁ δὲ, ὅτι τῶ παρὰ τὴν ὅτι
 ὅτι, ὅτι πᾶσι ἀνθρώποις συμφέρει τὰ
 ἕνεκα, καὶ ὅτι οὐκ ἀνθρώποις, ἢ ὅτι
 ἕνεκα ὁ τοῖον δὲ ἀλλ' εἰ τὸδε, τοῖον δὲ,
 ἢ οὐκ ἔχει, ἢ οὐκ ἐνεργεῖ. κατὰ γὰρ δὴ
 τοῖτοις δρισθ' τοῖς ἔστιν ἀμύχανον ὅσον
 ὥστε δοκεῖν, οὕτω μὲν εἰ μὴ μὴ ἀπο-
 πον, ἀλλως δὲ θαυμαστόν. ἐπὶ, ὅτι ἔχον
 πᾶσι ἐπισημῶν, ἄλλοι ἔστιν τῶ νῦν
 ῥηθέντων ἰσχυρὰ τῶ ἀνθρώποις. ἐπὶ
 τὰ γὰρ, ἔχον μὲν, μὴ χρωμένον ὅ,
 Διαφέρει οὐδὲν ὁραμένον πᾶσι ἔστιν. ὥστε
 καὶ ἔχον πᾶσι, καὶ μὴ ἔχον ὅτι, τὸν κα-
 θεύδοντα, καὶ μνημόνων, καὶ οἰνωμένων.
 ἀλλὰ μὲν οὕτω Διαφέρει οὐδὲν ἐπὶ
 τοῖς πᾶσι ὄντες. ἡμεῖς γὰρ, καὶ ἐπι-
 θυμῶν ἀφροδισίων, καὶ ἕνια τῶ ποιού-
 των, ἐπιδηλῶς καὶ ὁ σῶμα μετρίων.
 ἐπὶ δὲ καὶ μετρίων ποιῶσι. δὴλον οὖν
 ὅτι ὁμοίως ἔχον λεκτέον τοῖς ἀνεπαίσι,
 τοῖτοις. ὁ δὲ λέγει τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ
 τῆς ἐπισημῶν, ὅθεν σημειῖον· καὶ γὰρ
 ἐπὶ τοῖς πᾶσι τοῖτοις ὄντες, ἀποδείξας
 καὶ ἔπει λέγουσιν Ἐμπεδοκλέους· καὶ οἱ
 παρὰ τὴν μαθόντες, σιωπεῖσιν μὲν τοῖς
 λόγοις, ἴσασι δὲ οὐπω· δὲ γὰρ συμφε-
 ναι· τῶτο δὲ χροῖου δὲ· ὥστε κατὰ τῶ
 τοῖς ἰσοκλεινομένοις, οὕτως ἰσοκλει-
 νόων λέγει καὶ τοῖς ἀνεπαίσι.
 ἐπὶ, καὶ ὡς φρεσικῶς ἀνὴρ ἐπιβλέ-
 ψει πᾶσι ἀπὸ μὲν γὰρ, καθόλου
 δόξα· ἢ ἕτερον, παρὰ τὴν κατ' ἕκα-
 στα ὅτι, ὡν ἀποδοῖς ἢ δὴ κυρία· ὅταν
 δὲ μία γῆται ὅτι αἰτῶν, ἀνάγκη ὁ
 συμπεραθῆν, ἕνεκα μὲν φάσαι πᾶσι
 ψυχῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ποιητικῶν παρὰ τὴν
 τῶν δὲ τῶν. ὅτι, εἰ πᾶσι γλυκέος
 γλυκῶν δεῖ· τοῖτι δὲ γλυκῶν, ὡς ἐν τῶ
 τῶ κατ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δὴ ἀμύχανον καὶ
 μὴ κωλυμένον, ἀμὰ τοῖτω καὶ παρὰ τὴν.

A intererit utrum is, qui eam scientia præditus
 sit, ea nec cernit nec contemplatur animo, quæ
 scientia comprehendit, an is qui re ipsa ea quæ
 scit animo contemplatur, agat quæ non sunt
 agenda. Mirum enim hoc videatur, si quis
 in eorum quæ scit, cogitatione & contem-
 platione defixus, non si is qui id quod scit,
 non cernit | animo, aliena à scientia agat.
 Præterea quoniam duo sunt enunciationum
 genera, nihil prohibet quominus is qui utrum-
 que genus tenet, aliquid præter scientiam
 agat : dum enuntiatione uniuersa & generali
B utitur, non ea quæ ad res singulareis perti-
 net. Res enim singulares tantum sub actio-
 nem veniunt. Iam verò etiam ipsius uniuersi
 sunt aliquæ differentia. Aliud est enim quod
 in seipso vertitur, aliud, quod ad rem accomo-
 datur : verbi gratia, omni homini sicca pro-
 desse, & hunc esse hominem ; vel quicquid
 tale sit, siccum esse : verum sitne hoc tale,
 aut nescit, aut si scit, scientis munere non
 fungitur. Incredible igitur est, quantum
 hæc duo genera inter se differant : aded vt
 si quis ita sciens peccet, nihil absurdi sit ; sin
C illo modo, valde mirum. Præterea alio mo-
 do fieri potest vt homines scientia præditi
 sint, quàm quos modos paulo antè exposui-
 mus. Nam eius, qui scientiam habet, neque
 ea utitur, habitum magnopere discrepare vi-
 demus, aded vt habere quodammodo, &
 non habere videatur : qualis est is qui dor-
 mit, & furiosus, & vinolentus. Atqui ho-
 mines aliqua animi perturbatione concitati,
 ita vt illi, sunt affecti. Ira enim, & rerum ve-
 nerearum cupiditates, & nonnullæ huiusmodi
 animi perturbationes, perspicuè corpus quo-
 que ipsum immutant : nonnullis hominibus
D etiam furores immittunt. Nimirum igitur di-
 cendum est similiter atque hos, affectos esse
 incontinentes. Nec verò si quis rationes &
 sententias à scientia ductas & profectas pronun-
 tiet, satis signific eum scientiæ conuenien-
 ter agere. Nam qui his animi perturbationibus
 æstuant, demonstrationes, & versus Empe-
 doclis recitant : & qui primùm dederunt,
 sermones illi quidem connectunt, sed non-
 dum intelligunt. Oportet enim illa vnà cum
 ætate adolescere : cui tempore opusest. Quo-
 circa, vt histriones, sic existimandi sunt lo-
E qui etiam incontinentes. Præterea hoc etiam
 modo huius rei causam ex natura spectare
 licet. Nam cum opiniones aliæ sint de rebus
 uniuersis, aliæ de singularibus, quarum sen-
 sus arbiter ac dominus est ; necesse est vbi
 ex duabus vna effecta sit, in ijs quidem quæ
 sunt cognitionis, animum id quod conclusum
 est enunciare, & affirmare : in ijs autem quæ
 sub actionem veniunt, statim agere. Vt si
 omne dulce gustandum est : hoc autem est
 dulce, tanquam vnum de singularibus, ne-
 cesse est, eum qui possit, qui que non pro-
 hibetur, simul atque dictum sit, etiam agere.

Cum igitur inest vniuersa opinio, quæ gustare prohibet: secunda, omnia dulcia esse iucunda: & tertia, hoc esse dulce, (hæc autem est quæ agit,) & inhæret fortè cupiditas: opinio quidem illa prima hoc fugere iubet, cupiditas autem aliò trahit. Potest enim vnamquamque animi partem commouere. Ita fit vt à ratione & opinione quodāmodo nascatur incontinentia: non quòd opinio per se sit rationi contraria, sed ex euentu. Cupiditas enim, non opinio, reatæ rationi aduersatur. Quocirca etiam propter hanc rationem, bestia non sunt incontinentes: quia non habent rerum vniuersarum existimationem, sed singularium visionem, & memoriam. Quo pacto autem inscientia depulsa scientiam recuperet incontinens, eadem & communis ratio est ebriorum ac dormientium, non huius perturbationis propria: quæ ab ijsaudienda est, qui de natura rerum disputant. Quoniam igitur vltima enunciatio, eius quod sub sensum cadit, opinio est, actionūque domina est, atque arbitra: hanc aut non habet is qui in perturbatione est, aut certè sic habet, vt eam habere non sit scire, sed vinolentorum more versus Empedoclis recitare. Et quoniam non est vniuersus, neque similem vim habet ad scientiam efficiendam terminus vltimus, atque id quod vniuersum est; non immeritò etiam videtur, id quod quærebat Socrates, euenire. Non enim tum cum præsto est illa, quæ verè & propriè videtur esse scientia, existit perturbatio, neque ea scientia à perturbatione conuellitur, sed cum adest ea quæ sensu continetur. De eo igitur qui sciens, aut insciens, sit incontinens: & quomodo vt sciens incontinenter viuat, fieri possit, hæctenus à nobis dictum sit.

CAPVT IV.

Sitne aliquis absolutè incontines, an ex parte omnes: tum si quis sit absolutè, in quibus versetur.

DEinceps vtrum sit aliquis absolutè incontinens, an omnes ex parte, & certæ rei sint incontinentes: tum, si quis est absolutè incontinens, in quibus versetur, dicendum est. Continentes igitur & patientes, incontinentes & molles in voluptatibus & doloribus versari perspicuum est. Quoniam autem eorum quæ voluptatem efficiunt, alia sunt necessaria, alia per se expetenda quidem illa, sed eiusmodi, vt supra modum expeti possint, (sunt autem necessaria ea quæ ad corpus pertinent, ea inquam, quæ in victu & rerum venerearum vsu posita sunt, cæteraque huius generis, quæ ad corpus referuntur, in quibus intemperantiam & tēperantiam locauimus: quæ verò cum minimè necessaria sint, per se tamen sunt optabilia, & expetenda sunt; verbi gratia, victoria, honos, diuitiæ, taliâq; bona & iucūda.)

Tom. III.

A ὅτι οὖν, ἢ μὴ κατόλου εἶη, ἢ καλύουσα γένοιτο, ἢ δὲ ὅτι πᾶν ἔγλυκόν, ἢ δὲ τυπὴν, γλυκὺ αὐτὴ δὲ εἰργαίῃ τυπὴ δὲ ἐπιθυμία εἰσοδοῖα, ἢ μὴ λέγει φθύγγον τῆτο. ἢ ὅτι ἐπιθυμία ἀγαθὴ κινῆν γὰρ ἔκαστον διώσκει τῆ μολίων ὡς τε συμβαίει ὑπὸ λόγου πᾶσι καὶ δόξης ἀκρατεῖσθαι, οὐκ εἰσότηας ὅτι κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ συμβεβηκός. ἢ γὰρ ἐπιθυμία, εἰσότης, ἀλλ' ἔχει ἢ δόξα, τὰ ὁρθῶν λόγων ὡς τε καὶ ἀγαθὸν τῆτο τὰ θηρία οὐκ ἀκρατῆ, ὅτι οὐκ ἔχει κατόλου ὑπόληψιν, ἀλλὰ τῆ κατ' ἔχαστα φαίσεσθαι ἐμαρμίω. πᾶσι δὲ λυέται ἐ ἀγνοία, καὶ πάλιν γὰρ ἐπισημαίνω ἀκρατῆς, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ αὐτὸ οἴνω μύου καὶ καθεύδοντος, ἐ οὐκ ἴδως τούτου τῆ πάθος, ὃν δὲ πᾶσι τῆ φυσιολόγων ἀκροῦν. ἐπεὶ δὲ ἡ τελευταία πρότασις, δόξα τε ἀισθητῆ, καὶ κυρία τῆ πρᾶξεων, τούτων ἢ οὐκ ἔχει ὅτι τὰ πάθη ὡν, ἢ ἕτως ἔχει, ὡς οὐκ ἔχει τὰ ἔχον ἐπίστασθαι, ἀλλὰ λέγειν, ὡς αὐτὸ οἴνω μύου, τὰ Εμπεδοκλέους. καὶ ἀγαθὸ μὴ κατόλου, μηδὲ ἐπισημαίνω ὁμοίως εἶ) δοκεῖν τὰ κατόλου τὸν ἔχαστον ὅρον. ἐ ἔοικεν ὅ ἐζήτει Σωκράτης συμβαίειν οὐ γὰρ τῆς κυρίως εἶ) δοκούσης ἐπισημαίνω παρούσης, γὰρ ὅ πάθος οὐδὲ αὐτῆ πειλέσθαι ἀγαθὸ πάθος, ἀλλὰ τῆς ἀισθητικῆς. αὐτὸ μὴ οὖν τῆ, εἰδότε, καὶ μὴ, ἐ πᾶσι εἰδότε, εἰδόμεναι ἀκρατεῖσθαι, τῆ εἰρήσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Δ.

Πότερον ὅτι τις ἀπλῶς ἀκρατῆς, ἢ πᾶσι τῆ μέρος καὶ εἶ ἐστι, αὐτὸ ποῖα ὅτι.

Πότερον δὲ ὅτι τις ἀπλῶς ἀκρατῆς, ἢ πᾶσι τῆ μέρος. ἐ εἶ ἐστι, αὐτὸ ποῖα ὅτι, λεκτέον ἐφεξῆς. ὅτι μὴ οὖν περὶ ἠδονῶν καὶ λύπας εἰσὶν οἷτ' ἐλκράτεῖς καὶ καρτεῖνοι, ἐ οἱ ἀκρατεῖς καὶ μαλακοί, φαερόν. ἐπεὶ δὲ ὅτι τὰ μὴ ἀγαθὰ, τῆ ποιούτων ἠδονῶν. τὰ δὲ, αἰρετὰ μὴ κατ' αὐτὰ, ἔχοντα δὲ ὑποβολῶν ἀγαθὰ μὴ, τὰ θωμαλικὰ λέγω δὲ τὰ τριαῦτα, τὰ τε αὐτὸ τῆ φροῦ καὶ τῆ ἀφροδισίων χρείας, ἐ τὰ τριαῦτα τῆ θωμαλικῆ, αὐτὸ πᾶσι ἀκορῶσθαι ἔτε μὴ ἐ τῆ φροσύνη. τὰ δὲ, ἀγαθὰ μὴ, ἔ αἰρετὰ ὅτι, κατ' αὐτὰ. λέγω ὅτι, ὅτι νίκω, ἡμιλῶ, πλῆτον, καὶ τὰ τριαῦτα τῆ ἀγαθῶν καὶ ἠδονῶν.

F f iij

ποιὲς μὲν οὖν πρὸς αὐτὰ πρὸς τὸν ὄρθον λόγον ὑπερβάλλοντες τὸν ἐν αἰσῶν, ἀπλάως μὲν ἢ λέγουσιν ἀκρατεῖς πρὸς ἡδονὰς δὲ δ, χρημῖν ἀκρατεῖς, καὶ κέρδοις, καὶ ἡμῆς, καὶ θυμῶν ἀπλάως δ, οὐ, ὡς ἑτέροις ἔχει ὁμοιότητα λέγουσιν. ὡς πρὸς Ἀνδροειδῶν, ὁ τὰ Ολύμπια νενικηκώς· ἐκείνῳ γὰρ ὁ κοινὸς λόγος τῆς ἰδίου μίχρῳ διέφερον· ἀλλ' ὁμοῦς ἑτέροις ἴσῳ. σημεῖον δὲ ἢ μὲν γὰρ ἀκρασία φέρεται, οὐχ ὡς ἀμύρτια μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς κακία τις, ἢ ἀπλάως οὔσα, ἢ κατὰ ἡμέρας· τοῦτων δὲ ἕτεροι. τῶν δὲ περὶ τὰς θυμαλικὰς ἀπολαύσεως, περὶ αἰσῶν τὸν σῶφρονα καὶ ἀκόλαστον, ὁ μὲν τὰς προσηγορίας τῶν τε ἡδέων διώκων τὰς ὑπερβολὰς, καὶ τῶν λυπηρῶν φεύγων, πείνης καὶ δίψης, ἔαλέας καὶ ψυχῆς, καὶ πόρτων τῶν περὶ ἀφῶν καὶ γάσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν προσηγορίαν καὶ τὴν ἀφῶν, ἀκρατεῖς λέγεται, οὐ κατὰ πρὸς ἡδονὰς, ὅτι πρὸς ταῖς, κατὰ τὸν ὄρθον, ἀλλ' ἀπλάως μόνον. σημεῖον δὲ καὶ γὰρ μαλακοὶ λέγονται πρὸς αὐτὰς πρὸς ἐκείνων ἢ ὁμοίως· ἔα δὲ τῶν εἰς αὐτὸ τὸν ἀκρατεῖς ἢ τὸν ἀκόλαστον τίθεσθαι, καὶ ἐπὶ κρατεῖ καὶ σῶφρονα· ἀλλ' ὅσοι ἐκείνων ὁμοίως, ἀλλὰ δὲ πρὸς τὰς αὐτὰς πρὸς ἡδονὰς ἔα λύπας εἶναι. οἱ δ' εἰσὶ μὲν πρὸς αὐτὰ, ἀλλ' οὐχ ὡς αὐτὰς εἰσὶν· ἀλλ', οἱ μὲν προσηγοριῶνται· οἱ δ' οὐ προσηγοριῶνται· δὲ μᾶλλον ἀκόλαστον δὲ εἰποιμῶν, ὅς τις μὲν δ' ἐπιθυμῶν, ἢ ἡρέμα, διώκει τὰς ὑπερβολὰς, ἔα φεύγει μετρίως λύπας, ἢ τῶν ὅσους ἀλλὰ δὲ ἐπιθυμῶν σφόδρα· τί γὰρ δὲ ἐκείνος ποιήσῃ, εἰ πρὸς ἡμῶν ὅμοιο ἐπιθυμία νεανική, καὶ πρὸς τὰς αἰαγχαίων ἐσθλείας λύπη ἰσχυρά; ἐπεὶ δὲ τῶν ἐπιθυμῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, αἱ μὲν, εἰσὶ τὰς ἡμῶν καλῶν ἔα σπουδαίων τῶν γὰρ ἡδέων ἔνια, φύσιν ἀρετῶν· τὰ δ', ἐστὶν αἰσῶν τῶν δὲ, μετὰ τὸν, κατὰ τὸν διείλωσθαι πρὸς τὸν οἷον χεῖματα, καὶ κέρδος, ἔα νίκη, ἔα ἡμῶν πρὸς ἀπὸρτα δὲ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰ μετὰ τὸν, οὐ τὰς πάσας ἔα ἐπιθυμῶν ἔα φιλοφρονεῖται, ἀλλὰ τὰς πῶς, καὶ ὑπερβάλλειν· δὲ ὅσοι μὲν πρὸς τὸν λόγον ἢ κεραιώται, ἢ διώκοι τῶν φύσιν πρὸς καλῶν ἔα ἀγαθῶν, οἷον οἱ πρὸς ἡμῶν καὶ μᾶλλον ἢ δὲ σπουδαζόντες, ἢ πρὸς τέχνα καὶ γονάς, καὶ γὰρ αὐτὰ, τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐπα-

A Eos igitur qui in his præter rectam rationem, quæ in ipsis inest, modum superant, absolute quidem incontinentes non dicimus, sed cum adiectione, pecuniæ incontinentes, lucri, honoris, iræ: absolute autem nequaquam, tanquam ab illis differant, & ex quadam similitudine sic appellentur: ut cuidam Olympiorum victori, ἄνθρωπος, id est, Homo, nomen erat: communis enim illius appellatio ac ratio à propria paulo differebat, sed alia tamen erat. Cuius rei hoc argumentum est, quod incontinentia vituperatur non solum ut peccatum, sed etiam ut vitium quoddam, aut simpliciter & absolute, aut aliqua ex parte: horum autem, quos proximè rôsui, incontinentium nemo sic vituperatur. Eorum verò qui in corporis voluptatibus perfruendis voluntantur, ijs in quibus temperantem atque intemperantem versari dicimus; qui non eo quod id consilij ceperit, rerum iucundarum nimium sequitur, & rerum molestarum nimium fugit, ut famis, sitis, caloris, frigoris, earumque omnium quæ ad tactum gustatumque pertinent, sed præter consilium & cogitationem; is incontinens dicitur, non cum adiectione huius vel illius rei, ut iræ, sed simpliciter tantum. Cuius rei hoc argumentum est, quod qui harum rerum nimium ferre non possunt, molles dicuntur, non qui ab illarum nimio vincuntur. Atque ob hanc causam in eadem re incontinentem & intemperantem locamus, itemque continentem & temperantem, quia in eisdem quodammodo voluptatibus & doloribus versantur: sed illorum neminem. Verum quamvis hi in iisdem versantur, non eodem modo tamen: sed intemperantes consilium ceperunt ita viuendi: incontinentes non item. Itaque potius eum intemperantem appellauerimus, qui ne cupiens quidem, aut leui certè cupiditate affectus, immoderatas voluptates persequitur, & mediocres dolores fugit: quàm eum qui idem agat magnis & indomitis cupiditatibus incensus. Quid enim faciat ille, si acris & vehemens aliqua cupiditas accedat, & ob rerum necessariorum penuriam ingens & vehemens dolor excruciet? Quoniam autem cupiditatum & voluptatum alia sunt genere honestæ & bonæ: (nam iucundorum aliqua sunt natura expetenda; alia his contraria, alia his interiecta, quæ admodum suprâ partiti sumus, ut pecunia, lucrum, victoria, honor;) in his igitur omnibus, cæterisque eiusdem generis, & mediis, non quod afficiantur, & cupiant, & ament homines, vituperantur: sed quod hoc modo cupiant, vel ament, & quod modum superent. Quocirca qui secus ac monet ratio, aut vincuntur, aut persequuntur aliquod naturâ bonum, atque honestum; quemadmodum etiam qui nimio honoris, aut liberorum, & parentum amore studiòque ducuntur. Nam hæc quoque in numero bonorum habenda sunt, &

qui hæc studiosè colunt atque expetunt, etiam laudantur. Verumtamen est etiam in his ali- quod nimium, si quis, vt Niobe, etiam cum diis pugnet, aut, vt Satyrus ille, qui patris amans vocatus est, immodico patris amore afficiatur: valdè enim desipere videbatur. Vitium igitur in his nullum est: propterea quodd, vt dixi, vnumquidque eorum per se expetendum est natura: sed eorum nimia at- que immoderata cupiditates malæ sunt ac fu- giendæ. Similiter autem nulla incontinentia. Incontinentia enim non solùm fugienda res est, verum etiam in his rebus numeratur, quæ sunt vituperabiles. Propter similitudinem au- tem perturbationis, adiectione præterea fa- cta rei, cuius incontinentia est, ita cuius- que rei incontinentiam dicere solent, quem- admodum malum medicum, & malum histrionem, quem absolutè nemo malum di- xerit. Vt igitur hîc non dicuntur simpliciter mali, quia non est vitium medici, aut hi- strionis, sed proportione quadam vitio simile: sic nimirum & illic existimare debemus dun- taxat eam esse incontinentiam, & continen- tiam, quæ in ijsdem atque temperantia & in- temperantia versatur. In ira autem ex simi- litudine quadam aliquem dicimus incontinen- tem. Itaq; etiam cum adiectione dicimus iræ incontinentē, quemadmodū honoris & lucri.

CAPVT V.

Incontinentiam non versari in ijs que sunt præter naturam iucunda: sed aliam per transla- tionem sic dictam.

SED quoniam aliqua sunt iucunda natura, Scorūque alia simpliciter & absolutè, a- lia diuersis animantium atque hominum generibus iucunda sunt: alia non sunt iu- cunda natura, sed partim propter de- bilitationes corporum, partim propter con- suetudinem, partim propter vitiosas natu- ras sunt iucunda: licet etiam in his singu- lis confirmileis habitus animaduertere. Vo- co autem immanis & ferinos habitus, qualis erat eius mulieris, quam dicunt, gravidis mulieribus apertis ac perfectis, pueros deuorare solitam: aut qualibus re- bus efferatos quosdam circa Pontum popu- los delectari ferunt, alios scilicet crudis, a- lios humanis carnibus: alios, liberos suos in- ter se mutuos in epulas dare: aut quale est id quod vulgò de Phalaride dicitur. Ferini igitur sunt hi habitus. Alij autem propter mor- bos & furores nonnullis innascuntur: qualis ille fuit, qui matrem immolauit, & come- dit, & qui conserui iecur. Alij morbofi sunt, qui ex consuetudine proficiscuntur, vt pilorum euulsiones, & vnguium corrosio- nes, carbonum quoque & terræ: præterea ve-

νοῦνται οἱ ποιεῖ τὰ αὐτὰ σπουδαζόντες. ἀλλ' ὁμοῦς ἐστὶ πῆς ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις, εἴ τις ὡς τῶν ἢ Νιόβη μάλιστα ἐ πῶς τοῖς θεοῖς ἢ ὡς τῶν Σάτυρος ὁ Φιλοπάτωρ ὄπι κελούμενος, πρὸ τὸν πατέρα· λίαν γὰρ ἐδόκει μωραίνην· μωρητὴ μὲν οὖν ἐστὶ μία πρὸς τούτ' ἐστὶ, ἀλλ' ὁ εἰρημέ- νον, ὅτι φύσιν τῆν ἀρετῆν ἕκαστον ἐστὶ δι' αὐ- τὸ φαῦλα ἢ ἐ φθικτὰ αὐτῶν εἰσιν αἱ ὑπερβολαὶ ὁμοῦς ἢ, ἐστὶ ἀρετῆς· ἡ γὰρ ἀρετὴ, οὐ μόνον φθικτὸν, ἀλλὰ ἐ τῆν φθικτῆν ἐστὶ. δι' ὁμοιότητα δὲ τῶν πάθους παρεπιλήθοντες πρὸς ἀρετῆς, πρὸς ἐ- κείνου λέγουσιν, οἷον, κακὸν ἰατρὸν, καὶ κακὸν ὑποκριτῶν, ὃν ἀπλῶς οἷον αὐτοὶ εἶποιεν κακόν. ὡς τῶν οὐδὲ ἐν τούτῳ, ἀλλ' ὁ μὴ κα- κία ἐστὶ ἕκαστην αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς ἀνάλο- γον ὁμοῦς· ὅτω δηλονότι καὶ καὶ ὑπολη- πτόν μόνον ἀρετῆς καὶ ἐξ ἀρετῆς ἐστὶ, ἢ τις ἐστὶ πρὸς τὰ αὐτὰ τῆν ὑπερβολὴν καὶ τῆν ἀρετῆς. πρὸς ἢ θυμὸν, καὶ ὁμοι- οτητα λέγουσιν. ὅτι ἐ παρεπιλήθοντες ἀρε- τῆν θυμῶν, ὡς τῶν ἡμῶν ἐ κέρδιος φαρμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ὅτι πρὸς τὰ πρὸς φύσιν ἡδέα οὐ γὰρ ἀ- κρεσία, ἀλλ' ἐτέρα τις καὶ μετα- φορᾶν ὅπως λέγουσιν.

ΕΠΕΙ δὲ ἐστὶν, ἕνια μὲν, ἡδέα φύ- σιν καὶ τούτων, τὰ μὲν, ἀπλῶς τὰ ἢ, καὶ γὰρ καὶ ζώων ἐ ἀνθρώπων· τὰ δὲ, οἷον ἐστὶν ἀλλὰ, τὰ μὲν, ἀλλ' ἢ πρῶτος, τὰ ἢ, δι' ἐστὶ γὰρ. τὰ δὲ, ἀλλ' ἢ μωρητῆς φύσιν. ἐστὶ ἐ πρὸς τούτων ἕκαστα πρὸς πλησίον ἰδὲν ἐξέει· λέγω δὲ τὰς θηριώδεις οἷον, πρὸς ἀνθρώπων, ἡμῶν λέγουσιν τὰς κού- στας ἀναχίζουσαν, τὰ παῖδια κατεσθίην ἢ οἷον φασι χαίρειν ἐπίοις τῆν ἀπηλεω- μένων πρὸς τὸν Πόντον, τοῖς μὲν ὡμοῖς, τοῖς ἢ, κρέασιν ἀνθρώπων· τοῖς ἢ, τὰ πα- ῖδια ἀναχίζην ἀλλήλοισ ἐς βίωχίαν· ἢ ὁ πρὸς Φάλαειν λεγόμενον· αὐτὰ μὲν, θη- ριώδεις αἱ ἢ, ἀλλ' ἢ τε νόσοις γίνονται καὶ μανίας ἐπίοις· ὡς τῶν ὁ πρὸς μητέρα κα- θερβύσας, καὶ φαγῶν καὶ ὁ τῶν σιῶδουλου ὁ ἢ καὶ. αἱ ἢ, νοσηματώδεις, ἢ ὅτι ἐστὶ οἷον, αἱ τῶν πειχῶν πύλοισ, καὶ ὀνύχων τρώξας· ἐπὶ δὲ, ἀνδράκων, καὶ γῆς· πρὸς ἢ τού-

ποις, ἢ τῶν ἀφροδισίων τοῖς ἀρρεσιν τοῖς μὲν γὰρ φύσιν τοῖς δὲ, ὅς ἐστις συμβαίνοισιν. οἷον τοῖς ἐπιζουμένοις ἐκ παίδων. ὅσοις μὲν οὖν ἢ φύσιν αἴτια, τοῦτοις μὲν οὐδὲ ἀν εἰς εἴποι ἀκρατεῖς ὡς τῶν ὁμοίων γυναικας, ὅτι οὐκ ὀπίοισιν, ἀλλ' ὀπίοισιν ὡς αὐταῖς δὲ καὶ τοῖς νοσηματώδως ἔχουσι δι' ἔθος. ὅ μὲν οὖν ἔχον ἕκαστα τούτων, ἔξω τῶν ὁρῶν ἐστὶ τῆς κακίας, καθάπερ καὶ ἡ θηριότης. ὅ δὲ ἔχοντα κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι, οὐχ ἢ ἀπλή ἀκρασία, ἀλλ' ἢ κατ' ὁμοιότητα, καθάπερ καὶ τὸν περὶ τοῖς θυμοῖς ἔχοντα τῶν τὸν ἔθρον τῶν παθῶν ἀκρατεῖς ἢ λεκτέον. πάντα γὰρ ὑπερβαλλούσα κακία, καὶ ἀφροσύνη, ἐδφλία, καὶ ἀκρασία, καὶ χαλεπότης, αἱ μὲν, θηριώδης αἱ δὲ, νοσηματώδης εἰσίν. ὁ μὲν γὰρ φύσιν τοιοῦτος, οἷος δεδιέναι πτότα καὶ φοβήσασθαι, θηριώδη δφλία δφλός. ὁ δὲ τὴν γαλιῶν ἐδεδίδε, ἀφ' ἡ νόσον. ἢ τῶν ἀφροδίων, οἱ μὲν, ἐκ φύσεως ἀλόγιστοι, καὶ μόνον τῆ ἀσθησῆ ζῶντες, θηριώδης, ὡς τῶν ἕνια γῆν τῶν πόρρω βαρβαρῶν. οἱ δὲ, ἀφ' ἡ νόσοις, οἷον τὰς ἐπιληπτικὰς, ἢ ματίας, νοσηματώδης. τούτων δὲ, ἐστὶ μὲν ἔχοντα ἐπίοτε μόνον, μὴ κρατεῖσθαι δὲ λέγω δὲ. εἴ, εἰ φάλαρις κρατεῖσθαι, ἐπιθυμῶν παιδίου φαγαῖν, ἢ περὶ ἀφροδισίων ἀτοπον ἡδονῶν. ἐστὶ δὲ ἐ κρατεῖσθαι, μὴ μόνον ἔχον. ὡς τῶν οὖν καὶ μορθηρία, ἢ μὲν κατ' ἀφροδισίων, ἀπλάς λέγωται μορθηρία. ἢ δὲ κατ' ἀφροδισίων, ὅτι θηριώδης, ἢ νοσηματώδης ἀπλάς δὲ, οὐ τὸν αὐτὸν ἔθρον δῆλον, ὅτι καὶ ἀκρασία ἐστίν, ἢ μὲν, θηριώδης. ἢ δὲ νοσηματώδης ἀπλάς δὲ, ἢ κατ' ἐπιθυμῶν ἀκρασίας μόνον. ὅτι μὲν οὖν ἀκρασία καὶ ἐκράτεια ἐστὶ μόνον περὶ ἀφροδισίων ἀκρασία ἐ σωφροσύνη καὶ ὅτι περὶ τὰ ἄλλα ἐστὶν ἄλλο εἶδος ἀκρασίας, λεγόμενον κατ' ἀφροδισίων, καὶ οὐχ ἀπλάς, δῆλον.

Κ Ε Φ Α Λ. Γ.

Ὅτι ἢ τῶν θυμῶν ἀκρασία ἢ τῶν αἰσθησῶν ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν. Περὶ ἀφροδισίων ἡδονῶν καὶ κακίας ἀφροδισίων.

Ὅτι ἢ τῶν αἰσθησῶν ἀκρασία ἢ τῶν θυμῶν, ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν, γεω-

A nereorum usus cum masculis. Namque hæc cupiditates alijs naturales sunt, alijs ex consuetudine nascuntur, ut qui à pueris consueverunt. Atque eorum quidem, quibus natura causam præbet, incontinentem quemquam nemo dixerit: quemadmodum neque mulieres, quòd in complexu venereo non agant, sed patiantur. Eademque ratione neque eos qui ex consuetudine vitium morbo simile contraxerunt. His igitur singulis animi malis tentari, extra vitij terminos ac fineis egredi est: quemadmodum & feritate ad belluarum naturam proximè accedere. His autem tentatum atque affectum superiorem esse, aut inferiorem, non simplex continentia, aut incontinentia est, sed ex similitudine: quemadmodum & eum qui in ira hoc modo affectus est, ut vincatur, huius perturbationis incontinentem, incontinentem autem dicere non debemus. Omnis enim modum superans vitiositas, & amentia, & timiditas, & intemperantia, & sæuitia, vel ferina est, vel morbosa. Nam qui natura talis est, ut omnia extimescat, etiamsi mus stridorem ediderit, ferina quadam timiditate timidus est.

C Alius erat, qui selem morbo affectus metuebat. Et ex amentium numero, ij qui natura stulti & inconsiderati sunt, sensuque duntaxat viuunt, ferarum sunt similes: quemadmodum nonnullæ longinquorum barbarorum nationes. Qui verò propter morbos veluti comitiales, vel furores, ij sunt morbofi. Nihil obstat autem quominus aliquis interdum his vitiis affectus sit tantum, sed non vincatur. hoc dico: ut si Phalaris, cum pusionem concupiscat vel ad edendum, vel ad potiendum absurda rerum venerearum voluptate, se cohibeat, & contineat. Neque verò quicquam obstat, quominus etiam vincatur, non solum affectus vitio sit. Quemadmodum igitur & improbitas alia absolutè dicitur, improbitas, ea quæ in hominem cadit: alia cum adiectione, quia improbitas ferina, aut morbosa, non absolutè: sic nimirum & incontinentia est alia ferina & immanis, alia morbosa: simpliciter autem & absolutè ea sola quæ humane intemperantiæ conuenit. Incontinentiam igitur & cōtinentiam in eisdem versari, in quibus intemperantia & temperantia: in alijsq; aliud incontinentiæ genus situm esse, quod ex translatione nominis, non absolutè dicitur, perspicuum est.

CAPVT VI.

Ira, quàm cupiditatum, minùs esse turpem Incontinentiam. Voluptatum etiam & improbitatis varia genera recenset.

NVNC autem & iræ, quàm cupiditatum, minùs esse turpem incontinentiam

cognoscamus. Videtur enim ira quidem aliqua ex parte rationem, sed negligenter & confusè audire, ministrorum præproperorum more, qui priusquam id omne, quod dicitur, audierint, exiliunt, deinde ab actione aberrant: & ut canes, qui priusquam attenderint, utrùm sit amicus necne, si quis modò foreis pulsauerit, aut strepitum aliquem ediderit, latrant: sic ira propter feruorem & celerem naturæ motum, audit illa quidem rationem, sed imperio non exaudito ad pœnas repetendas omni impetu fertur. Ratio enim, aut visio, contumeliam vel contemptum in facto inesse iudicauit: illa, proinde ac si ratiocinando concluderit hic tali qui contumelia affecerit, vel contempserit, bellum inferre oportere, continuò scit, atque ex-candescit. Cupiditas autem si ratio deprauata, vel sensus illud esse iucundum dixerit modò, ad perfruemdam voluptatem incitatur. Ita rationem ira quodammodo sequitur: cupiditas verò minimè. Hæc igitur turpior illa est. Nam iræ incontinens, à ratione quodammodo superatur: ille autem alter à cupiditate, non à ratione. Præterea ignoscendū ei magis est, qui naturalem appetitiones sequitur. Nam & ijs cupiditatibus danda venia est, quæ sunt omnium communes, & quatenus sunt communes. Ira autem & feruitia magis naturalis est, quàm cupiditates immoderatae, minimèque necessariae: ut ille, qui hac defensione, cur patrem verberaret, utebatur. Nam iste (inquit) suum verberauit, & ille suum, & hic quoque me, vir factus, verberabit, paruulo filio suo demonstrato: Est enim hoc nobis cognatum. Et qui à filio trahebatur, trahendi finem facere iubebat ad foreis: Nam à se quoque usque ad hunc locum, patrem suum tractum esse. Præterea quo quisque occultior & insidiosior est, eo est iniustior. At homo iracundus minimè est insidiator; neque ira ipsa, immò verò aperta. Cupiditas autem fallax & insidiosa, quemadmodum aiunt esse Venerem,

Nectentisque dolos Veneris.

& ut ait Homerus:

*Dixit: tum niueo cestum de pectore soluit,
In quo sermo inerat blandus, qui mente sagaci
Quamuis prudente is spoliat.*

Quare si iniustior, ergo & turpior hæc incontinentia erit, quàm quæ in ira versatur: eritque adeo hæc absolutè incontinentia, & quodammodo vitiositas. Præterea nemo dolens stuprum infert alteri. At qui ira incitatus aliquid facit, dolens facit: qui stuprum infert, eū voluptate infert. Si igitur ea quæ sunt iniustissima, propter quæ iure optimo irascimur: profectò incontinētia ob cupiditatē suscepta iniustior est. Nō inest enim in ira voluptaria libido. Incontinētiā igitur eam quæ in cupiditibus versatur, iræ incontinentia turpiorem esse:

A ρήσω μιν. εἰσε γὰρ ὁ θυμὸς, ἀκούει μὲν πὶ τῷ λόγῳ, ἀκούει δὲ καθάπερ οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀφαιρέσεων, οἱ πρὶν ἀκρόαται πρὸς τὸ λεγόμενον, ἐκτέθεισιν, εἴτα ἀμύνηται * τῆς περὶ τῆς ἀφαιρέσεως καὶ οἱ κύνες, πρὶν σκεῖσθαι εἰ φίλος, ἀπὸ μόνου ψοφῆσαι, ὑλακῆσαι. οὕτως ὁ θυμὸς, ἀφαιρέσει τὰ κατὰ φύσιν, ἀκούσας μὲν, ἐκτέθεισιν δὲ ἀκούσας, ὁρμαῖα πρὸς τὴν ἡμετέραν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἐπιθυμία, ὅτι ὑβρις ἢ ὀλιγωρία, ἐδήλωσεν ὁ δὲ ὡς περὶ συλλογιστά μινος ὅτι δὲ τὰ τοιούτων πολεμῶν, χαλεπαίνει θυμὸς ἢ ἐπιθυμία, εἰ μόνου εἴπη ὅτι ἡδὺ ὁ λόγος, ἢ ἐπιθυμία, ὁρμαῖα πρὸς τὴν ἀπολαυσίαν. ὡς δὲ ὁ μὲν θυμὸς ἀκροῦται τὰ λόγῳ πρὸς ἐπιθυμίαν, οὐ αἰσίων οὖν ὁ μὲν γὰρ, τῷ θυμῷ ἀκροῦται, τῷ λόγῳ πρὸς ἡπείαται. ὁ δὲ, τῆς ἐπιθυμίας, οὐ τῷ λόγῳ. ἐπὶ τῆς φροσύνης μάλιστα συγγνώμη ἀκροῦται ὁρμαῖα, ἐπὶ καὶ ἐπιθυμίας τῆς τῆς αὐτῆς μάλιστα, ὅσα κοινὰ πάνσι, καὶ ἐφ' ὅσον κοινὰ. ὁ δὲ θυμὸς, φροσύτερον, καὶ ἢ χαλεπότης τῆς ἐπιθυμίας, τῆς τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς μὴ αἰσίων ὡς περὶ ὁ ἀπολαυστά μινος, ὅτι τὸν πατέρα. τὴν οὖν καὶ γὰρ εἶπε, εἶπε, τὸν εἰ μὲν κακίονος, τὸν αἰσίων καὶ τὸ παιδίον δείξας, εἶπε ἐμὲ, εἶπε, ὅτι μὲν ἀπὸ συγγνώμης γὰρ ἐμὲ καὶ ὁ ἐλκόμενος ὑπὸ τῷ υἱῷ, παύεσθαι ἐκέλευε πρὸς τῆς θυμίας. εἶπε γὰρ αὐτὸς ἐλκόμενος τὸν πατέρα, μέγιστος ἐστὶν. ἐπὶ, ἀδικώτεροι οἱ ἐπιβουλότεροι. ὁ μὲν οὖν θυμῷ δὲ, ἐκτέθεισιν, οὐδὲ ὁ θυμὸς, ἀλλὰ φανερός. ἐπὶ ἐπιθυμία, καθάπερ τὴν ἀφροσύνην φασί,

Δολοπλόκου γὰρ Κυπερηνοῖς

καὶ τὸν κερδὸν ἰμῶντα Ομηρος,

* Πάρφασις, ἢ τ' ἐκλεφε νόον πύκα - Vide Nic. ὡς περὶ φροσύνης.

E ὡς τ', εἴπερ ἀδικώτερος καὶ αἰσίων ἢ ἀκροῦται αὐτῆ, τῆς περὶ τὸν θυμὸν ἐστὶ, καὶ ἀπλάως ἀκροῦται καὶ κακία πρὸς. ἐπὶ, οὐδὲς ὑβριζέει λυπούμενος. ὁ δὲ ὀργῆ ποιῶν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος. ὁ δὲ ὑβριζέων, μὴ ἡδονῆς. εἰ οὖν οἷς ὀργίζεσθαι μάλιστα δίκαιον, ταῦτα ἀδικώτερος, καὶ ἐπιθυμία ἢ ἀκροῦται ἐπὶ ἐπιθυμίας. οὐ γὰρ ἐστὶν ἐπιθυμία ὑβρις. ὡς μὲν τῶν αἰσίων ἢ περὶ ἐπιθυμίας ἀκροῦται, τῆς περὶ τὸν θυμὸν,

καὶ τῆς φροσύνης.

στ. κινδύνου
πρία

καὶ οὐ βία ἢ ἐκχρηστία καὶ ἡ ἀκρασία
 καὶ ἐπιθυμίας καὶ ἡδονῶν σωματικῶν, δη-
 λον αὐτῶν δὲ τούτων τὰ ἀφροσύνης λη-
 ποτεῖν. ὡς περὶ γὰρ εἴρηται κατ' ἀρχάς, αἱ
 μὲν, * ἀφροσύνην εἰσι τὸ φρεσίν, ἔτι
 γὰρ, καὶ τὰ μέγιστα αἱ δὲ, θηριώδεις αἱ
 δὲ, καὶ ἀφροσύνης ἔνοσηματα τούτων
 δὲ καὶ τὰ ἀφροσύνης, σωφροσύνη, καὶ ἡ ἀ-
 κολασία μόνον βία. δὲ καὶ τὰ θηρία, οὔτε
 σώφρονα, οὔτε ἀκόλαστα λέγεται, ἀλλ' ἢ
 καὶ μεταφροσύνῃ ἔτι πῖνι ὅλως ἄλλο πρὸς
 ἄλλο ἀφροσύνης γένος τῶν ζώων ὕβρις καὶ σι-
 ναμοφία, καὶ τὰ παμφάγον (ἢ). οὐ γὰρ
 ἔχουσιν ἀφροσύνην, ὅσοι λογισμὸν, ἀλλ' ὄξε-
 σηκε τῆς φύσεως, ὡς περὶ οἱ μαγιόμοιοι τῶν
 ἀφροσύνην. ἔλαττον δὲ θηριώδεις, κακίως
 φοβερώτερον δὲ οὐ γὰρ διέφθαρται ὁ βέλ-
 ζιον, ὡς περὶ εἰ τὰ ἀφροσύνην, ἀλλ' ὅσοι
 ἔχουσιν ὅμοιον οὐκ, ὡς περὶ ἀψυχον συμβα-
 λῆν πρὸς ἑμψυχον, πότερον κακίον· ἀσι-
 νεστέρα γὰρ ἢ φαυλότης αἰεὶ, ἢ τῆ μὴ ἔχον-
 τος ἀρχῆς· ὁ δὲ νοῦς, ἀρχή. τὸ ἀπλή-
 στον οὐκ ὁ συμβαλλῆν ἀδικίαν πρὸς ἀφ-
 ροσύνην ἀδικον· ἐστὶ γὰρ ὡς ἑκάτερον κα-
 κίον· μυριοπλάσια γὰρ αὐτὸ κακὸν ποιήσθην
 ἀφροσύνης κακός, θηριώδεις.

A continentiamque & incontinentiam in cupi-
 ditatibus & corporis voluptatibus versari,
 perspicuum est. Harum autem ipsarum dif-
 ferentia sunt cognoscendae. Nam quemad-
 modum initio à nobis dictum est, aliae sunt
 humanae & naturales, cum genere, cum
 magnitudine: aliae immanes & ferinae: aliae
 ex corporis debilitationibus & morbis natae.
 Quarum in primis versantur temperantia
 duntaxat, & intemperantia. Itaque neque
 temperanteis, neque intemperanteis bestias
 dicimus, nisi per translationem sermonis,
 etiamsi omnino animantium genus aliud ab
 B alio, libidine & profusa ad rem veneream pe-
 tulantia, & omnium rerum edacitate diffe-
 rat. Non enim consilium vllum habent, nul-
 laque rationis agitatione praedita sunt, sed à
 natura desciverunt, ut homines furiosi. Est
 autem feritas minus malum quidem vitiosita-
 tate, sed horribilius tamen. Neque enim
 corruptum est in illis id quod est optimum,
 quomodo in homine, sed eo carent. Simile
 igitur est, ut si inanimatum cum animato con-
 feratur, utrum sit peius. Innocentior enim
 minusque perniciofa semper improbitas eius
 est, quod principium non habet. Mens au-
 tem principium est. Simile igitur est ut si ini-
 iustitiam cum homine iniusto conferas. Nam
 C fieri potest ut utrumque altero sit peius. In-
 finitis certè partibus plura mala intulerit ho-
 mo vitiosus & improbus, quàm fera.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'

CAPUT VII.

Γερεῖ ἐκχρηστίας καὶ ἀκρασίας, καὶ καρτε-
 ρικῶς καὶ μαλακῶς.

D *Disputat de continente, incontinente,
 patiente ac molli.*

στ. ἢ τῶν πλ.
ἐξίς,

ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀφροσύνης καὶ γούσεως
 ἡδονῶν καὶ λύπης, καὶ ἐπιθυμίας ἔ-
 φυγῆς, καὶ αἱ ἢ τε ἀκολασία καὶ ἡ σω-
 φροσύνη διωείσθην πρὸς τὸν ἄλλον, ἐστὶ μὲν
 οὕτως ἔχον, ὡς τε ἡ πᾶσιν καὶ ὧν οἱ πολ-
 λὰ κρείττους· ἐστὶ δὲ καρτεῖν, καὶ ὧν οἱ
 πολλοὶ ἡπίους· τούτων δὲ, ὁ μὲν, καὶ ἡ-
 δονῶν, ἀκρατής· ὁ δὲ, ἐγκρατής· ὁ δὲ
 καὶ τῶν λύπης, μαλακός· ὁ δὲ, καρτε-
 ρικός. μετὰ δὲ * τῶν πλείων ἐξίς,
 καὶ εἰ ῥέπωσι μάλλον πρὸς τὰ χεί-
 ρους. ἐπεὶ δὲ ἔνια τῶν ἡδονῶν, ἀναγ-
 χνά εἰσιν· αἱ δ', οὐ, ἔτι μέγιστον αἱ
 δ' ἀφροσύνης, οὐ, ὅσοι αἱ ἐλλείψης· ὁ-
 μοίως ἢ ἔτι ἐπιθυμίας ἔχουσιν καὶ λύπης·
 ὁ μὲν καὶ ἀφροσύνης διώκων τῶν ἡδονῶν, ἢ
 καὶ ἀφροσύνης, ἢ δὲ ἀφροσύνης, ἔτι δὲ

E **I**N voluptatibus autem & doloribus, quae
 tactu & gustatu percipiuntur, itémq; in ea-
 rum cupiditatibus & fugis, (in quibus temperan-
 tia supra posita est,) potest quis ita affectus esse,
 ut etiã ab eis vincatur, quibus plerique sunt su-
 periores: potest rursus fieri ut etiam eas vincat,
 à quibus vulgus superatur. Horum autem is qui à
 voluptatibus vincitur, incontinens: qui volupta-
 tum victor est, continens: & qui doloribus est
 inferior, fractus & mollis: qui superior, patiens
 dicendus est. Sunt autem maximae partis ho-
 minum habitus inter hos interiecti, quamvis
 ad vitiosos magis vergere videantur. Quo-
 niam autem voluptates aliae sunt necessariae,
 aliae non necessariae, & illae quidem usque ad
 aliquem finem necessariae: earum verò ne-
 que nimium neque parum sunt necessariae:
 (similiterque de cupiditatibus & doloribus est
 sentiendum:) qui iucunditates aut immoderatas,
 aut immoderatè sequitur, si propterea quòd
 consilium cepit huiusmodi, & propter ipsas,

non propter aliud quicquam quod ex eis re-
deat, is intemperans est. Hunc enim ne-
cesse est non facile factorum suorum pœni-
tere. Itaque insanabilis est. Nam qui ita
natura comparatus est vt cum non pœni-
teat, is ad sanitatem nunquam reuertitur.
Qui autem modum deserit in expetendis
voluptatibus, huic opponitur. At medius,
temperans nominatur. Similitérque intem-
perans est, qui dolores corporis fugit: non
quia vincatur, sed quia consilium ceperit
ita viuendi. Eorum autem qui consilium
non ceperunt ita viuendi, alius propter vo-
luptatem quouis impellitur: alius, quia
dolorem fugit, ex cupiditate nascentem.
Itaque inter se differunt. Nemo est autem
cui non videatur deterior is, qui nulla aut leui
cupiditate affectus, turpe aliquid admittat,
quàm qui vehementi: & qui non iratus al-
terum pulset, quàm qui idem faciat ira
incitatus. Quid enim faceret commotus
ac perturbatus? Itaque deterior est incon-
tinate, intemperans. Eorum igitur qui
suprà à nobis dicti sunt, alter magis est
mollis, alter incontinentens. Opponitur autem
incontinenti continens, molli patiens. Pa-
tientia enim est in resistendo, continentia
in vincendo. Aliud est autem resistere, a-
liud vincere: quemadmodum aliud est non
vinci, aliud vincere. Quare & continen-
tia optabilius quiddam est quàm patientia.
Iam verò qui modum deserit in ijs quibus
plerique obsistunt, & obsistere possunt, is
mollis & delicatus est, (Deliciæ enim mol-
lities quædam est,) vt qui vestem non trahit,
ne quid in ea attollenda laboris suscipiat, ac
doloris: & cum ægrum imitetur, mise-
rum se esse non arbitratur, qui tamen mi-
sero sit similis. Itémque de continentia &
incontinentia sentiendum. Neque enim si
quis à vehementibus & immodicis volup-
tatibus aut doloribus superetur, mirum de-
beat videri: immò verò venia sit dignus, si
obsistendo vincatur: vt Theodectæ Philo-
ctetes à vipera percussus, vel Carcini Cer-
cyon in Alope: & vt qui risum comprime-
re conantes, vniuersum profundunt, quod
Xenophanto accidit. sed si quis quibus vo-
luptatibus multi possunt obsistere, ab ijs
superetur, neque possit contra niti, non
propter generis naturam, aut morbum,
quemadmodum Persarum regibus molli-
ties propter genus innata est, & vt fœmi-
mina à mare distat. Atque etiam is
qui ludo & ioco magnopere deditus est,
videtur esse intemperans: sed mollis est po-
tius. Ludus enim, remissio animorum est,
siquidem est requies. In his autem qui mo-
dum iocandi ac ludendi superant, iocosus
numeratur. Incontinentia autem alia est, fe-
stinatio præceps, alia, imbecillitas. Alij enim
posteaquã deliberauerunt, non constant in eis

A αὐταῖς, καὶ μηδὲν δι' ἕτερον ἀποβαῖνον, ἀ-
κόλαστος· ἀνάγκη γὰρ τῶτον μὴ εἶναι μέγα-
μυθικόν· ὡς τ' αἰάτος· ὁ δ' ἐλλείπων, ὁ
ἀνυκείμενος· ὁ δ' μέσος, ὁ σώφρων· ὁ μάλιστα
δ' καὶ ὁ φύγων ταῖς θυμαλικαῖς λύπαις, μὴ
δι' ἡπείαν, ἀλλὰ διὰ τὰς παρὰ τὴν φύσιν.
B φέρουσι ἀλλήλων. πρὸς τὴν αὐτὴν δὲ χεί-
ρων εἶναι, εἴ τις μὴ ἐπιθυμῆσθαι, ἢ ἡρέμα,
παρὰ τοῖς αἰσθητοῖς, ἢ εἰσφόρα ἐπιθυ-
μῆσθαι· καὶ εἰ μὴ ὀργιστοῦσθαι τύποι, ἢ εἰ ὀρ-
γιστοῦσθαι· ἢ γὰρ αὐτὴν εἰποι, ἐν πάσῃ ὥν; δὲ
ὁ ἀκόλαστος, χείρων τῶ ἀκρατοῦς. τῶ δὲ
λεχθέντων, ὁ μὲν, μαλακίας εἶδος μὲν λ-
λον· ὁ δὲ, ἀκόλαστος· ἀπὸ τῆς ἀπείρας δὲ, τὰ μὲν
ἀκρατεῖ, ὁ ἐκκρατής· τὰ δὲ μαλακῶν, ὁ
καρτερικός· ὁ μὲν γὰρ καρτερῆν, ἐστὶν ἐν
C τὰς ἀντέχων· ἢ δὲ ἐκκρατεῖα, ἐν τὰς κρα-
τεῖν. ἕτερον δὲ τὸ ἀντέχων καὶ κρατεῖν, ὡς παρὰ
καὶ τὸ μὴ ἡπείαν τῶ νικῶν· δὲ καὶ ἀρετώ-
τερον ἐκκρατεῖα καρτερίας ἐστὶν. ὁ δὲ ἐλ-
λείπων, παρὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ἀπείνοινοι,
καὶ διώσθαι, ὡς μαλακός καὶ πρυφῶν· (καὶ
γὰρ ἢ πρυφή, μαλακία ἢς ἐστὶν) ὅς οὐχ
ἐλκει τὸ ἰμάτιον, ἵνα μὴ πονήσῃ τὴν ἀπὸ
τῶ ἀρετῆν λύπην· καὶ μίμουσθαι τὸν κα-
μνοντα, ὡς οἶσθαι ἀθλιός εἶναι, ἀθλίω ὁ-
μοῖος ὦν. ὁ μάλιστα δὲ ἔχῃ τὸ παρὰ ἐκκρα-
D τείας καὶ ἀκρασίας. οὐ γὰρ εἴ τις ἰσχυρῶν καὶ
ὑπερβαλλουσῶν ἡδονῶν ἡπείαν, ἢ λυ-
πῶν, θαυμαστόν, ἀλλὰ τὸ συνηθισμένον,
εἰ ἀπείνων, ὡς παρὰ ὁ Θεοδέκτου Φιλοκ-
τήτης ὑπὸ τῶ ἔχειος πεπληγμένος· ἢ ὁ
Καρκίνου ἐν τῇ Αλόπῃ Κερκύων· καὶ ὡς
παρὰ οἱ κατέχων πειρώμενοι τὸν γῆλωτα,*
ἀδρόσον ἐκκατὰ ζοῖσιν· οἷον σιμύεπεσε γρ. ἀθρόον
Ξενοφῶντι· ἀλλ' εἴ τις παρὰ τοῖς αἰσθητοῖς
E διώσθαι ἀντέχων, τούτων ἡπείαν, τὸ μὴ
διώσθαι ἀπείνων, μὴ διὰ φύσιν τῶ γέ-
νοισ, ἢ διὰ νόσον, οἷον ἐν τοῖς Σκυθῶν βα-
σιλεύσιν ἢ μαλακία διὰ τὸ γῆλος, καὶ ὡς
τὸ γῆλος παρὰ τὸ ἀρρεν διέσηκε· δοκεῖ δὲ καὶ
ὁ παιδιώδης, ἀκόλαστος εἶναι· ἐστὶ δὲ μαλα-
κός· ἢ γὰρ παιδῆς, ἀνεσίς ἐστὶν, εἴπαρ αὐτῶ
ἀνάπαυσις. τῶ δὲ παρὰ τὴν αὐτὴν ὑπερ-
βαλλόντων, ὁ παιδιώδης ἐστὶν. ἀκρασίας
δὲ, ὁ μὲν, παρὰ τὴν φύσιν· ὁ δὲ, ἀπείνων· οἱ
μὲν γὰρ, βαλβύσθαι, ὡς ἐμμενοῖσιν

οἷς ἐβουλόσθητο, ἀλλ' ὅ παθος· οἱ δὲ, ἀλλ' ὅ μὴ βουλόσθαι, ἀγνοοῦν ὑπὸ τῶ παθού. ἐνίοι γὰρ, ὡς περὶ οἱ παρορραλισσόμενοι, οὐ γὰρ γαλίζονται· οὕτω καὶ παρορραλισσόμενοι, καὶ παρορραλίζοντες, ἢ παρορραλίζοντες ἑαυτοῖς καὶ τὸν λογισμὸν, οὐχ ἠπείωνται ὑπὸ τῶ παθού, οὐτ' ἀπὸ ἡδῶ ἢ, οὐτ' ἀπὸ λυπηρόν. μάλιστα δὲ οἱ ὀξείας καὶ μελαγχολικοί, πλεονεχῶς ἀκρασίας εἰσὶν ἀκρατεῖς· οἱ μὲν γὰρ, ἀλλ' ὅ πλεονεχῶς ταχύτητα· οἱ δὲ, ἀλλ' ὅ πλεονεχῶς σφοδρότητα, ὅσα δὲ ἀκράτεια τὸν λόγον, ἀλλ' ὅ ἀκολουθητικὴ εἶναι τῆ φαντασίας.

A quæ deliberata sunt, propter perturbationem alios autem, quia non consultarunt, neque deliberarunt, quovis trahit ac rapit perturbatio. Nonnulli enim, ut ij qui se ipsi antequam titillarint, non titillantur ab alio: sic quia praesenserunt, ac praeviderunt, seipfos denique ac rationis iudiciū antequam expergefecerunt, à perturbatione non vincuntur, siue iucunditatem ostendet, siue dolorem intendet. Maximè autem & ij quos acuta, & ij quos acerbis vexat, praecipiti illa incontinentia sunt incontinentes. Illi enim propter celeritatem, hi propter acrimoniam seu vehementiam, rationem non operiuntur, eo quod species animo oblatas visionesque facile sequantur.

ΚΕΦΑΛ. η.

CAPUT VIII.

Ακρατίας καὶ ἀκόλαστος, τὴ διαφέρεισι.

Comparat inter se Incontinentem & Intemperantem.

ΕΣΤΙ δὲ, ὁ μὲν ἀκόλαστος, ὡς περὶ ἐλέγη, οὐ μεταμελητικός· ἐμμένει γὰρ τῆ παρορρασίῃ· ὁ δὲ ἀκρατής, μεταμελητικός πάς. δὲ ὅχ ὡς περὶ ἠπορήσαμεν, οὕτω δὲ ἔχει. ἀλλ', ὁ μὲν, ἀνάτομος· ὁ δὲ, ἀνάτομος. ἔοικε γὰρ, ἢ μὲν μελαγχολία, τῆ νοσημάτων οἷς ὑδέρω καὶ φθίσει. ἢ δὲ ἀκρασία, τοῖς ἐπιληπτικῶσι· ἢ μὲν γὰρ, σιωπηλὴ ἢ δὲ, οὐ σιωπηλὴ πομπία. καὶ ὅλως δὲ, ἕτερον δὲ γένος ἀκρασίας καὶ κακίας. ἢ μὲν γὰρ κακία, λατρεία ἢ δὲ ἀκρασία, οὐ λατρεία. αὐτῶν δὲ τούτων βελτίους οἱ ἐκαστικοί, ἢ οἱ τὸν λόγον ἔχοντες μὲν, μὴ ἐμμένοντες δὲ. ὑπὸ ἐλαττονος γὰρ παθού ἠπείωνται. ὅσα ἀπορραλοῦνται, ὡς περὶ

Intemperantem autem, ut supra diximus, non facile suorum factorum poenitet. Perstat enim in consilio suscepto. Incontingens autem omnis, eiusmodi est quodammodo, ut eum facile poeniteat. Itaque non ita se res habet, ut supra dubitavimus: sed hic quidem sanabilis est, ille autem insanabilis. Similis enim est vitiositas aquæ inter cutem, & tibi: incontinentia autem morbis comitialibus. Illa enim assidua & perpetua est: hæc non est perpetua improbitas. Atque in summa, aliud est incontinentiæ genus, aliud vitiositatis. Vitiositas enim latet; non latet incontinentia. Horum autem ipsorum ij sunt meliores, qui facile de sententia deducuntur, quàm qui ratione in consilium adhibita, in ea non perstant. Hi enim primum à minore perturbatione superantur: deinde non sine deliberatione antegressa, ut illi alteri. Similis est enim incontinens hic, quem imbecillum diximus, ijs, qui cito, & modico vino, & pauciore quàm vulgus, fiunt ebrij. Incontinentiam igitur non esse vitiositatem, perspicuum est, nisi forte aliqua ratione. Hæc enim à consilio averfa est: illa consilio congruit. In actionibus tamen reperiuntur similes: quale illud est Demodoci in Milesios; Milesii non sunt illi quidem stulti, sed tamen eadem faciunt, quæ stulti: sic incontinentes non sunt illi quidem iniusti, sed iniuste faciunt tamen. Quoniam autem incontinens eiusmodi est, ut non quod ita sibi persuaserit, immoderatas & à recta ratione alienas sequatur corporis voluptates: intemperans verò sibi persuasit ita vivendum esse, quia talis est, ut eas sequatur: ergo ille facile de sententia deducetur, hic non item. Nam ut virtus principium tuetur & conseruat, ita vitiositas perdit atque extinguit. In actionibus autem id cuius gratia illæ suscipiuntur, principium est: ut in

καὶ ἀπειροί, πρὸ ἐπεί

D

E

vt in Mathematicis ea quæ posita & concessa sunt. Neque igitur illic principia ratione doceri possunt, neque hic: sed virtus aut naturalis aut ea quæ ex consuetudine comparatur, rectè sentiendi de principio magistra est. Temperans autem, talis est: intemperans verò qui ei contrarius. Est porrò aliquis alius, qui propter perturbationem à recta ratione auersus, de consilio quasi de gradu deijcitur: quem quidem perturbatio hæcenus superat, vt non agat quod monet & præscribit ratio: sed vt talis sit, vt sibi persuadeat, impudenter & improbè persequendas esse huius generis voluptates, non superat. Hic est incontinens, intemperante melior, neque absolute improbus. Salua enim res est ea quæ omnium est optima, principium. Alter est huic contrarius, qui in sententia permanet, quique propter animi perturbationem de eo quod constituit, non depellitur. Ex ijs igitur perspicuum est, hunc habitum esse bonum: illum, malum & vitiosum.

CAPVT IX.

Quid intersit inter continentem, qui in bono consilio perstat, & pertinacem qui in sua sententia etiam mala obfirmatus manet. Tum dubitationes aliquas soluit.

VTrum igitur continens sit is qui in quolibet ratione, & in quolibet consilio perstat: an is demum qui in recto consilio? Et vtum is incontinens, qui in quolibet consilio, atque in quavis ratione non permanet, an is qui in ratione falsa, & in consilio minus recto, quemadmodum supra à nobis dubitatum est: An ex euentu quidem in quouis consilio: per se autem in vera ratione & recto consilio permaneat continens, non permaneat incontinens, videamus. Si quis enim illud propter hoc optet & expetat, aut persequatur, per se quidem hoc persequi & optare dicendus est, ex euentu verò illud prius. Per se autem, simpliciter & absolute intelligi volumus. Itaque accidere potest vt in qualibet opinione ille permaneat, hic ex qualibet depellatur: absolute autem in vera ille permanet, hic non permanet. Sunt autem quidam, qui in opinione sua facile perseverant: atque hi sunt quos in sententia obfirmatos & pertinacis appellamus: quales sunt ij qui ægrè sibi aliquid à quoquam persuaderi patiuntur, quique non facile de sententia deducuntur: qui simile quiddam habet continenti, vt prodigus liberali, & audax fidenti: sed in multis ab eo discrepant. Continens enim, propter perturbationem, & cupiditatem, sententiam non mutat. Nam vbi forsitatulerit, facile sibi fidem fieri patietur. Pertinax autem & in sententia obfirmatus, de sententia non decedit, etiamsi suadeat ratio.

Tom. III.

A **ἄρχη**. ὡς ἂν ἐν τοῖς μαθηματικῶν ἀποδείξεσιν οὔτε δὴ ἐκ τοῦ λόγου διδασκαλικὸς τῆς ἀρχῆς, οὔτε ἐν τῷ, ἀλλ' ἀρετῆς, ἢ φρονητικῆς, ἢ ἠθικῆς τῆς ὀρθοδόξης πρὸς τὴν ἀρχὴν. σώφρων μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀκράτος δὲ, ὁ ἐναντίος. ἐστὶ δὲ ἢς ἀφ' ὅτου ἀποστρέφεται τὸν ὀρθὸν λόγον, ὡς τε μὴ μὴ πρὸς τὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, κρατεῖ ὁ πάθος ὡς τε δὲ ἐπὶ τοιοῦτον οἷον πεπεισθαι διώκειν * ἀνέδωκεν γὰρ τῷ τῷ αὐτῷ ἡδονῶν, οὐ κρατεῖ. ὅτι ἐστὶν ὁ ἀκρατής, * βελτίων τῆ ἀκράτου. ὡς δὲ φαῦλος ἀπλῶς. σώζεσθαι γὰρ ὁ βελτίων ἢ ἀρχῆς. ἄλλος δὲ, ἐναντίος, ὁ ἐμμενετικός, καὶ ὅτι ἐκαστικὸς, ἀφ' ὅτου ὁ πάθος φανερόν δὴ ἐκ τούτων ὅτι ἐμὲ μὲν, ἀποδοξα εἶς ἐμὲ, φαῦλα.

γρ. ἀκράτος

γρ. βελτίων

ΚΕΦΑΛ. θ'.

C **Ἐκκρατής** καὶ ἰσχυρογνώμων τί ὅμοιον ἔχουσι, ἢ τί διαφέρουσι.

D **ΠΟΤΕΡΟΝ** οὖν ἐκκρατής ἐστὶν ὁ ὀποιοῦν λόγῳ, καὶ ὀποιοῦν πρὸς ἀρετὴν ἐμμένων, ἢ ὁ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀκρατής δὲ, ὁ ὀποιοῦν μὴ ἐμμένων πρὸς ἀρετὴν, καὶ ὀποιοῦν λόγῳ, ἢ ὁ πρὸς ἄλλῳ λόγῳ καὶ τῆς πρὸς ἀρετὴν μὴ ὀρθῆς, ὡς ἂν ἢ πορῆθη πρὸς τὸν ἢ κατὰ συμβεβηκὸς * ὁ ὀποιοῦν. κατὰ αὐτὸ δὲ πρὸς ἀληθεῖ λόγῳ καὶ τῆς ὀρθῆς πρὸς ἀρετὴν, ὁ μὲν, ἐμμένει. ὁ δὲ, ὅτι ἐμμένει. εἰ γὰρ ἢς πρὸς ἀφ' ὅτου ἀφ' ἄρῃται ἢ διώκει, κατὰ αὐτὸ μὲν, τὸ διώκει καὶ ἀφ' ἄρῃται. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὁ πρὸς τὸν. ἀπλῶς δὲ λέγουμεν, ὁ κατὰ αὐτὸ. ὡς τε, ἐστὶ μὲν ὡς ὀποιοῦν δόξῃ, ὁ μὲν, ἐμμένει. ὁ δὲ, ἀφ' ἄρῃται ἀπλῶς δὲ, τῆς ἀληθεῖς. εἰσὶ δὲ τινες οἱ ἐμμενετικοὶ * τῆς δόξης. εἰσὶ δὲ οἱ κατὰ λόγον ἰσχυρογνώμονας, οἱ δὲ πεπειστοὶ καὶ ὅτι ἀμπαπειστοὶ. οἱ ὅμοιον μὲν τί ἔχουσι πρὸς ἐκκρατεῖ οἷον ὁ ἀσωτος πρὸς ἐκράτῃ, καὶ ὁ θρασὺς πρὸς θαρραλέῳ. εἰσὶ δὲ ἕτεροι κατὰ πολλὰ. ὁ μὲν γὰρ, ἀφ' ὅτου πάθος καὶ ὀπιθυμίας ἢ μεταβάλλει, ὁ ἐκκρατής. ἐπεὶ ἀπειστος, ὅταν τύχη, ἐστὶν ὁ ἐκκρατής. ὁ δὲ, ἢ ὑπὸ λόγου.

γρ. ὁ ὀποιοῦν

γρ. τῆς δόξης οἱ κατὰ λόγον

G g

ἐπεὶ ὅτι θυμίας γε λαμβάνοισι, ἔ ἀγρο-
 ται πολλοὶ ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. εἰσὶ δὲ ἰσχυ-
 ρώμενες οἱ ἰδρωγώμενες, ἔ οἱ ἀμαθείς ἔ
 * ἀγροτικοὶ οἱ μὲν ἰδρωγώμενες, δὲ ἡδο-
 νῶ καὶ λυπῆν χαίρουσι γὰρ νικῆτες, ἐὰν
 μὴ μετὰ πείθειν καὶ λυποῦνται, ἀλλ' ἀ-
 κρεατὰ αὐτῶν ἢ, ὡς περὶ ψηφίσματα. ὡς τε
 μάλλον ἔ ἀκρεατεῖ εὐοίχασιν ἢ τὰ ἐλκρε-
 τεῖ. εἰσὶ δὲ τίνες οἱ τοῖς δόξασιν ἑκ ἐμμέ-
 νοισιν, οὐδὲ ἀκρεασία, οἷον ἐν τῷ φιλοκ-
 τήτῃ τῷ Σοφοκλέους ὁ Νεοπτόλεμος. καί-
 τοι δὲ ἡδονῶν ἑκ ἐνέμεινεν, ἀλλὰ κα-
 λῶν. γὰρ ἀληθεύειν αὐτῶν * καλὸν ἔστι. ἐ-
 πείσθη δὲ ὑπὸ τῆς Ὀδυσσεύς ψεύδεσθαι.
 οὐ γὰρ πᾶς ὁ δὲ ἡδονῶν ἔσθαι τῶν, ἔστιν
 ἀχάλατος, οὐτε φαύλος, ἔτε ἀκρεατής.
 ἀλλ' ὁ δὲ αἰσθῆται. ἐπεὶ δὲ ἔστι τις καὶ τοιοῦ-
 τος οἷος ἢ πῶν ἢ δὲ τοῖς θυμαλικαῖς χαίρων,
 καὶ ἑκ ἐμμένων τὰ λόγῳ ὁ τοιοῦτος, τυ-
 του ἔ τῆ ἀκρεατοῦ μεσος ὁ ἐλκρεατής. ὁ
 μὲν γὰρ ἀκρεατής ἑκ ἐμμένει τὰ λόγῳ,
 ἀλλὰ τὸ μάλλον ἔστι δὲ, ἀλλὰ τὸ ἢ πῶν ἔ-
 ὁ δὲ ἐλκρεατής ἐμμένει, καὶ ἑστὶ δὲ ἔτε-
 ρον μετὰ βλάβῃ. δὲ ἔ, εἴπερ ἢ ἐλκρεατεία
 ἀπουδαῖον, ἀμφοτέρως τὰς ἐναπίας ἐξ ἑ-
 φαύλας εἶ), ὡς περὶ ἔ * φαίνονται. ἀλλὰ
 ἀλλὰ τὸ πῶν ἔτερον ἐν ὀλίγοις καὶ ὀλιγα-
 κισ εἶ) φανεραῖν ὡς περὶ ἢ σωφροσύνη τῆ
 ἀκολασία δοκεῖ ἐναπῖον εἶ) μόνον, ἔτε
 καὶ ἔ ἐλκρεατεία τῆ ἀκρεασία. ἐπεὶ ἔ καὶ ἢ
 ὁμοιότητα πολλὰ λέγεται, καὶ ἔ ἐλκρεατεία
 ἔ τῆ σωφροσύνης καὶ ὁμοιότητα ἢ κολούρη-
 κεν. ὁ, τε γὰρ ἐλκρεατής οἷος μηδὲν πῶν
 τὸν λόγον, ἀλλὰ τὰ θυμαλικαῖς ἡδοναῖς
 ποιῆν, καὶ ὁ σωφρων. ἀλλ' ὁ μὲν ἔχων ὁ δ',
 ἑκ ἔχων φαύλας ὅτι θυμίας. ἔ ὁ μὲν
 τοιοῦτος οἷος μὴ ἢ δεσθαι πῶν τὸν λόγον. ὁ
 δ', οἷος ἢ δεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἔχθαι. * ὁ-
 μοιοὶ δὲ καὶ ὁ ἀκρεατής καὶ ὁ ἀχάλατος, ἔ-
 τερον μὲν ὄντες, ἀμφοτέρω δὲ τὰ θυμα-
 λικὰ ἢ δὲ διώκοισιν. ἀλλ' ὁ μὲν, καὶ οἰό-
 μῃος δὲν ὁ δ' ἑκ οἰόμῃος.

γρ. ἀγροτικοί.

γρ. καλὸν ἢ δὲ καλῶν.

γρ. φαίνοται.

γρ. οἰοίαις

A Deinde magna pars hominum cupiditates vi-
 trò accersit, ac recipit, seseque à voluptatibus
 duci facile patitur. Obfirmati autem in sen-
 tentia sunt ij qui præcipuas quasdam sententi-
 as in animum induxerunt, indoctique & agre-
 stes homines. Atque ij quidem qui præcipuas
 sententias in animum induxerunt, propter vo-
 luptatem ac dolorem sunt perrinaces. Latan-
 tur enim cum vincunt, si de sententia sua non
 deducantur: grauius molestèque ferunt, si
 sua veluti decreta rescindantur atque infir-
 mentur. Itaque incontinenti, quàm continen-
 ti, sunt similiores. Sunt autem nonnulli, qui
 non perstant in eis quæ ipsi decreuerunt &
 comprobarunt, sed non propter incontinen-
 tiam: vt in Sophoclis Philoctete Neoptole-
 mus. Atqui propter voluptatem in sententia
 non perstitit: at honestam. Nam vera loqui,
 erat ei pulcrum, atque honestum: persuasum
 autem ei fuerat ab Vlysse, vt mentiretur. Non
 enim quisquis voluptate adductus aliquid agit,
 intemperas est, neque improbus, neque incon-
 tinens: sed qui turpi. Quoniã autem est etiam
 aliquis eiusmodi, qui minùs quàm debeat, cor-
 poris voluptatibus delectetur, & qui in ratione
 non permaneat: inter hunc & incontinentem,
 C medius continens locatus est. Incōtinens enim
 propterea sese in rationis gyro non continet,
 quia magis quàm par est, voluptatibus delecta-
 tur: hic autem nomine vacans propterea quod
 minùs delectetur. Continens autem in ratione
 permanet, neque propter alterutrum senten-
 tiam mutat. Necessariò autem si continentia
 bonum est, ambo habitus contrarij mali sunt,
 quemadmodum apparet: sed quia alter in pau-
 cis & rarò reperitur: idcirco vt temperantia
 intemperantiæ dumtaxat videtur aduersari, sic
 & incontinentiæ continentia. Sed quandoqui-
 dem ex similitudine multa dicuntur, tempe-
 rantis quoque continentia ex similitudine qua-
 dam ducta est. Nam & continens & temperas
 eiusmodi sunt, vt nihil à ratione faciant alie-
 num propter corporis voluptates: sed hoc
 interest, quòd ille prauis afficitur cupidi-
 tatibus: hic non item: & hic eiusmodi est
 vt nulla re delectetur præter rationem: ille
 eiusmodi, vt delectetur quidem, sed non vt
 trahatur. Similes sunt quoque inter se inconti-
 nens & intemperans. Et cum inter se alioquin
 differant, ambo corporis delectationes perse-
 quuntur: hic ita vt existimet eas sequi oportere;
 E ille, ita vt non existimet.

Κ Ε Φ Α Λ. ι.

C A P V T X.

Ὅτι ἑκ ἐνδέχεται ἀμα φρόνιμον καὶ ἀχά-
 λατον εἶ) τὸν αὐτὸν.

Fieri non posse vt sit aliquis vnà prudens &
 incontinens.

ὍΥ Δ' ἀμα φρόνιμον καὶ ἀκρεατῆ
 ἐνδέχεται εἶ) τὸν αὐτὸν ἀμα γὰρ

N Eque verò fieri potest vt idem vnà pru-
 dens sit & incontinens. Nam prudentem

etiam bonum virum simul esse ostendimus. Præterea non ex eo solum prudens aliquis est, quod sciat, sed etiam quod ad res agendas idoneus sit. At incontinens ad agendum ineptus est. Solertem autem nihil prohibet incontinentem esse. Itaque etiam videntur interdum nonnulli prudentes esse, & tamen incontinentes: quia solertia differt à prudentia eo modo quo superiore libro diximus: & propterea quia ratione sunt duo illa quidem finitima, sed consilio differunt. Neque etiam incontinens instar eius est qui scit, eaque quæ scit, re considerat, & animo contemplatur: sed eius qui dormit, vel qui vino obrutus est. Et verò sua sponte facit quidem ille: facit enim quodammodo sciens & cuius rei gratia faciat: sed improbus non est tamen. Consilium enim eius bonum est. Itaque dimidia ex parte malus est. Neque iniustus est: quoniã non est subdolos, aut insidiosus. Incontinentium enim aliqui non perstãt in eis quæ deliberarint: ij autem, qui atra bile laborant, ne ad consultandũ quidem vlla ex parte apti sunt. Similis igitur est incontinens, ei civitati quæ omnia quidem decernit, quæ sunt decernenda, legesque habet bonas atque vtilis, sed nulla earum vitur: quemadmodum Anaxandrides falsè dixit,

Consultat, à qua spernitur lex, ciuitas.

Malus autem ei similis est, quæ legibus vitur, sed malis vitur. Versatur autem incontinentia & continentia in eo quod magnæ partis hominum habitum superat. Contingens enim magis, incontinentens minùs quàm maxima pars hominũ possit, in recta ratione permanet. Ea autem incontinentitia sanabilior est, quæ inest in incontinentibus atra bile affectis, quàm eorum qui in eo, quod deliberarunt, non permanent: faciliusque sanari possunt, qui ex cõsuetudine, quàm qui ex natura, incontinentiam contraxerunt. Facilius est enim consuetudinem mutare, quàm naturam. Propterea enim & consuetudinem mutare difficile est, quia naturæ similis est: quemadmodum ait Eneus,

Multos, quod partum est meditando, permanet annos,

Atque in naturam tandem conuertitur usus.

Quid igitur sit continentia, quid incontinentia: quid tolerantia, & mollities, & quam inter se hi habitus rationem habeant, hæcenus à nobis expositum est.

CAPVT XI.

Rationes aduersus voluptatem afferri solite.

DE voluptate autem & dolore cognoscere, eius hominis est, qui in civilis prudentiæ studio se versari proficitur. Hic enim vltimi bonorum omnium magister, & veluti architectus est: quod intuentes, vnum quidque

A Φρόνιμος ἔστι, οὐ τὰ εἰδέναι μόνον φρόνιμος, ἀλλὰ ἔτι τὰ πρακτικὸς· ὁ δὲ ἀκρατής, οὐ πρακτικὸς. τὸν δὲ δεινὸν εὐδένει καλύπτει ἀκρατῆ ἐστὶ· δὲ καὶ δοκοῦσιν ἐπίστε φρονιμοὶ μὲν εἶναι ἄνευ, ἀκρατεῖς δὲ, ἀφ' ὧν τὴν δεινότητα ἀφ' ἑρῆν τῆς φρονήσεως τὸν εἰρημικὸν ἔργον ἐν τοῖς πρῶτοις λόγοις. ἔτι μὲν τὸν λόγον εἰγὺς εἶναι, ἀφ' ἑρῆν δὲ ἔτι τὴν πρῶτον πρῶτον πρῶτον. εὐδένει δὲ ὡς οὐ εἰδώς καὶ θεωρῶν, ἀλλ' ὡς ὁ καθεύδων ἢ οἰνωμύθος, καὶ ἐκῶν μὲν. ἔργον γὰρ τίνα εἰδώς, καὶ ὁ πρῶτος, ἔτι οὐκ ἐνεκα· πονηρὸς δὲ, οὐκ ἢ γὰρ πρῶτον πρῶτον, ἐπιβουλῆς· οὐκ ἢ μὲν πόνηρος, ἔτι οὐκ ἀδικός· οὐ γὰρ ἐπιβουλῆς· ὁ μὲν γὰρ αἰπῶν, οὐκ ἐμμενεύχης, οἷς δὲ βουλεύσονται· ὁ δὲ, μελαγχολικός, εὐδένει βουλεύσονται ὅπως· καὶ εἰσὶ δὲ ὁ ἀκρατής πόλις, ἢ ψηφίζεσθαι μὲν ἀπὸματα τὰ δέοντα, καὶ νόμοις ἔχει ἀσπιδάροις, χεῖρτα δὲ εὐδένει· ὡς πρὸς Ἀναξάνδριδος ἐσκώψεν.

B Η πόλις ἐβουλεύσεται, ἢ νόμον εὐδένει μὲν· ὁ δὲ πονηρὸς, χρωμύθη μὲν τοῖς νόμοις, πονηροῖς δὲ χρωμύθη. ἐστὶ δὲ ἀκρασία καὶ ἐλκράτεια πρὸς τὸν ἀφ' ἑρῆν τῆς τῶν πολλῶν ἐξέως· ὁ μὲν γὰρ ἐμμένει μᾶλλον· ὁ δὲ, ἢ τῶν, τῆς τῶν πλείων δυνάμεως· βία ποτέρα δὲ τῶν ἀκρασιῶν, ἢ οἱ μελαγχολικοὶ ἀκρατεύονται, τῶν βουλεύσασθαι μὲν μὲν, μὴ ἐμμενόντων δὲ· καὶ οἱ δὲ ἐπισμοὺς ἀκρατεῖς, τῶν φρονησῶν ῥᾶσιν γὰρ ἔθος μελαγχολῆσαι φύσεως· ἀφ' ἧν γὰρ τὸ καὶ ὁ ἔθος χαλεπὸν, ὅτι τῆ φύσιν εἰσὶν, ὡς πρὸς καὶ Εὐλύκος λέγει,

Φημὶ πολυχρόνιον μὲν τὴν ἐμμενῶν φίλε· καὶ δὲ

Ταύτῃ δὲ ἀφ' ἑρῆνοι τελευτῶσθαι φύσιν εἶναι.

τί μὲν οὖν ἐστὶν ἐλκράτεια, ἔτι ἀκρασία, καὶ τὴ καρτερία καὶ μαλακία, ἔτι πῶς ἐχρῶσιν αἱ ἐξέως αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται.

E ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

Τὰ πρὸς ἡδονῆς λεγόμενα, ὅτι οὐκ ἀγαθόν.

ΠΕΡΙ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρησῶν, τῆς τὴν πολιτικῶν φιλοσοφοῦντος· εὐδένει γὰρ τῶν τελευτῶν ἀρχιτέκτων· πρὸς ὅ βλέποντες, ἐκαστον, ὁ μὲν, κακόν· ὁ δὲ,

ἀγαθὸν ἀπλῶς λέγουμεν. ἐπὶ δὲ, καὶ τῶν
 ἀγαθῶν ὁπιοκέφαλαί τε αὐτῶν.
 πῶς τε γὰρ ἀρετῶν καὶ πῶς κακίας, πῶς
 ἠθικῶν αὐτῶν λύπας ἔκδοσας ἔθελεν καὶ
 πῶς ἡδονῶν οἱ πλεῖστοι μὴ ἠδονῆς εἶναι
 φασὶ δὲ καὶ τὸν μακάριον ὀνομαζέμεν
 ἀπὸ τῆς χαίρειν. τοῖς μὲν οὖν, δοκεῖ ὁδὸς
 μία ἠδονῆς εἶναι ἀγαθόν, οὔτε κατ' αὐτὸ,
 οὔτε κατ' ἀποφασίαν. οὐ γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ
 ἀγαθὸν καὶ ἠδονὴν. τοῖς δὲ, ἕναι μὲν εἶναι,
 αἱ δὲ πολλαὶ, φαύλαι. ἐπὶ δὲ, τούτων τει-
 τον, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθόν, ὅμως μὴ ἐνδέ-
 χεσθαι εἶναι τὸ ἀρίστον ἠδονῶν. ὅλως μὲν
 οὖν ὅτι ἀγαθόν, ὅτι πᾶσα ἠδονὴ ἡμέσις
 ὅστις εἶναι * φύσιν ἀγαθὴν, ὁδὸς μία δὲ γέ-
 νεσις συλγῆς τοῖς τέλεσιν οἷον ὁδὸς μία οἰ-
 κονομίας εἰκία. ἐπὶ, ὁ σώφρων φεύγει
 τῆς ἠδονῆς. ἐπὶ, ὁ φρονίμος τὸ ἀλυπὸν διώ-
 κει, οὐ τὸ ἠδύ. ἐπὶ ἐμπόδισιν τῶν φρονίμων
 ἠδονῶν καὶ ὅσα μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον οἷον
 πῶς τῶν ἀφροδισίων. ὁδὸς γὰρ αὐτῶν ἀ-
 γνοῦσθαι ἢ ἐν αὐτῇ. ἐπὶ, τέχνη ὁδὸς
 μία ἠδονῆς καὶ τοῖς ἀγαθόν, τέχνης ἔρ-
 γον. εἶναι, τὰ παιδία ἔκδοσας διώκει τῆς
 ἠδονῆς. τῆς δὲ μὴ πᾶσας ἀποδοῦναι, ὅτι
 εἰσὶ καὶ αἰσχρὰ καὶ ὀνείδιζόμενα, ἔκδοσας βλα-
 βερὰ. νοσῶν γὰρ ἕναι τῶν ἠδονῶν. ὅτι δὲ
 ὅτι ἀρίστον ἢ ἠδονὴν, ὅτι οὐ τέλος, ἀλλὰ
 ἡμέσις. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα χερδὸν αὐτῶν
 ὅστις.

κ. φύσις αἰ-
 σθητῶν. &
 ita non in
 Nic. tan-
 tum sed
 in Magnis
 quoque l.
 a.c.7.

A partim malum, partim bonum simpliciter di-
 cere solemus. Præterea verò necessariò nobis
 de iis disputandum & considerandum est. Nam
 cum virtutes & vitia, quæ ad mores pertinent,
 in voluptate ac dolore locauimus: tum pleri-
 que vitam beatam cum voluptate copulatam
 esse dicunt. Itaque & μακάριον, beatum κατὰ
 μάριον χαίρειν, à maximè gaudendo, nominantur.
 Primum igitur sunt qui nullam voluptatem
 bonum esse censent, neque per se, neque ex
 euentu: non enim idem esse bonum & volup-
 tatem. Alij nonnullas esse bonas, multas verò
 malas. Tertij disputant, etiamsi voluptates
 B omnes sint bonum, non posse fieri tamen vt
 summum bonum sit voluptas. Omnino igitur
 non est bonum: quia voluptas omnis ad natu-
 ram ortus est, qui sensu percipi possit. At nul-
 lus ortus finibus est cognatus: vt nulla ædifica-
 tio cum ædibus cognationem habet. Præterea
 temperans fugit voluptates: tum prudens in-
 dolentiam persequitur, non voluptatem. De-
 inde prudenter sentiendi facultatem impediunt
 voluptates, eoque magis, quo quisque magis
 delectatur: qualis est ea quæ ex rebus venereis
 percipitur. In ea voluptate enim neminè quic-
 quam animo agitare, aut ratione explicare pos-
 se. Præterea voluptatis ars nulla est. atqui quic-
 quid est bonum, artis opus est. Tum verò vo-
 luptates pueri & bestiarum persequuntur. Non
 omneis autem esse bonas id declarat, quòd
 sunt etiam aliquæ turpes, & quæ vitio vertun-
 tur, & quæ damnum afferunt. Quædam enim
 eorum quæ iucunda sunt, morbos gignunt.
 Iam verò neq; summum bonum est voluptas,
 quia non finis, sed ortus est. Atque hæc ferè
 sunt quæ contra voluptatem disputantur.

Κ Ε Φ Α Λ. ΙΒ'.

CAPVT XII.

Λύσις τῶν παρερημένων, καὶ ὅτι ἠδονὴ
 ἀγαθόν.

Refutatio eorum quæ superiori capite contra vo-
 luptatem sunt disputata.

ΟΤΙ δὲ οὐ συμβαίνει ἀπὸ τούτων
 μὴ εἶναι ἀγαθόν, μηδὲ τὸ ἀρί-
 στον, ὅτι τῶν δὲ δήλον. ὁδὸς μὲν, ἐπεὶ
 τὸ ἀγαθὸν διχῶς. τὸ μὲν γὰρ, ἀπλῶς
 τὸ δὲ, ἕναι. καὶ αἱ φύσεις καὶ αἱ ἔξεις ἀ-
 κολουθήσουσιν. ὥστε καὶ αἱ κινήσεις καὶ
 αἱ ἡμέσεις ἀκολουθήσουσι καὶ αἱ φαύ-
 λαι. ἕναι δὲ, οἷον. ἀλλ' ἀρετὰ τῶν δὲ. ἕ-
 ναι δὲ, ὁδὸς τῶν δὲ, ἀλλὰ ποτὲ καὶ ὀ-
 λίγον χερδόν. ἀρετὰ δὲ, οὔ. αἱ δὲ, οὔ-
 δὲ ἠδοναί, ἀλλὰ φαίνονται, ὅσα μὲν λυ-
 πῆς, καὶ ἰατρείας ἐνεκεν. οἷον, αἱ τῶν καμρόν-
 των. ἐπὶ, ἐπεὶ τῶν ἀγαθῶν, τὸ μὲν ἐνέργεια,

E X his autem non effici, vt neque bonum,
 neque summum bonum sit voluptas, ea quæ
 dicemus, declarabunt. Primum, quia cum duo-
 bus modis dicatur bonum, vnumque sit, quod
 absolutè & per se bonum est: alterum, quod ali-
 cui est bonum: eandem partitionem sequentur
 & naturæ, & habitus: eandem igitur & motiones,
 & ortus. Et quæ malæ videntur voluptates, ea-
 rum aliæ sunt simpliciter malæ, sed alicui non
 malæ, immò huic optabiles: aliæ ne huic qui-
 dem sunt optabiles, sed aliquando & non diu:
 non sunt tamè optabiles. Hæ autem ne sunt qui-
 dem voluptates, sed videntur, neque quotquot
 cum dolore aliquo coniunctæ sunt, & quæ cu-
 rationis causa adhibentur, vt ægrotorum. Præ-
 terea cum bonum aliud sit muneris functio,

aliud habitus: ex voluptates, quæ in naturalem habitum restituant, ex euentu iucundæ sunt. Inest autem in cupiditatibus functio habitus & naturæ aliqua re carentis. Sunt enim etiam aliqua doloris & cupiditatis expertes voluptates; quales sunt functiones muneris in contemplando occupata, natura nihil desiderante, nullaque re e-gente. Illas autem non esse veras voluptates, argumento est, quod non iisdem rebus iucundis delectantur homines, cum expletur, & cum in suo statu est natura. Sed natura constituta, rebus delectantur absolute iucundis: cum expletur verò, etiam contrariis. Acribus enim & amaris gaudent: quorum nihil est neque natura neque absolute iucundum. Ergo ne voluptates quidem. Vt enim ea quæ iucunda sunt, inter se comparantur, sic & ex quæ ab his oriuntur, voluptates. Nec verò necesse est aliud quicquam voluptate melius esse, ut aiunt nonnulli, finem ortu esse meliorem. Voluptates enim non sunt ortus: nec omnes quidem sunt cum ortu coniunctæ: sed muneris functiones potius, & finis. Nec cum gignuntur res aliqua, sed cum aliquibus rebus utimur, eueniunt, atque existunt voluptates: neque omnium voluptatum finis, quiddam ab illis diuersum est, sed earum quæ ad naturæ perfectionem perdu-cunt. Quapropter neque rectè dicunt voluptatem ortum siue generationem esse, quæ sensu percipi possit: sed dicendum fuit potius, esse functionem muneris habitus cum natura consentientis: & in locum illorum verborum, Quæ sensu percipi possit, substituendum est, Non impeditam. Idcirco autem ortum quemdam esse existimant, quia proprie bonum est. Nam functionem muneris ortum esse arbitrantur. Sed aliud est. Quod autem declarari ex eo putant voluptates esse malas, quia nonnulla iucunda morbos pariunt: eadem ratio & contra salubria facit, quia nonnulla eorum sunt ad pecuniam quæredam inutilia. Hac igitur ratione erunt utraque mala: sed non idcirco mala sunt. Nam etiam causas rerum animo contemplari, & discere, nocet interdum valetudini. Sed neque prudentiam, neque vllum alium habitum voluptas impedit ea quæ ab vnoquoque habitu profisciscitur: sed quæ sunt alienæ. Ex enim quæ ex contemplatione rerum & disciplina manant voluptates, efficient ut magis ac magis contemplerur, & discamus. Nullam verò voluptatis artem esse, non est mirum: neque id fineratione accidit. Nam neque vllius functionis ars est, sed facultatis potius: quamquam vnguentaria & culinaria videntur esse voluptatis artes. Quod verò, temperantem fugere voluptates, & prudentem sequi vitam à dolore vacuam: pueros autem & bestias voluptates confectari; eadem ratione hæc omnia dissoluuntur. Nam quoniam exposuimus, quemadmodum sint, absolute bonæ voluptates,

A ὁ δὲ ἕξις, καὶ συμβεβηκός, αἱ κατὰ φύσιν εἰς τὴν φυσικὴν ἔστιν, ἡδὴ αἱ εἰσιν. ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ὑπολύπου ἕξεως καὶ φύσεως. ἐπεὶ καὶ αὐτὴ λύπης καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν ἡδοναί. οἷον αἱ τῆς θεωρίας ἐνέργειαι, τῆς φύσεως ὅτι ἐνδεύουσιν. σημεῖον δὲ, ὅτι οὐ τὰ αὐτὰ ἡδὴ χαίρουσιν, ἀναπληρουμένης τε τῆς φύσεως ἔκαστης καὶ κατεστημένης. ἀλλὰ κατεστημένης μὲν, τοῖς ἀπλῶς ἡδέσθαι. ἀναπληρουμένης δὲ καὶ τοῖς ἐπιθυμίοις καὶ γὰρ ὁξέσει ἔκαστος χαίρουσιν ὡς ὅτε οὐτε φύσιν ἡδὴ, οὐδὲ ἀπλῶς ἡδὴ. ὡς τε ἡδὴ αἱ ἡδοναί. ὡς γὰρ τὰ ἡδέα πρὸς ἀλλήλα σκιεσθῆκεν, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναί αἱ ἀπὸ τούτων ἐπὶ ὅτι ἀνάγκη ἕτερον τι βέλτιον εἶναι τῆς ἡδονῆς, ὡς ὅτι τινὲς φασὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέσεως ἔστι γὰρ ἡμέσεως εἶσιν αἱ ἡδοναί, ὅτε μὲν γενέσεως πᾶσαι, ἀλλὰ ἐνέργειαι ἔκαστος ὅτε γενεῶν συμβαίνοισιν, ἀλλὰ χρωμάτων καὶ τέλος, οὐ πᾶσιν ἕτερον τι, ἀλλὰ τῶν εἰς τὴν τελείωσιν ἀρχόμενων τῆς φύσεως. ὅτι καὶ οὐ καλῶς ἔχει τὸ ἀσθητικὸν ἡμέσιν φαῖναι εἶναι τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ μᾶλλον λεκτέον ἐνέργειαν τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως. ἀπὸ τῆς ἀσθητικῆς, ἀνεμπόδιστον. δοκεῖ γὰρ ἡμέσεως εἶναι, ὅτι κρείως ἀγαθόν. τὴν γὰρ ἐνέργειαν ἡμέσιν οἶοντα εἶναι. ἔστι δὲ ἕτερον τὸ δὲ εἶναι φαῖναι, ὅτι νοσῶν ἕνα ἡδέα, τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ὑγιᾶν, ἕνα φαῖναι πρὸς χρηματισμόν. ταύτη οὖν φαῖναι ἀμφω, ἀλλὰ οὐ φαῖναι κατὰ γὰρ τὸ ἐπιθυμίας καὶ τῆς θεωρίας ποτὲ βλέπει πρὸς ὑγιᾶν ἐμπόδιζεν, οὐτε φρονήσεν, ἔστι ἕξ ἐνδεμίας ἡ ἀφ' ἐκάστης ἡδονῆς, ἀλλὰ αἱ ἀλλότεια. ἐπεὶ αἱ ἀπὸ τῆς θεωρίας ἔκαστης μανθάνειν, μᾶλλον ποιήσοισι θεωρίας καὶ μανθάνειν. τὸ δὲ, τέχνης μὴ εἶναι ἔργον μηδεμίαν ἡδονὴν, ἀλόγως συμβεβηκεν. οὐτε γὰρ ἀλλῆς ἐνεργείας ἐνδεμίας τέχνη ἐστίν, ἀλλὰ τῆς δυναμικῆς. καὶ τοὶ καὶ ἡ μυρεψικὴ τέχνη, καὶ ἡ ὀψοποιικὴ, δοκεῖ ἡδονῆς εἶναι. τὸ δὲ τὸν σὺφρανα φέρειν, καὶ τὸν φρονιμὸν δῶκεν τὸν ἀλυπτον βίον, καὶ τὸ τὰ παῖδια καὶ τὰ θηρία δῶκεν, τὰ αὐτὰ λυέται πρῶτα. ἐπεὶ γὰρ εἶρηται πῶς ἀγαθὰ ἀπλῶς,

καὶ πῶς οὐκ ἀγαθὰ πᾶσαι αἱ ἡδοναί, τὰς
 τοιαύτας τὰ παιδία καὶ τὰ θηρία διώκει, ἔ-
 τι τούτων ἀλυπία ὁ φρόνιμος, τὰς μετ'
 ἔπιθυμίας καὶ λύπης, ἔ τὰς σωματικὰς
 (τοιαῦται γὰρ αὐταί) καὶ τὰς τούτων ὑπερ-
 βολὰς, καὶ ἄς ὁ ἀκράτος. δὲ ὁ σώφρων
 φεύγει τὰς ἐπειείσιν ἡδοναί καὶ σώφρο-
 νος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Ὅτι ἡδονὴ τίς εἶσιν.

γρ. ἢ δὲ, τῆ
 πᾶ ἴμ.

ΑΛΛΑ μὲν ὅτι ἔστι λύπη κα-
 χὲν ὁμολογεῖται, καὶ φθικτὸν. ἔ-
 μὲν γὰρ, ἀπλῶς καχὲν. * ἔστι, πῆ, τῆ
 ἐμπόδιση. τῆ δὲ φθικτῆ ὁ εἰσπτόν,
 ἢ φθικτὸν τὴ καχὲν, ἀγαθόν. αἰσθητικὸν οὖν
 πῶ ἡδονῶ ἀγαθόν ἐστι. ὡς γὰρ Σπεύ-
 σιππος ἔλυσεν, οὐ συμβαίνει ἡ λύσις. ὡς τῆ
 ὁ μείζον τῆ ἐλαττόν, ἔ τῆ ἴσῳ εἰσπτόν.
 ἔ γὰρ αὐ φαίνεται ὡς καχὲν τὴ ἐστὶ πῶ ἡδονῶ.
 εἶσιν δὲ ὁσὲν καλύψῃ ἡδονῶ ἵνα ἐστὶ, εἰ
 ἔνια φαύλαι ἡδοναί, ὡς τῆ ἔπισημίω
 ἵνα, εἰσίων φαύλων ἔσῳ ἴσως ἢ καὶ ἀνα-
 καχόν, εἰ τῆ ἐκείνης ἔξεως εἰσιν ἐνέργειαι
 ἀεμπόδιοι, εἰ τῆ ἀπασῶν ἐνέργειᾶ ἐστὶν δι-
 δαμονία. εἴτε ἡ ἵνός αὐτῶν, αὐ ἢ ἀεμπό-
 διος, αἰρετῶ τῆ πῶ ἐστὶ. τῆ δὲ ὅστιν ἡδον-
 νή. ὡς τε εἶναι δὲ ἡδονὴ ὁ εἶσιν, τῆ πολ-
 λαὶ ἡδονῶν φαύλων ἔσῳ, εἰ ἔτυχεν ἀ-
 πλῶς. ἔ δὲ τῆ τῆ πῶ τῆ δὲ δαίμονα,
 ἡδονῶ οἰοῦται βίον ἐστὶ, ἔ ἐμπλέχουσι πῶ
 ἡδονῶ εἰς πῶ δὲ δαμονία, βίλῳ ὡς. οὐ-
 δεμία γὰρ ἐνέργειᾶ τέλος, ἐμπόδιζομένη
 ἢ δὲ δὲ δαμονία, τῆ τελείων. δὲ τῆ τῆ τῆ
 τῆ ὁ δὲ δαίμων τῆ εἰ σώματι ἀγαθῶν, ἔ
 τῆ ἐκ τῆς, ἔ τῆς τύχης, ὅπως μὴ ἐμπο-
 διζῆται τῆ τα. οἱ ἢ τῆ τῆ τῆ δαίμον, καὶ τῆ
 δὲ τυχίας μεγάλας περιπίπτουσα, δι-
 δαμονα φάσκει τῆ, εἰ ἢ ἢ ἀγαθός, ἢ
 ἐκόντες, ἢ ἀκόντες, ὁσὲν λέγουσι. δὲ δὲ
 ὁ τῆ τῆ τῆ τῆς τύχης, δοκεῖ τίσι τῆ
 τῆ ἐστὶ ἢ δὲ τυχία τῆ δὲ δαμονία, οὐκ ἔσα.
 ἐπεὶ ἔ αὐτῆ ὑπερβάλλουσα, ἐμπόδιος ἐστὶ.
 καὶ ἴσως οὐκ ἔ τῆ δὲ τυχίας καλῶν δὲ καχόν.
 τῆ γὰρ πῶ δὲ δαμονία ὁ ὅρος αὐτῆς. ἔ
 ὁ δὲ δὲ δὲ τῆ ἀπῶτα καὶ θηρία καὶ ἀνθρώ-
 πους πῶ ἡδονῶ, σημειοῖ τῆ τῆ ἐστὶ πῶς
 εἶσιν αὐτῶ.

A & quemadmodum non omneis bonæ; has ta-
 les pueri & bestiaæ persequuntur, harúmque in-
 dolentiam vir prudens: eas, inquam, quæ cum
 cupiditate & dolore coniunctæ sunt, & quæ ad
 corpus pertinent, (sunt enim hæ huiusmodi,) earúmque immoderationes, ex quibus intem-
 perans & dicitur & est intemperans. Quo fit, ut
 has fugiat temperans. Nam sunt & temperan-
 tis propriæ quædam voluptates.

CAPVT XIII.

B Docet, voluptatem esse aliquatenus bonum, re-
 futatis contrarij rationibus.

INter omneis porro convenit, malum esse
 dolorem, ac fugiendū. Alius enim absolu-
 tē malum est, alius aliquo modo nempe, quod
 impedit. Quod autem rei fugiendæ contra-
 rium est, quæ fugienda & mala, bonum est.
 Necessariò igitur bonum quiddā est voluptas.
 Neque enim ea, qua vtebatur Speusippus, dis-
 solutio quadrat: ut maius minori & æquali con-
 trarium est, sic voluptati duo esse contraria, &
 dolorem, & id quod medium est. Non enim
 dixerit, voluptates idem esse quod aliquod
 malum. Iam verò nihil prohibet, si nonnullæ
 voluptates malæ sunt, quominus aliqua volu-
 ptas sit summum bonum: quemadmodum &
 scientia aliqua est optima, etiam si aliqua sint
 malæ. Immò verò fortasse & necesse est, si qui-
 dem vniuscuiusque habitus functiones liberæ
 sunt, & non impeditæ, siue omnium habituum
 functio beatitudo est, siue alicuius eorum, mo-
 dō non sit impedita, eam maximè esse expeten-
 dam. At hoc est voluptas. Itaque erit aliqua
 voluptas summum bonum, cum sint multæ, si
 fors ita ferat, absolutè malæ. Atque ob hanc
 causam, vitam beatam, iucundam esse omnes
 existimant, & beatitudinem cum voluptate
 connectunt, non iniuria. Nulla enim muneris
 functio, si impediatur, perfecta esse potest: At
 beatitudo in perfectis rebus numeratur. Quo-
 circa & corporis & externa bona, & fortunam
 quoque, ne hæc impediatur, desiderat bea-
 tus. Qui autem ei qui in rota crucietur, & qui
 maximis calamitatibus afficiatur, beato esse li-
 cere dicunt, siue sua sponte, siue inuiti dicant.
 Propterea autem quod fortunam desiderat,
 quibusdam videtur idem esse vita beata, at-
 que secunda fortuna, cum longè aliud sit.
 Nam etiam ipsa, si sit immoderata, impedi-
 mento est vitæ beatæ: nec ea iam fortasse se-
 cunda fortuna iure nominatur. Ea enim cir-
 cumscribitur ac definitur ex ipsius cum vita
 beata comparatione. Et quod omnes & be-
 stiaæ & homines persequuntur voluptatem, ar-
 gumento est, eam quodammodo esse sum-
 mum bonum.

hobbi

ὥστε λεκτέον ὅτι φαίνονται αἱ σωματικαὶ καὶ ἡδοναί, αἰρετώτεραι. πρῶτον μὲν οὖν δὴ, ὅτι ἐκκερῶν πλὴν λύπην, ἔστι τῆς ὑπερβολῆς τῆς λύπης, ὡς οὐσης ἰατρείας, πλὴν ἡδονῶν διώκοισι πλὴν ὑπερβάλλουσαν, καὶ ὅλως πλὴν σωματικῶν. σφοδρὰ δὲ γίνονται αἱ ἰατρείαι δὲ καὶ διώκονται δὲ τῶν δὲ τῶν ἐναντίων φαίνονται. ἔστι σπουδαῖον δὲ δοκεῖ ἢ ἡδονή, δὲ δὲ οὗτα, ὡς ἔφ' εἴρηται· ὅτι αἱ μὲν, Φαύλης φύσεως εἰσι πρῶτον, ἢ ἐκ γρηθῆς, ὡς ἔφ' Ἰηλείου, ἢ δι' ἔθος, οἷον αἱ τῶν φαύλων αἰσθητικῶν αἱ δὲ ἰατρείαι, ὅτι εἰδεοῖς, καὶ ἔχον βέλτιον ἢ γίνονται· αἱ δὲ, συμβαίνοισι τελευτῶντων. καὶ συμβεβηκός οὖν σπουδαῖαι. ἐπὶ, διώκονται δὲ τῶν σφοδρῶν εἰς, ὑπερ τῶν ἀλλοῖς μὴ διωκόμενων χαίρειν. αὐτοὶ γὰρ αὐτοῖς διψᾶσιν ἕως ἄσκαυτοῦ ζοιοῖν. ὅταν μὲν οὖν ἀβλαβῆς, ἀνεπιτήμητον· ὅταν δὲ βλαβερὰς, φαύλων· οὐτε γὰρ ἔχουσιν ἕτερα, ἐφ' οἷς χαίρουσι· τὸ, τε μηδέτερον πολλοῖς λυπηρὸν, δὲ πλὴν φύσιν· αἰεὶ γὰρ πονεῖ τῶν ζῶον, ὡς ἔφ' καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μὲν τυροῦσι, τῶν ὄρεων, τῶν ἀκούων, φάσκοντες εἶναι λυπηρὸν· ἀλλ' ἡδη σιωπῆς ἐσμὲν, ὡς φασιν. ὁμοίως δὲ, ἐν μὲν τῆ νεότητι, δὲ πλὴν αὐξήσιν, ὡς ἔφ' οἱ οἰνωμένοι δὲ κείνται· καὶ ἡδὴ, ἢ νεότης· οἱ δὲ μελαγχολικοὶ πλὴν φύσιν, αἰεὶ δέονται ἰατρείας· ἔστι δὲ τὸ σῶμα δακνόμενον δὲ τελεῖ δὲ πλὴν κέρσιν· ἔστι αἰεὶ ἐν ὄρεσιν σφοδρὰ εἰσιν. ὅξελα μὲν δὲ ἡδονὴν λύπην, ἢ τε ἐναντία, ἔστι τυροῦσα, ἐὰν ἢ ἰσχυρὰ καὶ δὲ οὗτα ἀκόλαστοι καὶ φαύλοι γίνονται. αἱ δὲ ἀπὸ λύπης, ἐκ ἔχουσιν ὑπερβάλλω. αὐτὰ δὲ, αἱ τῶν φύσιν ἡδονῶν, ἔστι μὴ καὶ συμβεβηκός. λέγω δὲ καὶ συμβεβηκός ἡδέα πᾶσι ἰατρῶνται· ὅτι γὰρ συμβαίει ἰατρῶνται ἔστι ὑπομνήμοντος ὑγιᾶς * πρῶτοντος πᾶσι, δὲ τῶν ἡδὴ δοκεῖ εἶναι· φύσιν δὲ ἡδέα, ἀπὸ τῆς πρῶτον τῆς τοιαύτης φύσεως· ἐκ αἰεὶ δὲ οὐδὲν ἡδὴ τὸ αὐτὸ, δὲ τὸ μὴ ἀπλήρως εἶναι ἢ μὲν πλὴν φύσιν, ἀλλ' εἶναι ἢ καὶ ἕτερον, καὶ τὸ φαρτὰ ὡς τε δὲ πᾶσι τῶν πρῶτον, τῶν τῆ ἕτερον, φύσιν τῶν φύσιν· ὅταν δὲ ἰσάζη, οὐτε λυπηρὸν δοκεῖ, οὐδὲ ἡδὴ τὸ πρῶτον μόνον. ἐπεὶ εἴπου ἢ φύσιν ἀπλήρως εἶναι, αἰεὶ ἢ

γρ. πρῶτοντος πᾶσι,

A idcirco exponenda ratio est cur voluptates corporis magis expetendæ videantur. Primum igitur voluptatem corporis, tum quia dolorem discutit, tum propter immoderatos dolores, tanquam medicamentum, & curationem quandam, persequuntur. Curationes autem omnes sunt vehementes, eoque studiosè quærentur, quia videntur cum suo contrario pugnare. Econtra verò non esse bonum voluptas duabus videtur iisdem de causis, ut dictum est: partim quia voluptates sunt visiosæ naturæ actiones, aut in primo animantis ortu, ut ferarum: aut propter consuetudinem, ut vitiosorum hominum: partim quia curationes sunt eius quod aliquid desiderat: & possidere quàm acquirere præstat. Hæ autem percipiuntur, cùm explentur cupiditate, & cùm ij qui illas desiderant, in perfectam naturam restituntur. Ex euentu igitur bonæ sunt. Præterea consecuntur eas, quia sunt vehementes, ij quibus alia oblectationes non suppetunt. Itaque sitim quandam sibi ipsi quærent, atque accersunt. Vbi igitur innoxias sequuntur, non est reprehendum; vbi damnosas & perniciosas, malum. Nam neque alia habent, quibus delectentur; & si neutrum præstò sit, multi dolore molestiâque afficiuntur propter naturam. Perpetuo enim labore defatigatur animal, ut etiam libri de natura scripti testantur: in quibus scriptum est, videre & audire laboriosum ac molestum esse: sed quotidiana consuetudine fieri ut minùs sentiamus, ut aiunt. Itémque in adolescentia quidem, propterea quòd ea ætate corpus magnitudinem & vireis colligit, sic afficiuntur homines, ut vinolenti: & ætas iuuenum, iucundum quiddam est. Qui autem ab atra bile afficiuntur natura, semper egent curatione. Corpus enim eorum assiduè vellicatur, ac mordetur, propter temperationem, sempérque in vehementi appetitione versantur. Voluptas autem dolorem elicit ac propulsat, tum ea quæ contraria est, tum quælibet alia, si valida sit & vehemens. Et propter has causas, efficiuntur intemperantes & vitiosi. Quæ autem doloris sunt expertes voluptates, eæ nihil habent nimium, nihil immoderatum. Atque eæ sunt quæ ex rebus natura non euentu iucundis, proficiscuntur. Ea autem euentu iucunda appello, quæ curationis causa adhibentur. Nam quia euenit ut medicamento curetur aliquis, parte ea quæ sana atque integra subest, aliquid agente, idcirco hoc videtur esse iucundum. Naturâ autem iucunda ea dico, quæ talis naturæ actionem eliciunt atque expromunt. Iam verò nihil idem nobis semper est iucundum, quia simplex non est nostra natura: sed inest in ea etiam aliquid alterum ac dispar, ex quo inter at necesse est. Itaque si quid agat altera pars, hoc alteri naturæ præter naturâ est. Cùm verò exæquate sunt ambæ partes, neq; molestū quod agitur, neq; iucundū videtur. Nā si cuius natura simplex sit, eadē actio semper

erit iucundissima. Itaque semper vna & simplici Deo voluptate potitur. Non enim motionis tantum functio est aliqua, sed etiam vacuitatis a motione, Imagisque est in quiete, quam in motu voluptas. Mutatio autem rerum omnium dulcissima est, ut ait poeta, propter improbitatem quandam hominum. Quemadmodum enim homo vitiosus ingenio mobili est: sic ea natura, quae mutationem desiderat, mala ac vitiosa est. Non enim simplex, neque bona est. De continentia igitur & incontinentia, de voluptate ac dolore, quid sit eorum vnumquidque, quodque modo, eorum alia bona, alia mala sint, dictum est. Restat ut de amicitia dicamus.

A αὐτὴ πρᾶξις ἡδίστη ἔσται. ὅτι ὁ θεὸς αἰετῶς καὶ ἀπλήρως χαίρει ἡδονῶν. οὐ γὰρ μόνον κινήσεως ἔστιν ἐνέργεια, ἀλλὰ καὶ ἀκινήσεως καὶ ἡδονῆς μάλλον ἐν ἡρεμίᾳ ἔστιν ἢ ἐν κινήσει. * μεταβολὴ δὲ, πρῶτον γλυκύτερον, καὶ τὸν ποικίλῳ, ἀπὸ πονηρίας ἕνεκα. ὡς καὶ γὰρ ἀφροσύνη δὲ μεταβολῆς, ὁ πονηρὸς καὶ ἐν φύσει, ἢ δεομένη μεταβολῆς. οὐ γὰρ ἀπλήρως, οὐδὲ ὀπίσθητος. καὶ μὴ οὐκ ἐκχευτέας καὶ ἀκχευτέας, καὶ κατὰ ἡδονῆς καὶ λύπης, εἴρηται. καὶ πῶς ἔκαστον, καὶ πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ αὐτῶν ἔστι. τὰ δὲ, κακὰ. λοιπὸν δὲ καὶ κατὰ φιλίας ἐρεῖται.

Euripid.

ARISTOTELIS ETHICORVM AD EVDEMVM, LIBER SEPTIMVS. CAPVT I.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ τὸ Ζ. ΚΕΦΑΛ. α'.

De amicitia aliorum sententia.

C Περὶ φιλίας τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων λεγόμενα.

DE amicitia, quid sit, quis ite amicus: ac utrum simpliciter tantum dicatur amicitia, an multifaria: & simul multifaria, quotnam modis: insuper quo pacto sit amico utendum, quidue iustum amicum, nihilo minus excutienda nobis sunt quam ea quae de moribus circa honesta eligibiliaque traduntur. Nam inter ciuilia officia vel potissimum est, amicitias inter se hominum mutuas conciliare. Eamque ob causam virtutem utilem existere dicimus, quod amici esse nequeunt, qui mutuis inter se iniuriis conflictantur. Praeterea, iustum iniustumque, maximè inter amicos versari, omnes confitemur. Et sanè videtur vir bonus etià amicus esse, ac amicitia moralis quidam habitus: ut si iniuriam quis cauere instituat, homines inuicem reddat amicos. eò quod veri amici numquam mutuo, quemadmodum & iusti, inferant iniuriam. Quocirca aut idem prorsus aut cognata inter sese, amicitia iustitiaque existunt. Praeterea, inter bona praestantissima reputamus, paratè esse amicum: & malum grauissimum, solitudinem amicorumque; carentiam interpretamur: quod omnis vita, spontaneaque hominum conuersatio, his constet, quae cum familiaribus aut cognatis, aut nobiscum degentibus vel liberis, vel parentibus vel uxore, transigitur. Et propria quidem iusta quae ad amicos spectant, solum ad nos pertinent: verum quae lege constituta, non equidem nos, sed alios respiciunt. Verum multa ambigi circa amicitiam solent. Primum quidem,

EΠΙ φιλίας τί ἐστι, καὶ ποῖόν τι, καὶ τίς ὁ φίλος, καὶ πότερον μνηστέως λέγεσθαι ἢ φιλία, ἢ πλεοναχῶς, ἢ εἰ πλεοναχῶς, πόσα ἔστιν. ἐπὶ δὲ πῶς χρῆσθαι τῷ φίλῳ, καὶ τί τὸ δίκαιον τὸ φιλικόν, ὁπισκεπτέον, ἕτερος ἢ ἴσον τῶν περὶ τὰ ἡθικὰ καλῶν καὶ αἰρετῶν. τῆς τε γὰρ πολιτικῆς ἔργον εἶναι δοκεῖ μάλιστα ποιῆσαι φιλίαν. καὶ τὴν ἀρετὴν δὲ τῆς τοῦ φασι εἶναι χρῆσιμον. οὐ γὰρ ἐνδέχεται φίλους εἶναι τοῖς ἀδικουμένοις ὑπὸ ἁλλήλων. ἐπὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον κατὰ τοὺς φίλους εἶναι μάλιστα πρότερον φανερόν. καὶ ὁ αὐτὸς δοκεῖ δύνῃ εἶναι καὶ ἀγαθὸς καὶ φίλος, καὶ φιλία ἡθικὴ τίς εἶναι ἕξις, καὶ ἐδύνη βούλεται ποιῆσαι, ὥστε μὴ ἀδικεῖν, * ἀλλ' εἰς φίλους ποιῆσαι. οἱ γὰρ ἀληθινοὶ φίλοι, οὐκ ἀδικοῦσιν. ἀλλὰ μὲν καὶ ἐὰν δίκαιοι ᾖσιν, οὐκ ἀδικήσουσιν. ἢ αὐτὸν ἀρετῶν, ἢ ἐγγύς τι ἢ δικαιοσύνη καὶ ἢ φιλία. περὶ δὲ τοῖς τῶν μεγάλων ἀγαθῶν τὸν φίλον εἶναι ὑπολαμβάνεται. τὴν δὲ ἀφιλίαν καὶ τὴν ἐρημίαν, ἀφροσύνην, ὅτι ὁ βίος ἅπας, καὶ ἡ ἐκούσιος ὁμιλία μετ' αὐτῶν. μετ' οἰκειῶν γὰρ ἢ μετ' συγγενῶν, ἢ μετ' ἐτεροῦν σκευδὴ μερῶν ἢ μετ' τέκνων, ἢ γυναικῶν, ἢ γυναικῶν. καὶ τὰ ἴσα δίκαια τὰ περὶ τοὺς φίλους ἔστιν ἐφ' ἡμῖν μόνον. τὰ δὲ περὶ τοὺς ἄλλους γενόμενα τῆσιν, ἢ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἀπορήτῳ δὲ πολλὰ κατὰ τῆς φιλίας. περὶ τὸν μὲν ὡς ἐξω-

Nic. I. 8 q. I. Mag. l. 2. c. II.

Fort. ἀλλήλοισ ἐπιποιῆσαι. & sic fetè intergr.

θαν περιλαμβανόντες, & επιπλέον λέγοντες. A
δοκεί γδ τοῖς μὲν ὅμοιον τὰ ὁμοίᾳ εἶναι φί-
λον ὅθεν εἴρηται.

οδυσ. ρ. Ως αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἀγαθὸς εἰς τὸν ὅμοιον.
καὶ γδ κορυβὸς ποτὶ κορυβίον.

Εἰ γὰρ φώρτε φάρα, & λύκος λύκον.
οἱ δὲ φρεσιολόγοι καὶ τινὲς ὀλίγω φύσιν ἀνακοσμοῦ-

Interpres, σιν, ἀρχὴν λαβόντες * ὅμοιον εἶναι. δὴ καὶ
τὸ ὅμοιον, Ἐμπεδοκλῆς καὶ τινὲς κινῆσθαι ἔφη κατὰ τῆς
πρὸς τὸ ὅμοιον ἰδέσθαι. κεραμίδος, ἀφ' ἧς ἔχον πλεῖστον ὅμοιον. οἱ μὲν
pro quib. εἶναι ἔγωγε τὸν φίλον λέγουσιν. οἱ δὲ ὅτι ἐνασπίον
in Nic. τὰ ἐνασπίᾳ φασι εἶναι φίλον. ὁ μὲν γδ ἐρώ-
ομοιον τὸ ὅμοιον ἐπί-
μοιου ἐπί-
σαι. Qu.
leg. ἀρχ. λ.
τὸ ὅμοιον. E.
Eurip.

Εἶναι ἔγωγε τὸν φίλον λέγουσιν. οἱ δὲ ὅτι ἐνασπίον
τὰ ἐνασπίᾳ φασι εἶναι φίλον. ὁ μὲν γδ ἐρώ-
μοιου ἐπί-
σαι. Qu.
leg. ἀρχ. λ.
τὸ ὅμοιον. E.
Eurip.

Εἰ γὰρ οὔτε ξηρὸν τῆ ξηροῦ, ἀλλ' ὑγρὸν ὅθεν
εἴρηται, * Ερᾶ μὲν ὁμοιοφυγᾶ. & ὁ, μέλα-
βολὴ πόντων γλυκὴ. ἡ δὲ μέλαβολὴ εἰς τὸν
νδυμῖον ὁ δὲ ὅμοιον ἐχθρὸν τὰ ὁμοίᾳ. καὶ γδ

* κεραμίδος κεραμίδος κοτῆς καὶ τὰ ἀπὸ τῆν αὐ-
τῆν τρεφόμενα πολέμια ἀλλήλοισ ζῶα. αὐτὰ
μὲν οὖν αἰ ἰσπολήψης ἰσοῦτο διεσᾶσιν. αἰ
μὲν γδ, ὁ ὅμοιον, φίλον ὁ ἐνασπίον, πολέ-
μιον

Eurip. Phoen. * Τῶ πλεονεῖ αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
Τούλασσον, ἔχρας δ' ἡμέρα καθάρχεται.

ἔπι δὲ καὶ οἱ τὸποι κεχωρισμένοι τῆν ἐνασπίων. ἡ
ἡ φιλία δοκεῖ σιναγᾶν. οἱ δὲ, τὰ ἐνασπίᾳ φί-
λα. καὶ Ηρακλῆτος ὅτι τιμᾶ τὰ ποιήσασθαι,

Ὡς εἰς ἕκ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο.
καὶ γδ αὐτῶν ἀρμονία μὴ ὄντος ὀξέος καὶ βα-
ρέος, ὅθεν τὰ ζῶα αἰεὶ θηλέος καὶ ἀρρένος
ἐνασπίων ὄντων. δύο μὲν αὐτὰ δοξαί περὶ φι-

Malim. καὶ λίας εἰσὶ, λίας τε καθόλου * κεχωρισμένοι τ-
καχωρ. πο. σοῦτον. ἀλλὰ δὲ ἡδὴ εἰ γύττειται & οἰκείᾳ τῆν
φαινομένων. τοῖς μὲν γδ ὅσα ἐκδέχεται δοκεῖ
τοῖς φαύλοις εἶναι φίλοις, ἀλλ' ἀμένον τοῖς ἀγα-
θοῖς. τοῖς δὲ ἀποπον, εἰ μὴ φιλοῦσιν αἰ μητέρες
τὰ τέκνα. φαίνεται δὲ & ἐν τοῖς θηείοις ἐνούσῃ
φιλία. περὶ ἀποδησῆν οὖν αἰσθῶμαι τῆν τε-
κνων. τοῖς δὲ ὅτι χηρῶν δοκεῖ φίλον εἶναι μέ-
νον. σημεῖον δὲ, ὅτι καὶ διώκοισι ταῦτα παύ-
τες. τὰ δὲ ἀχρηστα, & αἰσθῶμαι τῆν

ἀποβάλλουσιν ὡς περὶ Σωκράτους ὁ ἦρων ἔλε-
γε, τὸν ἀπύερον καὶ τὰ πείρας καὶ τοῖς φαύλοις
ὄντας ἀποβάλλων, & τὰ μόρια ὅτι ῥιπτοῦ-
μὲν τὰ ἀχρηστα, καὶ τέλος τὸ σῶμα, ὅταν ἀπο-
ταμῆ ἀχρηστος γδ ὁ νεκρός. οἷς δὲ χηρῶν,
φιλᾶσθαι, ὡς περὶ ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὲ
πάντα δοκεῖ μὲν ἰσπολήψης ἀλλήλοισ εἶναι.

τὸ γδ ἀχρηστον τὰ ὁμοίᾳ, καὶ ἐνασπίοτης
ὁμοιοτήτος ἀπεχθῆ πλεῖστον, καὶ τὸ ἐνασπίον ἀχρη-

quod foris assumitur, ut plerumque dici-
tur. Videtur enim nonnullis simile simili
amicum esse: unde natum est, quod fer-
ur.

Deus similem semper adducit ad similem.
Etenim graculus ad graculum:
Et fur furem cognoscit, & lupus lupum.

Sed & physiologi vniuersam naturam re-
rum describentes, principium hoc consti-
tuunt, similia ad similia contendere. Quo-
circa & Empedocles canem fæmellâ fictili
incumbere aiebat, ob similitudinem quam
cum eo plurimam haberet. Atque hi qui-
dem ad hunc modum amicum definiunt,
alij verò contrarium contrario amicum af-
ferunt. Amabilia enim desiderabiliaq; om-
nibus amica sunt: & siccum humida, non
sicca, appetit. Unde & terra pluuiam op-
tate dicitur, & rerum omnium mutatio-
nem gratam esse: ea verò in contrarium fit.
Et simile simili inimicum, & figulus, (quod
dicitur,) ad figulum. Insuper & animantia,
quibus ex eodem victus suppetit, hostilia
inuicem sunt. Opiniones igitur hæ tantum
distant ab iis quæ simile, amicum; & con-
trarium, inimicum censent.

Minus ceriè semper ei quod plus est,
Hostile existit, inimicitiamque dies exorditur.

Præterea & loca inter se diffita, contrario-
rum sunt: amicitia enim contrahere vide-
tur. Alij verò contraria amica putant; &
Heraclitus increpat poetam dicentem,

Quod utinam lis inter deos & homines pereat.

Neque enim harmoniam consistere inquit,
D citra acutum & grauem sonum: neque a-
nimalia absque mare & fæmina duobus
contrariis. Quæ duæ opiniones de ami-
citia, sunt in vniuersum plurimum discre-
pantes: verum alix magis cognatæ sunt,
& propriæ apparentium. Aliis enim vide-
tur inter prauos amicitiam constare non
posse, sed inter bonos tantum. Aliis con-
trà absurdum videtur, si mater liberos non
amare asseratur, cum & inter bruta, ami-
citia incedat tanta, vt etiam pro fobole
sua mori non recusent. Aliis tantum vtile
amicum arbitrantur. Argumento illis est,
quod omnes id prosequuntur: inutilia ve-
rò abiiciunt. Unde Socrates senex ille fali-
uam proiiciens, & capillos vnguésque
præscindens, particulas se inutiles omnes
abiciere dicebat; & postremò etiam cor-
pus ipsum, cum mortuum fuerit, & quod
nullis porrò vsibus accommodari queat:
verum vbi vsui est, velut in Aegypto, re-
seruant: quæ omnia contraria inter se
maximè videntur. Nam inutile simili, &
contrarietas similitudini, ac contrarium

E

inutilissimum contrario suo maximè repu- gnat: quippe quod cōtrarii sit contrarium corruptiuū. Insuper videtur aliis quidē fa- cile amicum comparare, aliis verò rarissi- mum hunc cognoscere, quoniam citra suc- cessum non contingit. Cum felicibus enim amicitiam omnes captant: verūm alii ne in iisdem quidem infortuniis persistenti- bus credendum iudicant: quippe qui fal- lacia quadam, fictaque cum calamitosis conuersatione, bonorum amicitiaē sese in- sinuent.

CAPVT II.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Amicitia tria esse genera docet: unius, quam virtus conciliat: alterius, quam utilitas: tertie, quam voluptates quadam: at- que has tres species explicat.

Οτι τριζῶς λέγεται ἡ φιλία· ἢ μὲν δι' ἄρε- πλιῶ, ἢ ἵ' ἄλλ' ὅ ἡρήσιμον· ἢ δὲ δι' ἄλλ' ὅ ἡδύ, ἔπειτα τούτων ἐκάστης.

Sed adducendus etiam postremus, qui & opiniones de his rectissimè exponit, & dubitationes contrarietasque soluit. Quod fit, dum appositè explicantur quæ videntur contraria. Eiusmodi enim ratio maximè apparentibus consonat. Contingit autem oppositiones manere, quando quod dictum est, verum sumptum fuerit: interdum verò secus. Dubitationem au- tem habet, utrūm iucundum ac bonum id sit quod ametur. Nam si id maximè concupiscimus, erit eiusmodi, potissi- mūm amor.

Neque enim amator dicitur, qui nō amet sēper.

Et cupiditas semper ad iucunda fertur. Nā & iucundū, quod volumus bonum, ama- mus: verūm aliud est iucundū, ac bonum: de quibus, & aliis cognatis, determinare conabimur: his principiis constitutis. Quæ cupiditate aut voluntate appetuntur, aut bona sunt, aut apparentia bona. Quapro- pter & iucundum concupiscibile est, quia apparens bonum: quippe quod aliis bo- num iudicetur, aliis appareat tātūm, etiam si non iudicetur. neque enim in eadem ani- mæ parte sunt, phantasia & δόξα opinio. Pa- tet igitur, amicum & bonum & iucundum esse: quo determinato, altera iam hypothe- sis præmittenda. Bonorū enim alia simpli- citer sunt bona, alia verò alicui, nō autem simpliciter, atque eadem simpliciter & bo- na, simplicitérque iucūda. Nam quæ sano corpori conducunt, simpliciter corpori bona: quæ verò laboranti tantūm, non simpliciter appellamus, velut sunt reme- dia, & sectiones. Similiter & iucunda sim- pliciter vocamus, quæ integrum sanūmque corpus oblectāt: vt in clara luce, non in te- nebris cernere: verūm laboranti ex oculis contrariū. Et vinū iucūdius esse iudicatur,

Α ἑτάτον τὰς ἐρασίως. φθαρτικὸν γὰρ τῆς ἐνδρυτικῆς ἐρασίως. ἐπὶ δοκεῖ τοῖς μὲν ῥάδρον ὅ κτή- σασθαι φίλον· τοῖς δὲ ἀσθενώτατον γινώσκειν, καὶ ὅτι ἐκ ἐνδρυτικῆς ἀπὸ βύτηχίας. τοῖς γὰρ ὅτι πρῶτοι, βούλοντο πρῶτες δοκεῖν φίλοι εἶναι, οἱ δὲ ὅσοι τοῖς σίω δι' ἀμύροισιν ἐν ταῖς ἀτυ- χίαις ἀξιοδοσι περὶ φῶν, ὡς ἄπαπῶντας καὶ πρῶτοι μύροισι, ἵνα κτήπωνται δι' αὐτῆς τῆς ἀτυχωῦτων ὁμιλίας πάλιν βύτηχιώτων φιλίας.

B

Λ Η ἡσέος ἵ' ἔπος, ὅς τις ἡμῖν ἀμα- τὰ δοκοῦντα πρῶτοι μάλιστα ἀπο- δώσῃ, ἔπειτα ἀπορίας λύσῃ, ἔπειτα ἐρασίως. τῆτο δὲ ἔσται, ἐπὶ βύτῳ φησὶ τὰ ἐνδρυ- τία δοκοῦντα. μάλιστα γὰρ ὁ μολογρῦ μύρος ὁ τοιοῦτος ἔσται λόγος τοῖς φαινομύροισι. συμβαίνει ἵ' μύρον τὰς ἐρασίως, * εἰ μὴ ὡς ἀληθές ἢ ὅτι λεγόμενον, ἐστὶ δὲ ὡς οὐ. ἐστὶ δὲ ἀπορίας καὶ πρῶτον ὅτι ἡδύ ἢ ὅτι ἀγαθόν ὅτι ὅτι φιλοῦ μύρον. εἰ μὲν γὰρ φιλοῦ μύρον ἐπιθυμῶ μύρον, καὶ μάλιστα ὁ ἔρωος τοιοῦτον.

C

* Οὐδεὶς γὰρ ἐρασίως ὅς τις ὅτι αἰεὶ φιλεῖ. ἢ δὲ ὅτι ἐπιθυμία τῆς ἡδέος. αὐτῆ μὲν ὅτι φιλοῦ- μύρον ὅτι ἡδύ ὅ βουλόμῃτα ὅ ἀγαθόν. ἐστὶ δὲ ἔ- τερον ὅτι ἡδύ καὶ ὅ ἀγαθόν. πρῶτοι μύρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συγγνωμῶν τούτοις, πειρατέον δὲ εἰ- σα, λαβοῦσιν ἀρχὴν πρῶδε. ὅ γὰρ ὄρεκτόν ἔ- βουλητόν, ἢ ὅ ἀγαθόν ἢ ὅ φαινόμῃτα ἀγαθόν. δὲ καὶ τὸ ἡδύ ὄρεκτόν. φαινόμῃτα γὰρ ἢ ἀγα- θόν. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ, τοῖς δὲ φαίνεσθαι καὶ μὴ δοκῆ· οὐ γὰρ ἐπὶ αὐτῶν τῆς ψυχῆς ἢ φαντασία καὶ ἢ δόξα· ὅτι μὲν τοῖς φίλον καὶ τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ

E

ἡδύ, δῆλον. τούτου δὲ διωρισμένου ληπτόν ἔσονται ἑτέρον· τῶν γὰρ ἀγαθῶν τὰ μὲν ἀ- πλῶς ὅτι ἀγαθὰ, τὰ ἵ' ἡνι, ἀπλῶς δὲ οὐ. καὶ τὰ αὐτὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ, καὶ ἀπλῶς ἢ δέα. τὰ γὰρ τὰ ὑγαινοσὶ φαινομύροντα συμφέ- ροντα, ἀπλῶς εἶναι σώματι ἀγαθὰ· τὰ ἵ' πρῶ καμνοντι, οὐ, ὅτι φαρμακείας. ἔπειτα. ὁ- μοίως δὲ καὶ ἢ δέα ἀπλῶς σώματι, τὰ ἵ' ὑγαι- νοντι καὶ ὄλακλήρω· ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν φωτῶ ὄρεσιν, καὶ οὐ τὸ ἐπὶ τῶν σκότει· καὶ τοῖς τῶν ὀφθαλμιασθῆτι ἐρασίως. καὶ οἶνος ἢ δέων οὐχὶ τῶν διεφθαρμύρων

Nic. l. 8. s. c. 13. καὶ λοιπός. idque in- terp. ma- lè secutus est. si quid mutandū, pro λοιπός scribendū λόγος. h. e. in eūda no- bis est illa ratio. Scrib. εἰ μὲν ὅτι μὴ ὡς ἄ. Eurip. Troa.

πλω γλώτῃσιν ὑπὸ οἴνοφλυγίας (ἐπεὶ ἔτ' εἶρα ὄξος πρὸς χέουσιν) ἀλλὰ τῇ ἀδελφῶν φθορᾷ ἀσθῆσι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ψυχῆς, οὐχ ἂν τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς θηρίοις, ἀλλὰ τοῖς κατεσῶσιν. ἀμφοτέρων γὰρ μεμνημένοι ταῦτ' ἀεθύμεθα. ὡς δ' ἔχῃ παιδίον καὶ θηρίον πρὸς ἀνθρώπον, κατεσῶτα, ἔτι καὶ ὁ Φαῦλος καὶ ἄφρων πρὸς τὸν ἐπιεικῆ καὶ φρόνιμον. ταῦτοις ὅτι δὲ τὰ κατὰ τὰς ἐξέσεις ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλὰ. ἐπεὶ οὖν τὰ ἀγαθὰ πλεοναχῶς (ὅ μὲν γὰρ τὰ τοῖόνδε εἶ) λέγουσιν ἀγαθόν, ὅτι καὶ ὠφέλιμον καὶ χηρῶσιμον. * ὅτι δὲ ὅ μὲν ἀπλῶς καὶ ἀγαθόν ἀπλῶς, ὅτι ὅτι ἡνι, ἢ φαινόμενον ἀγαθόν, ὡς πρὸς καὶ ἐπὶ τῆν ἀψύχων) δι' ἕκαστον ταύτων ἐνδέχεται ἡμᾶς ἀρῆσθαι τί καὶ φιλεῖν, ὡς πρὸς καὶ ἀνθρώπον. τὸν μὲν γὰρ τοῖόνδε καὶ διδραπέω, τὸ δὲ ὅτι ὠφέλιμος καὶ χηρῶσιμος, τὸν δὲ ὅτι ἡνι καὶ δι' ἡδονῆν. φίλος δὲ ὅτι ὅτι φιλοφύλιμος ἀντιφιλή, ἐπεὶ τὸ μὴ λαθάνει πῶς αὐτοῖς. Ἀνάγκη δὲ τὰ τρία φιλίας εἶδη εἶ) καὶ μὴτε κατὰ ἐν ἀπάσας, μὴτ' ὡς εἶδη ἐνὸς γένους, μὴτε πᾶσιν λέγεσθαι ὁμοφύτως. πρὸς μίαν γὰρ ἕνα λέγουσιν καὶ πρὸς τὴν. ὡς πρὸς τὸ ἰατρικὸν καὶ ψυχρὸν ἰατρικὸν καὶ σῶμα λέγουσιν καὶ ὄργανον καὶ ἔργον. ἀλλὰ κυρίως τὸ πρὸς τὸν δι' οὐ λόγος ἐν ἡμῖν ὑπαρῆ, εἶ) ὄργανον ἰατρικόν, ὅτι αὐτὸ ἰατρὸς χηρῶσιμον. ἐν ὅτι τὰ τρία ἐστὶ λόγος, ὅτι ἐστὶν ὁ τὸ ὄργανον. ζητεῖται μὲν οὖν πᾶσι κατὰ τὸ πρὸς τὸν. ἀλλὰ δὲ τὸ κατὰ τὸν εἶ) τὸ πρὸς τὸν, λαμβάνουσι καὶ πρὸς τὸν κατὰ τὸν. τὸ δὲ ἐστὶ ψυδός. ὡς πρὸς καὶ πρὸς τῆς φιλίας οὐ δύναται πᾶσι ἀποδιδόναι τὰ φαινόμενα. οὐ γὰρ ἐφαρμόποντος ἐνὸς λόγου, ὅτι οἴονται ἄλλας φιλίας εἶ). αἱ δ' εἰσὶ μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως εἰσὶν. αἱ δ' ὅτι μὴ πρὸς τὴν μὴ ἐφαρμόπη, ὡς οὐδὲ κατὰ τὸν δὲ, εἶ) πρὸς τὴν πρὸς τὴν, οὐδ' εἶ) φιλίας τὰς ἄλλας φασίν. ἐστὶ δὲ πολλὰ εἶδη φιλίας. τῆν γὰρ ῥηθέντων ἡνι * ἡδὲ ὅτι δὲ διώρισται τριχῶς λέγουσιν πρὸς φιλίας. ἡ μὲν γὰρ διώρισται δι' ἀρεπῶν, ἡ δὲ ἀλλὰ τὸ χηρῶσιμον, ἡ δὲ ἀλλὰ τὸ ἡδὲ. ταύτων ἡ μὲν ἀλλὰ τὸ χηρῶσιμον ἐστὶν, ἡ τῆν πλείων φιλία. ἀλλὰ γὰρ τὸ χηρῶσιμον εἶ) φιλοφύλιμον ἀλλήλους, καὶ μέγρι ταύτων. ὡς πρὸς ἡ προίμια,

Interpres aliter legisse videtur.

γρ. εἶδη

Γλαῦκ' ὅτι κούρος ἀνὴρ τὸν σὸν φίλον ἔσκε μάχηται.

καὶ

Οὐκέτι γινώσκουσιν Ἀθηναῖοι Μεγαρήνας. ἡ δὲ δι' ἡδονῆν, τῆν νέων. μεταβαλλόντων γὰρ

A non linguæ ex vinolentia corrupta, quæ ne infusum quidem acetum discernat: sed sensui sincero. Similer & in iis quæ ad animam spectant, non quæ pueris, aut bestiis, sed cordatis, probantur. Vt eorumque igitur memores, hæc eligimus. Et quemadmodum pueri, ac bestiaæ habent ad cordatum, sic prauus stolidusque ad moderatum, & sapientem. Iis verò iucunda sunt, quæ iuxta habitus incidunt, quæ sunt bona, & honesta. Quia verò bona multifariam dicuntur: (aliud enim quia tale sit, aliud quia vtile, ac frugiferum: sic & iucundum aliud simpliciter ac bonum simpliciter; aliud verò quod alicui videatur bonum, quemadmodum in animatis contingit:) ob singula hæc aliquid ametur, & eligatur: ut hominem amant alium, qui ob virtute præditus, alium quia bonus & frugiferus, alium quia iucundus & ob voluptatem. Amicus autem fit, quando amatus redamat, neque id ignoratur ab ipsis. Quocirca necessum est tres amicitiaæ species esse: neq; iuxta vnum aliquid omnes, neque ut vnus generis species, neq; omnino æquiuocè dicantur: ad vnã enim quandam primamque referuntur: quemadmodum medicinale, ad animam medicinalem, & corpus, atque insuper etiam instrumentum, & opus. Sed propriè primum, per quod ratio eius nobis inest: velut instrumentum medicinale, quo medicus vititur, nec tamen instrumenti ratio, medici rationi inest: quocirca in omnibus primum illud queritur. Et quia primum vniuersale est, vniuersaliter etiam capitur, quod fallit. Itaque & de amicitia non possunt omnia apparatus edere. Ratione enim vna minus congruente, non arbitrantur cæteras amicitias esse. Alia verò sunt quidem, sed non similiter: alia verò cum prima non conueniunt, ut vniuersalis: siquidem prima fuerit, neque alias esse amicitias inquit. Verum, ut modò dictum est, multæ amicitiaæ species sunt, quoniam tripliciter dici amicitiam determinauimus, cum alia ob virtutem, alia ob vtilitatem, alia ob iucunditatem oriri dicatur. Et sanè quæ commodorum gratia nata est, plerorumque est amicitia, qui se inuicem, quia vtilis, diligere solent.

Γλαῦκ' ὅτι κούρος ἀνὴρ τὸν σὸν φίλοι ἔσκε μάχηται

Et,

Non amplius Athenienses cognoscunt, Megarenses.

Quæ verò ob voluptatem contrahitur, iuuenum